

Risicofactoren voor herhaald slachtofferschap

Een literatuurscan

Lisa van Reemst

Tamar Fischer

Sanne van Dongen

Met medewerking van Sanne Kouwenhoven en Samira Valkeman

Sectie Criminologie, Erasmus School of Law

In opdracht van WODC, Ministerie van Veiligheid en Justitie

Risicofactoren voor herhaald slachtofferschap: Een literatuurscan / L. van Reemst, T. F. C. Fischer & J. D. M. van Dongen

Sectie Criminologie, Erasmus School of Law
Erasmus Universiteit Rotterdam

December 2013

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van het WODC, Ministerie van Veiligheid en Justitie.

© 2013, WODC, Ministerie van Veiligheid en Justitie. Auteursrechten voorbehouden

Met dank aan de leden van de begeleidingscommissie:

drs. A. ten Boom
mr. H. M. J. Ezendam
mr. H. A. Hageman
J. A. de Jong, MSc (agendalid)
dr. S. B. L. Leferink
dr. S. Ruiter
dr. K. A. Wittebrood (voorzitter)

Ook met dank aan mr. dr. Katinka Lunnemann

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1 Inleiding	5
1.1 Aanleiding	5
1.2 Risicofactoren voor herhaald slachtofferschap	6
1.3 Onderzoeksvragen	9
1.4 Leeswijzer	10
Hoofdstuk 2 Onderzoeksopzet	11
2.1 Literatuurzoektocht	11
2.2 Inclusie- en exclusiecriteria	11
2.3 Geselecteerde literatuur	12
2.4 Rapportage	16
Hoofdstuk 3 Vermogen	17
3.1 Slachtofferkenmerken	18
3.2 Delictkenmerken	22
3.3 Conclusie risicofactoren voor herhaald slachtofferschap van vermogensdelicten	23
Hoofdstuk 4 Geweld	25
4.1 Slachtofferkenmerken	26
4.2 Delictkenmerken	30
4.3 Conclusie risicofactoren voor herhaald slachtofferschap van geweld	30
Hoofdstuk 5 Seksueel, partner- en familiegeweld	32
5.1 Risicofactoren voor herhaald slachtofferschap van seksueel, partner- en familiegeweld	34
5.1.1 Slachtofferkenmerken	34
5.1.2 Delictkenmerken	41
5.1.3 Risicoperceptie	43
5.1.4 Kenmerken van de literatuur over slachtofferschap in kindertijd	43
5.2 Slachtofferschap in de kindertijd	43
5.3 Slachtofferschap tijdens adolescentie/volwassenheid	44
5.4 Conclusie risicofactoren voor herhaald slachtofferschap van seksueel, partner- en familiegeweld	44
Hoofdstuk 6 Geweld tegen mensen met een publieke taak	46
6.1 Slachtofferkenmerken	48

6.2 <i>Conclusie risicofactoren voor herhaald geweld tegen mensen met een publieke taak</i>	53
Hoofdstuk 7 Risico op vergelding en intimidatie	54
7.1 <i>Slachtofferkenmerken</i>	55
7.2 <i>Delictkenmerken</i>	56
7.3 <i>Conclusie risicofactoren voor vergelding en intimidatie</i>	56
Hoofdstuk 8 Discussie en conclusie	58
8.1 <i>Samenvatting van de gevonden risicofactoren</i>	59
8.2 <i>Discussie</i>	62
8.2.1 <i>Discussie bevindingen</i>	62
8.2.2 <i>Methodologische beperkingen</i>	64
8.2.3 <i>Interviews</i>	66
8.3 <i>Aanbevelingen</i>	68
8.3.1 <i>Aanbevelingen op basis van de literatuurscan</i>	68
8.3.2 <i>Aanbevelingen op basis van interview</i>	69
8.4 <i>Conclusie</i>	70
Literatuur	71
Bijlage 1 Overzicht databanken in sEURch	82
Bijlage 2 Overzichtstabel studies	84
Bijlage 3 Overzichtstabel risicofactoren	117

Hoofdstuk 1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Slachtoffer worden van een strafbaar feit kan grote materiële, psychische en sociaal-emotionele schade veroorzaken (Waters, Hyder, Rajkotia, Basu & Butchart, 2005; Hanson, Sawyer, Begle & Hubel, 2010). Wanneer er sprake is van herhaald slachtofferschap nemen vooral de laatste twee vormen van schade sterk toe (Winkel, Blaauw, Sheridan & Baldry, 2003). Bovendien is de kans op (herhaald) slachtofferschap niet evenredig verdeeld over de bevolking en zijn sommige mensen dus kwetsbaarder dan anderen (Farrell, Tseloni & Pease, 2005; Weisel, 2005). Desondanks was er lange tijd weinig maatschappelijke aandacht voor slachtoffers. In de afgelopen jaren is die aandacht sterk toegenomen (Leferink, 2012) en verandert onder andere de rol van het slachtoffer in de procedures van politie en justitie (zoals het spreekrecht van slachtoffers in de rechtszaal). In dit licht kan ook het tot stand komen van Artikel 22 van Richtlijn 2012/29/EU van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie van 25 oktober 2012 worden beschouwd. Hierin worden lidstaten verplicht ervoor te zorgen dat slachtoffers “aan een tijdige en individuele beoordeling worden onderworpen om specifieke beschermingsbehoeften te onderkennen en om te bepalen of en in welke mate het slachtoffer tijdens de strafprocedure van bijzondere maatregelen (artikelen 23 en 24 van de richtlijn) gebruik moet kunnen maken, gelet op zijn bijzondere kwetsbaarheid voor secundaire en herhaalde victimisatie, voor intimidatie en voor vergelding”.

Om aan deze verplichting te kunnen voldoen, is het noodzakelijk om kennis te hebben van risicofactoren die toekomstig slachtofferschap voorspellen. Dit onderzoek zal door middel van een literatuurstudie een brede inventarisatie maken van de mogelijke risicofactoren voor herhaald slachtofferschap. Deze kennis over risicofactoren wordt in Nederland mogelijk ingezet door bij het opnemen van aangiften politieambtenaren een beoordeling te laten maken van het risico voor herhaald slachtofferschap van een slachtoffer door middel van een beoordelingsinstrument. Op basis van deze beoordeling kunnen gerichte maatregelen worden ingezet, zowel ter bescherming binnen het strafproces als ter voorkoming van herhaald slachtofferschap. Het eventuele beoordelingsinstrument en de maatregelen richten zich dus niet op kwetsbaarheid en gerichte hulpverlening voor het verwerken van (herhaald) slachtofferschap, maar op het risico op een volgend slachtofferschap.

De huidige studie zal door middel van een literatuurscan de risicofactoren voor herhaald slachtofferschap in beeld brengen. De studie richt zich op risicofactoren voor herhaald slachtofferschap (waaronder intimidatie en vergelding) en zal secundaire victimisatie buiten

beschouwing laten. Dit is namelijk al onderzocht in een recente studie (Wijers & de Boer, 2010). Bij het voorspellen van herhaald slachtofferschap kan onderscheid gemaakt worden in verschillende domeinen van risicofactoren, die in de volgende paragraaf zullen worden besproken.

1.2 Risicofactoren voor herhaald slachtofferschap

1.2.1 Theorieën over herhaald slachtofferschap

In verklaringen van herhaald slachtofferschap staan twee benaderingen centraal, de eerste richt zich op heterogeniteit in de populatie, de tweede op het slachtofferschap zelf als oorzaak voor later slachtofferschap (Wittebrood, 2006).

De eerste verklaring houdt in dat *heterogeniteit van kenmerken* van personen zoals in hun routine activiteiten of houding in sociale interacties tot verschil in het risico op het eerste en het herhaalde slachtofferschap leiden (Weisel, 2005). Kenmerken die een individu aantrekkelijk of kwetsbaar maken, zoals bepaalde sociaal-demografische kenmerken, psychologische en gedragskenmerken, zouden zo van invloed zijn op hun (herhaalde) slachtofferervaringen. Verschillende theorieën gaan in op een dergelijke verklaring, namelijk de *victim precipitation* theorie, de routine activiteitentheorie en de sociale-desorganisatietheorie. De klassieke *victim precipitation* theorie gaat uit van het slachtoffer die door middel van zijn of haar persoonlijke kenmerken of gedrag al dan niet bewust ‘aanleiding geeft’ tot het delict (Wolfgang, 1957; Meier & Miethe, 1993). Er is echter niet gespecificeerd om welke kenmerken of gedragingen dit dan gaat. De *routine activiteitentheorie* (Cohen & Felson, 1979) verklaart slachtofferschap vanuit de gelijktijdige aanwezigheid van een gemotiveerde dader, een aantrekkelijk doelwit en een gebrek aan bescherming van het doelwit. Onderzoek in de traditie van de *social-desorganisatie* theorie beschrijft bijvoorbeeld dat slachtofferschap vaker voorkomt in buurten waar weinig sociale samenhang is (Nieuwbeerta, McCall, Elffers & Wittebrood, 2008).

In de tweede verklaring wordt ervan uitgegaan dat *het slachtofferschap zelf* en de directe gevolgen daarvan de kans op een volgend slachtofferschap vergroten. Dit wordt ook wel ‘state dependency’ genoemd (Kleemans, 2001). Hierbij kan gedacht worden aan een bepaalde emotionele staat of ongeremd (‘risicovol’) gedrag ten gevolge van het slachtofferschap. Ook het proces van slachtofferlabeling zou hier een rol spelen. Door een eerste slachtofferschap wordt de kwetsbaarheid of de aantrekkelijkheid van een slachtoffer zichtbaarder, waardoor

(ook andere) daders deze persoon eerder (nogmaals) als doelwit zullen kiezen (Farrell, Phillips & Pease, 1995; Wittebrood, 2006).

We zouden graag een indeling van risicofactoren maken volgens deze theorieën. Echter, door het vaak retrospectieve designs van studies, waarin teruggevraagd wordt naar eerder slachtofferschap, zal lastig vast te stellen zijn of risicofactoren al voor het eerste slachtofferschap aanwezig waren (beter passend bij de heterogeniteit van kenmerken), of dat deze na of door het slachtofferschap ontwikkeld zijn (beter passend bij de state dependency). De slachtofferkenmerken die na het slachtofferschap zijn ontwikkeld, zijn mogelijk nog niet bekend ten tijde van de aangifte van een eerste slachtofferschap. Toch zullen we ook zoeken naar deze kenmerken, omdat bij een eerste slachtofferschap een inschatting gemaakt zou kunnen worden van deze kenmerken en omdat bij de aangifte van een tweede slachtofferschap deze kenmerken mogelijk wel bekend zijn en dit, na doorverwijzing, mogelijk een volgend slachtofferschap kan voorkomen. Zo kunnen deze kenmerken toch van belang kan zijn bij de voorspelling van herhaald slachtofferschap tijdens een aangifte. Omdat de risicofactoren lastig in te delen zullen zijn bij een van de theoretische verklaringen, worden alternatieve categorieën voorgesteld.

1.2.2 Categorieën van risicofactoren voor herhaald slachtofferschap

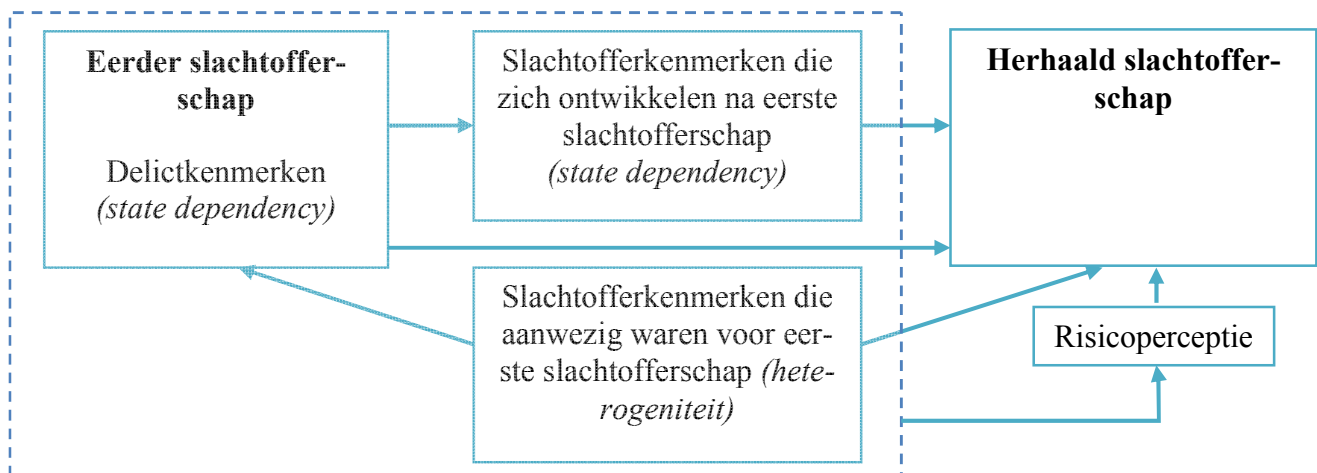
Risicofactoren die in de literatuur over herhaald slachtofferschap naar voren komen, zullen worden ingedeeld in: 1) kenmerken van het slachtoffer en zijn omgeving; 2) kenmerken van het delict. Naast deze categorieën zal de risicoperceptie voor herhaald slachtofferschap door het slachtoffer als losstaande factor worden beschouwd. In hoeverre men inschat herhaald slachtoffer te worden, een belangrijke risicofactor te zijn (Heckert & Gondolf, 2004; Weisz, e.a., 2000) maar past niet in een van de categorieën omdat deze perceptie tot stand komt op grond van een combinatie van persoonlijke kenmerken van het slachtoffer en kenmerken van het delict.

Bij mogelijk relevante *slachtofferkenmerken* kan gedacht worden aan: gebeurtenissen die het slachtoffer eerder in zijn leven heeft meegemaakt (verder: historische kenmerken), sociaal demografische en economische kenmerken, fysieke en mentale kenmerken (bijvoorbeeld mentaal welbevinden of algemene risico-inschattingen, Mrug, Loosier & Windle, 2008; Messman-Moore & Brown, 2006), gedragskenmerken, omgevingskenmerken (bijvoorbeeld wonen in een onveilige regio, Farrell & Sousa, 2001) en interpersoonlijke kenmerken (bijvoorbeeld de kwaliteit van de relatie met vrienden of ouders, Winkel et al., 2003; Fagan &

Mazerole, 2011). Er bestaat een verschil tussen de algemene risico-inschattingen, die onder slachtofferkenmerken ingedeeld worden, en de risicoperceptie, die als losstaande risicofactor wordt ingedeeld. De algemene risico-inschatting is niet gericht op verwachtingen over de waarschijnlijkheid van een volgend delict, maar over de algemene inschatting van risico's (gevaar) in bepaalde situaties. De *risicoperceptie* is de perceptie van het slachtoffer op de kans om nogmaals slachtoffer te worden.

Mogelijk relevante *delictkenmerken* zijn de context van het delict, het delicttype en dader-slachtoffer relatiekenmerken. Bij contextkenmerken kan worden gedacht aan het aantal daders of het tijdstip dat het delict plaatsvond. Bij het delict type kan worden gedacht aan specifieke delicten, zoals seksueel misbruik of familiegeweld. Daarnaast kan bij relatiekenmerken worden gedacht aan of het slachtoffer verwacht de relatie met de dader voort te zetten (Felson & Cares, 2005; Myhill & Allen, 2002).

Het onderzoek zal dus aan de hand van eerder genoemde categorieën een overzicht geven van de risicofactoren van herhaald slachtofferschap volgens de wetenschappelijke literatuur. Conceptueel zijn de kenmerken weer te geven zoals in Figuur 1.

Figuur 1. Overzicht van de rol van slachtofferkenmerken (heterogeniteit en state dependency), de delictkenmerken (state dependency) en de risicoperceptie bij herhaald slachtofferschap

1.2.3 Variaties in risicofactoren

Er bestaat het vermoeden dat er variaties in risicofactoren zijn voor herhaald slachtofferschap na verschillende delicten. Het type delict wordt zoals hierboven beschreven onderzocht als zelfstandige risicofactor, maar dus tevens als factor die invloed heeft op de rol van andere risicofactoren. Bijvoorbeeld, de waarde van (zichtbare) bezittingen vergroot waarschijnlijk wel de kans op herhaling van een vermogensdelict, maar niet de kans op de herhaling van een

(seksueel) geweldsdelict. Bij herhaald slachtofferschap na geweldsdelicten zullen dus andere slachtoffer- of delictkenmerken van belang zijn dan bij herhaald slachtofferschap na vermogensdelicten. Tevens wordt verwacht dat andere risicofactoren van belang zijn voor herhaald slachtofferschap na seksueel, partner- of familiegeweld, dan na geweld op straat. Zo zullen kenmerken gerelateerd aan de relaties van het slachtoffer waarschijnlijk wel de kans van herhaling van seksueel, partner- of familiegeweld vergroten, maar niet dat van andere geweldsdelicten.

Ook het wel of niet hebben van een publieke taak zal worden onderzocht als factor die invloed heeft op de rol van andere risicofactoren. Bij mensen met een publieke taak kan gedacht worden aan politieambtenaren, treinpersoneel en ambulancemedewerkers. Risicofactoren voor herhaald slachtofferschap onder mensen met een publieke taak zijn mogelijk verschillend van andere populaties, omdat deze mensen door hun functie al een relatief hoog risico lopen om slachtoffer te worden van geweld (bijvoorbeeld Van Reemst, Fischer & Zwirs, 2013; Roeleveld & Bakker, 2010). Kenmerken die te maken hebben met de omgeving zullen minder van belang zijn, omdat mensen met een publieke taak zich gemiddeld veel in dezelfde omgeving bevinden. Kenmerken van het slachtoffer zelf of van de wijze van invulling van de functie zullen mogelijk meer van belang zijn.

Slachtofferschap van intimidatie en vergelding na aangifte van slachtofferschap is een apart soort 'herhaald slachtofferschap', omdat de intimidatie en vergelding onderdeel zijn van het proces. Ook hier zullen mogelijk andere risicofactoren voor gelden. Zo zal mogelijk de relatie met de dader van meer belang zijn dan bij andere vormen van slachtofferschap. Om deze vermoedelijke variaties in risicofactoren in beeld te kunnen brengen, zal in aparte hoofdstukken worden gekeken naar risicofactoren voor herhaald slachtofferschap na vermogensdelicten, geweldsdelicten, seksuele, partner- of familiegeweldsdelicten, geweldsdelicten tegen mensen met een publieke taak en intimidatie en vergelding na aangifte van slachtofferschap.

1.3 Onderzoeksvragen

Zoals hierboven besproken richt het huidige onderzoek zich op risicofactoren voor herhaald slachtofferschap, en zal er apart aandacht zijn risicofactoren van: 1) herhaald slachtofferschap van vermogensdelicten, 2) herhaald slachtofferschap van geweldsdelicten, 3) herhaald slachtofferschap van seksueel, partner- en familiegeweldsdelicten, 4) herhaald slachtofferschap van geweld tegen mensen met een publieke taak, en 5) slachtofferschap van intimidatie of vergelding direct gerelateerd aan het eerdere delict en de aangifte daarvan. Voor de voorspelling van

deze vormen van (herhaald) slachtofferschap worden slachtofferkenmerken, delictkenmerken en de risicoperceptie gebruikt. In het onderzoek staat de volgende onderzoeksvraag centraal: Wat zijn volgens de wetenschappelijke literatuur belangrijke risicofactoren voor herhaald slachtofferschap van a) vermogens- en (seksueel, partner- en familie-) geweldsdelicten, en b) bij mensen zonder en met een publieke taak, voor c) herhaald slachtofferschap of intimidatie en vergelding?

1.4 Leeswijzer

In dit onderzoeksrapport wordt de volgende opbouw gehanteerd. In het tweede hoofdstuk worden de literatuurzoektocht, de afbakening die is gebruikt om relevante literatuur te selecteren en de kenmerken van de gevonden literatuur nader toegelicht. In hoofdstuk 3 tot en met 7 worden de risicofactoren voor herhaald slachtofferschap besproken, waarmee de onderzoeksvragen beantwoord worden. In hoofdstuk 8 wordt afgesloten met de belangrijkste bevindingen en discussie van deze bevindingen, zullen we aangeven wat enkele reacties uit het veld zijn op de bevindingen en zullen we aanbevelingen doen voor zowel een toekomstig beoordelingsinstrument als toekomstig onderzoek.

Hoofdstuk 2 Onderzoeksopzet

2.1 Literatuurzoektocht

In dit onderzoek staan de risicofactoren voor herhaald slachtofferschap centraal. Er is onderzoek verricht naar de bestaande literatuur door middel van een systematische review. Op basis van een eerste verkennende zoektocht zijn verschillende kernwoorden geselecteerd die te maken hebben met de herhaling van slachtofferschap: ‘herhaald slachtofferschap (‘revict*’), ‘herhaald’ (‘repeat’); ‘meervoudig’ (‘multiple’); ‘slachtofferschap’ (‘victim*’); ‘geweld’ (‘violence’); ‘criminaliteit’ of ‘misdad’ (‘crime’); ‘agressie’; (‘aggression’); ‘geweld tegen’ (‘violence against’ of ‘violence towards’); ‘agressie tegen’ (‘aggression against’ of ‘aggression towards’); ‘inbraak’ (‘burglary’); ‘geweld op de werkplek’ (‘workplace violence’ of ‘violence at work’); ‘agressie op de werkplek’ (‘workplace aggression’; ‘aggression at work’); ‘intimidatie’ (‘intimidation’); ‘vergelding’ (‘retribution’); ‘wraak’ (‘retaliation’). Later is de zoekterm ‘getuige’ (‘witness’) toegevoegd, op basis van een rapport over vergelding en intimidatie dat de term gebruikte om getuigen aan te duiden die mogelijk ook slachtoffer zijn (Ministry of Justice, 2011). Via de zoekmachine van de Erasmus Universiteit Rotterdam (sEURch) is met deze kernwoorden gezocht in verschillende wetenschappelijke databanken, zoals International Bibliography of the Social Sciences, JSTOR, Oxford Journals, PubMed, Sociological Abstracts en Web of Science (voor een volledig overzicht, zie Bijlage 1). Hierbij is aangegeven dat het bronnen moesten zijn die peer review ondergaan hadden. Daarnaast is gezocht in wetenschappelijke databank PsychInfo en de databank van de rijksoverheid en National Criminal Justice Reference Service. Om documenten over vermogensdelicten, geweld tegen mensen met een publieke taak en over intimidatie en vergelding te vinden, is gezocht of de zoektermen voorkwamen in de abstracts. Om risicofactoren voor herhaald slachtofferschap van (seksueel) geweldsdelicten te vinden, bleek een zoektocht binnen de titel voldoende en tevens de meest relevante literatuur op te leveren. Bij enkele belangrijke publicaties zijn de sneeuwbal- en citatiemethoden gebruikt om de meest relevante en recente beschikbare literatuur te vinden.

2.2 Inclusie- en exclusiecriteria

Aan de hand van de abstracts is vastgesteld of de studie risicofactoren van herhaald slachtofferschap benoemt. De studies werden geïncludeerd als kenmerken van herhaalde slachtoffers vergeleken werden met niet-slachtoffers of enkelvoudige slachtoffers, als de rol van een ken-

merk bij de verklaring van de relatie tussen eerder en later slachtofferschap werd onderzocht (moderatie of mediatie), of als de studie de samenhang tussen kenmerken en de frequentie van geweld onderzocht. Hierbij gingen we uit van getoetste verbanden of literatuurreviews van studies over getoetste verbanden, dus kwantitatief onderzoek. Kwalitatieve studies of studies waar verschillen enkel werden beschreven en niet getoetst werden hiermee uitgesloten. Literatuur over slachtofferschap van niet-strafbare incidenten, zoals van pesten, natuurrampen, of getuige zijn van een delict werd ook uitgesloten. Tevens moest de studie in een westers land zijn uitgevoerd, om de vergelijkbaarheid tussen de studies en de Nederlandse situatie zo groot mogelijk te houden. Daarnaast moest het artikel of rapport Nederlands- of Engelstalig zijn.

2.3 Geselecteerde literatuur

2.3.1 Selectie

Totaal zijn 2092 studies gevonden. Hiervan waren 1889 abstracts beschikbaar. Van de beschikbare abstracts, gingen 350 (19%) over samenhangen met herhaald slachtofferschap of de frequentie van slachtofferschap.

Op basis van de inclusie- en exclusiecriteria, zijn 83 studies niet opgenomen in het onderzoeksrapport. De meest voorkomende redenen voor het uitsluiten van studies waren dat het studies betrof waarin geen statistisch verband werd getoetst (32 procent, $N = 28$) of de studie pesten betrof (24 procent, $N = 20$). Tevens zijn studies die risicofactoren niet voor aparte delictvormen onderzochten, maar delictvormen combineerden (bijvoorbeeld slachtofferschap van vermogenscriminaliteit en geweld) niet opgenomen ($N = 12$), omdat uit deze studies niet duidelijk werd voor welke vorm van geweld de risicofactor gold en daarom geen bruikbare informatie opleverden. Daarmee bleven 256 studies over.

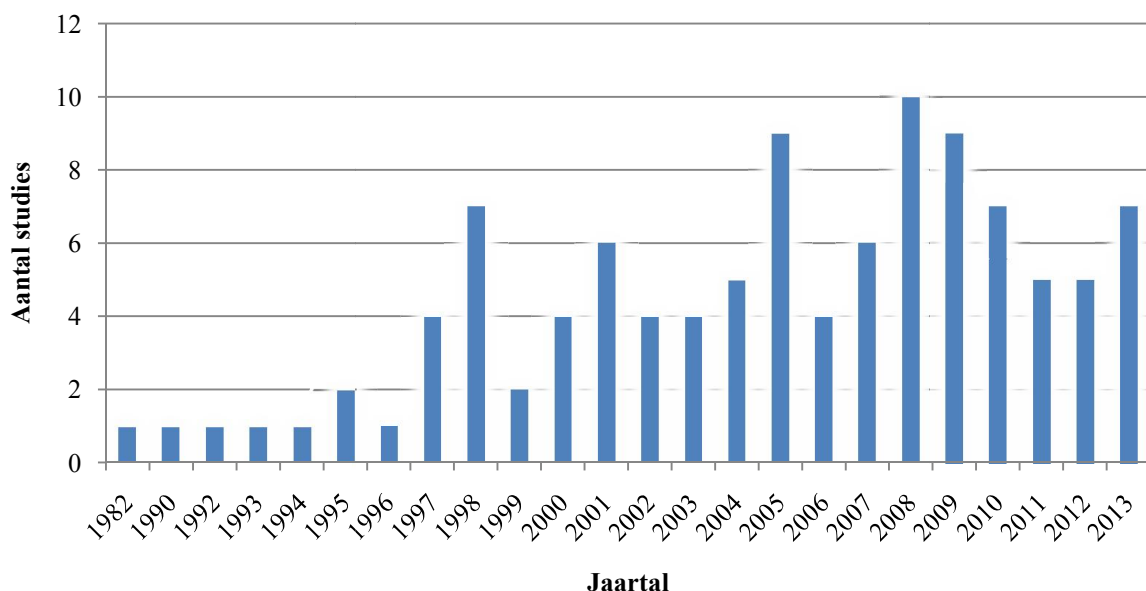
Een groot deel van de studies (69 procent; $N = 184$) ging over seksueel, partner- of familiegeweld. Daarom zijn voor het hoofdstuk over deze vormen van geweld alleen overzichtsstudies (in praktijk alleen literatuurreviews en geen meta-analyses) en prospectieve studies gebruikt, omdat in deze studies duidelijk is dat de onderzochte risicofactoren voor het herhaalde slachtofferschap aanwezig waren. De 149 retrospectieve studies over seksueel, partner- of familiegeweld zijn door het grote aantal studies over deze vormen van geweld dus niet opgenomen in het onderzoeksrapport. Het aantal studies dat is opgenomen in het onderzoeksrapport is daarmee 106. Voor een overzicht van de studies, zie Bijlage 2.

2.3.2 Kenmerken geselecteerde literatuur

Van de 106 studies gingen 19 studies over vermogensdelicten. Studies over geweld waren in grotere mate aanwezig. Tachtig studies gingen over geweld, waaronder, 12 over geweld op straat, 56 over seksueel, partner-, of familiegeweld, 12 over geweld tegen mensen met een publieke taak. Zeven studies gingen over risicofactoren voor vergelding en intimidatie.

Studies waren prospectief (N=46), retrospectief (N=41) of overzichtsstudies (N=19). Meta-analyses over dit onderwerp zijn niet gevonden. In veel van de studies wordt niet duidelijk of risicofactoren al voor het eerste slachtofferschap aanwezig waren. Zowel in prospectieve studies als in retrospectieve studies wordt het eerdere slachtofferschap namelijk vaak over een periode voorafgaand aan de uitvoering van de studie bevraagd, terwijl het mogelijke risicokenmerk ten tijde van de studie wordt bevraagd. Daarom is het voor sommige gemeten kenmerken mogelijk dat het kenmerk zich heeft ontwikkeld na het slachtofferschap. Dit geldt in meerdere mate voor de dynamische dan voor de statische kenmerken. Bij het lezen van de bevindingen in het rapport moet hier dus rekening mee gehouden worden.

In Figuur 2 staan de jaartallen van de studies weergegeven. Daarin is te zien, dat vooral in de laatste 15 jaar over risicofactoren voor herhaald geweld geschreven is.

Figuur 2. Een overzicht van de jaartallen van de studies die zijn opgenomen in de literatuurscan (N = 106).

Het zou interessant zijn om een onderscheid te maken in verschillende vormen van herhaald slachtofferschap omdat risicofactoren voor deze vormen zouden kunnen verschillen. Zo ver-

schillen de risicofactoren van hetzelfde type en een ander type delict en door eenzelfde dader of een andere dader mogelijk. De studies hebben echter geen onderscheid gemaakt in deze vormen van herhaald slachtofferschap. Daarom zal het niet mogelijk zijn hier uitspraken over te doen. Tevens is het belangrijk om in overweging te nemen dat het risico afhankelijk is van de tijd die iemand aan een kenmerk, zoals een gedraging, spendeert (time adjusted risk). De opgenomen studies meten echter niet hoeveel tijd iemand besteedt aan de gemeten activiteiten en hoe sterk een tijdseenheid blootstelling samenhangt met het herhaald slachtofferschap, of iemand met bepaald gedrag of bepaalde omstandigheden meer risico loopt op herhaald slachtofferschap. Hier kunnen we dus geen uitspraken over doen.

Het is bovendien interessant om te weten op welke termijn een risicofactor het herhaald slachtofferschap voorspelt. Hier is echter lastig uitspraken hierover te doen, omdat we alleen informatie hebben over hoe lang de periode was tussen de meetmomenten van de onderzoeken en er vaak tijdens het eerste meetmoment retrospectief (over een lagere tijd terug) is bevraagd naar hun eerdere slachtofferschap. We kunnen uit de informatie die we hebben niet concluderen of de risicofactor niet ook na de looptijd van het onderzoek herhaald slachtofferschap of ook binnen kortere tijd herhaald slachtofferschap voorspelt.

2.3.3 Modellen en effectgroottes

In de geraadpleegde studies wordt het verband tussen mogelijke risicofactoren en herhaald slachtofferschap bivariaat ofwel multivariaat onderzocht. Bij bivariate analyses wordt niet gecontroleerd voor, ofwel rekening gehouden met, andere kenmerken van het slachtoffer. Bij multivariate analyses is dit wel het geval. Er kan een verband in bivariate analyses worden gevonden, dat in multivariate analyses niet gevonden wordt. In dat geval beïnvloedt de risicofactor het herhaald slachtofferschap niet direct, maar is er sprake van een verband door een ander kenmerk (schijn- of indirect verband). Ook als het kenmerk indirect gerelateerd is aan het herhaald slachtofferschap, kan dit relevant zijn voor een eventueel beoordelingsinstrument, daarom worden ook deze risicofactoren gepresenteerd in dit onderzoek.

Indien beschikbaar worden in dit rapport de sterkte van de significante verbanden weergegeven. Bij correlatiecoëfficiënten (r) of *Cramer's v* wordt een waarde rond de 0,10 als een kleine of zwakke relatie beschouwd, rond de 0,25 als een medium of matige relatie en een correlatiecoëfficiënt van 0,40 of hoger als een sterke relatie gezien. Een enkele keer wordt de mean difference effect size (d) genoemd. Hiervoor geldt dat een waarde van 0,20 of lager als een kleine of zwakke relatie wordt beschouwd, een waarde van ongeveer 0,50 als een medium

of matige relatie wordt beschouwd en een waarde van 0,80 of hoger als een sterke relatie wordt beschouwd.

Wanneer multivariate logistische regressie modellen zijn geschat worden vaak de *Odds Ratio's* (*OR's*) of de *B-coëfficiënten* (*B's*) genoemd. De *B's* hebben we voor de tekst omgerekend naar *OR's*. Bij *OR's* betekent een waarde boven de 1 een verhoogd risico op herhaald slachtofferschap en een waarde onder 1 een verlaagd risico op herhaald slachtofferschap (zie ook Slotboom, Rodermond, Wijkman & Hendriks, 2012; Nagtegaal, 2012). Een *OR* van 5 of hoger wordt vaak sterk bevonden (Slotboom e.a., 2005), hoewel de waarde afhankelijk is van het model, het totaal aan meegenomen kenmerken, waarin het is opgenomen. De odds van een gebeurtenis is de verhouding tussen de kans dat de gebeurtenis optreedt en de kans dat dit niet het geval is. De *OR's* komen tot stand uit twee odds. De *OR* geeft aan wat de verandering in de odds is van de afhankelijke variabele (herhaald slachtofferschap) door de toename van de onafhankelijke variabele (de mogelijke risicofactor) met een eenheid. Bijvoorbeeld, indien de *OR* van (een hogere) leeftijd 1,05 blijkt, geeft dit aan dat wanneer een persoon één jaar ouder is, de odds van herhaald slachtofferschap met factor 1,05 toeneemt. Bij een persoon van vijf jaar ouder, neemt de odds van herhaald slachtofferschap $1,05^5 = 1,28$ toe.¹ Tevens kan de *Risk Ratio* (*RR*), het relatieve risico, worden genoemd. Deze maat is vaak meer intuïtief te interpreteren dan de *OR's*. Dit is de vergelijking van dezelfde maat van een gebeurtenis tussen twee groepen. Bijvoorbeeld, indien 10 op de 100 mannen en 7 op de 100 vrouwen herhaald slachtoffer worden, dan is het relatieve risico $(10/100)/(7/100) = 1,43$. Het relatieve risico is voor mannen dan 1,43 keer groter dan voor vrouwen¹.

Soms worden in multivariate analyses ook de gestandaardiseerde regressiecoëfficiënten (*Bèta's*) of *Wald's* genoemd. Deze coëfficiënten geven de mogelijkheid de sterkte van verbanden binnen een studie te vergelijken. In dit geval zal dus ook aangegeven worden wanneer het een sterk verband betreft in *vergelijking met verbanden tussen andere kenmerken en herhaald slachtofferschap in de studie*.

In sommige studies zijn geen effectmaten beschikbaar, dan wordt er geen effectgrootte genoemd. De genoemde ratio's en coëfficiënten worden beïnvloed door de samenhang van andere kenmerken in het model waardoor de informatie niet gemakkelijk tussen studies kan worden vergeleken. Waar relevant worden de modellen toegelicht. Voor een overzicht van de relevante risicofactoren en hun effectgroottes, zie Bijlage 3.

¹ Dit zijn hypothetische voorbeelden, uit de literatuurscan blijkt dat juist een *lagere* leeftijd samenhangt met meer risico op herhaald slachtofferschap en dat het voor mannen en vrouwen verschilt per delict of zij een verhoogd of verlaagd risico lopen.

2.4 Rapportage

In de volgende hoofdstukken zullen de bevindingen uit de studies worden besproken, per delicttype. De gepresenteerde risicofactoren zijn, tenzij anders vermeld, gevonden in multivariate modellen. Er wordt per hoofdstuk een samenvattende tabel getoond. Hierin zullen de bevindingen worden weergegeven die een enkele of meerdere keren in de literatuur zijn gevonden en die niet duidelijk onderwerp van discussie zijn, als ook is gebleken dat het geen risicofactor is in andere studies. In de tabel zal aangegeven worden of de risicofactoren ook in het meest uitgebreide multivariate model verband houden met herhaald slachtofferschap, of de risicofactoren door meerdere studies zijn onderzocht en of de studies (relatief) sterk zijn bevonden. In de tekst zullen dergelijke bevindingen ook worden besproken.

Hoofdstuk 3 Vermogen

Dit hoofdstuk gaat over risicofactoren voor herhaald slachtofferschap na het meemaken van een vermogensdelict. Dit omvat zowel diefstal van een persoon en uit een voertuig of woning. We hebben geen literatuur gevonden over risicofactoren voor herhaalde fraude of cybercriminaliteit. De studies zijn allemaal retrospectief en de meeste studies bekijken de relatie tussen mogelijke risicofactoren en herhaald slachtofferschap in multivariate modellen met een groot aantal slachtofferkenmerken, voornamelijk sociaal demografische, economische en omgevingskenmerken. De studies gaan tevens in op delictkenmerken. We hebben geen onderzoek gevonden dat ingaat op de risicoperceptie van slachtoffers als risicofactor. Een versimpeld overzicht van de risicofactoren, waarin de risicofactoren onder elkaar worden weergegeven, is gegeven in tabel 3.

Tabel 3 Profiel slachtoffer met sterk risico op herhaald slachtofferschap na vermogensdelict

<i>Slachtofferkenmerk</i>	<i>(vervolg risicofactoren)</i>
Sociaal demografisch en economisch	<i>Stedelijke woonplaats</i>
<i>Een lagere leeftijd hebben</i>	<i>Wijk heeft minder vrijstaande of halfvrijstaande huizen, meer rijtjeshuizen</i>
Man zijn	Wijk heeft meer flats
<i>Universitair geschoold zijn</i>	<i>Wijk heeft meer buurtpreventie</i>
<i>Alleen wonen</i>	<i>Wijk heeft meer kleine huishoudens</i>
<i>Een lager inkomen (inbraak) of hoger inkomen (andere delicten)</i>	<i>Wijk heeft meer private huurwoningen</i>
<i>Een of meer auto's hebben</i>	<i>Woning waar burens op uitkijken</i>
<i>Woning is rijtjeshuis (diefstal) of vrijstaande woning (andere delicten)</i>	<i>Wijk heeft meer jonge of juist oudere bewoners</i>
<i>Woning via sociale woningbouw gehuurd</i>	<i>Wijk heeft meer auto's per huishouden</i>
<i>Korter in woning wonen</i>	<i>Delictkenmerk</i>
<i>Woning is vaker leeg</i>	<i>Context delict</i>

Gedragskenmerken	<i>Dader heeft kracht gebruikt</i>
<i>Delinquent gedrag vertonen</i>	<i>Dader heeft alle kamers doorzocht</i>
Omgevingskenmerken	<i>Dader is vertrokken via het raam</i>
<i><u>Woongebied is hotspot</u></i>	<i>Dader is vertrokken via dezelfde manier als binnenkomst</i>
<i>Woongebied is binnenstad</i>	<i>Alarm was niet geactiveerd</i>
<i>Woongebied is gedeprimeerd</i>	<i>Recenter</i>
<i>Woonplaats is groot</i>	

Dikgedrukt: risicofactor in meerdere studies gevonden

Schuingedrukt: ook een risicofactor in meest uitgebreide multivariaat model

Onderstreept: (relatief) sterke risicofactor

Gearceerd: Categoriетitels

3.1 Slachtofferkenmerken

Studies naar kenmerken van slachtoffers van herhaalde vermogensdelicten richten zich vooral op sociaal demografische, economische en omgevingskenmerken. We hebben geen risicofactoren gevonden die gerelateerd zijn aan de historische, fysieke en mentale kenmerken van het slachtoffer.

Sociaal demografische en economische kenmerken

De leeftijd blijkt een risicofactor. Slachtoffers van vermogensdelicten die jonger zijn (of waarvan het hoofd van het huishouden jonger is), lopen meer risico op herhaald slachtofferschap, ook volgens onderzoek in Nederland ($OR_{per_jaar_jonger} = 1,01$; Osborn & Tseloni, 1998; Tseloni, Wittebrood, Farrel & Pease, 2004; zie ook: Outlaw, Ruback & Britt, 2002; Osborn, Ellongworth, Hope & Trickett, 1996; zie ook bivariate studie: Lauritsen & Quinet, 1995). Het geslacht is volgens de multivariate studies geen risicofactor (e.g. Outlaw e.a., 2002; Tseloni e.a., 2004), maar in bivariate analyses wordt gevonden dat mannen meer risico lopen (Lauritsen & Quinet, 1995).

Over de etniciteit zijn alleen Britse en Amerikaanse studies gevonden. Samengevat blijkt dat niet-blanken (bijvoorbeeld mensen van Afro-Caribische, Indiase en Chinese afkomst) minder risico lopen op herhaald slachtofferschap ($OR_{Afro-Caribisch} = 0,62$ en $OR_{niet_blank} =$

0,61; Osborn & Tseloni, 1998; Osborn e.a. 1996; Outlaw e.a., 2002), dan blanke personen van Britse of Amerikaanse komaf. Enkele studies vinden geen samenhang tussen etniciteit en herhaald slachtofferschap (Tseloni e.a., 2004; bivariaat: Lauritsen & Quinet, 1995). Omdat deze etnische groepen verschillen van de Nederlandse situatie, zullen we hier niet verder op in gaan.

De risicofactor opleiding is slechts in een studie onderzocht, die zich op de Verenigde Staten, het Verenigd Koninkrijk, en Nederland richt. Hieruit blijkt dat mensen die een universitaire opleiding hebben gedaan, meer risico lopen op herhaalde inbraken, dan mensen met een lagere opleiding ($OR_{universitair_vs_basisschool} = 1,75$ tot $OR_{universitair_vs_middelbare\ school} = 1,16$; Tseloni e.a., 2004).

Ook de samenstelling van een huishouden hangt samen met het risico op herhaald slachtofferschap na een vermogensdelict (Osborn & Tseloni, 1998; Osborn e.a. 1996; Tseloni e.a., 2004). Huishoudens met twee volwassenen en huishoudens met drie of meer volwassenen lopen minder risico op herhaald slachtofferschap dan huishoudens met een enkele volwassene ($OR = 0,86$ en $OR = 0,78$ respectievelijk; Osborn & Tseloni, 1998). Ook in Nederland hebben mensen die samenwonen een lager risico dan alleenwonenden ($OR = 0,87$; Tseloni e.a., 2004). De resultaten over het hebben van kinderen zijn verdeeld. Sommige studies vinden dat mensen met kinderen een grotere kans hebben op herhaald slachtofferschap. Dit is gevonden voor de algemene populatie ($OR = 1,13$; Osborn & Tseloni, 1998) en (in Nederland) voor alleenstaande ouders ($OR = 1,45$; Tseloni e.a., 2004). Andere studies vinden deze verbanden niet (alleenstaand ouderschap: Osborn e.a., 1996; algemene populatie: Tseloni e.a., 2004). Ook over de invloed van een echtscheiding worden wisselende conclusies getrokken: in de Verenigde Staten hebben gescheiden mensen wel een hoger risico op herhaald slachtofferschap ($OR = 1,47$), maar in het Verenigd Koninkrijk niet (Tseloni, et al., 2004). In Nederland is dit niet gemeten.

De relatie tussen de economische status van het slachtoffer en het risico op herhaald slachtofferschap is onderzocht in studies die zich specifiek richten op woninginbraak en geven aan dat mensen met een lager inkomen meer risico lopen op herhaald slachtofferschap (Tseloni e.a., 2004; zie ook bivariate studie: Bowers, Hirschfield & Johnson, 1998; Johnson, Bowers & Hirschfield, 1997). Het verschil tussen gemiddelde en hoge inkomens is daarbij nog iets groter ($OR = 1,49$) dan het verschil tussen lage en gemiddelde inkomens ($OR = 1,28$). Studies die meer vermogenscriminaliteitsvormen combineren (bijvoorbeeld poging tot woninginbraak, autodiefstal en vandalisme), geven aan dat mensen met een hoger inkomen juist meer risico lopen op herhaald slachtofferschap (Outlaw e.a., 2002; Osborn e.a., 1996; Laurit-

sen & Quinet, 1995). Tevens speelt de dagbesteding een rol bij herhaald slachtofferschap, maar deze rol is niet eenduidig. Mensen die werken ($OR_{\text{niet-handarbeider_vs_handarbeider}} = 1,38$; Osborn & Tseloni, 1998; $OR_{>15\text{uur_vs_huisman_vrouw}} = 1,15$; Tseloni e.a., 2004; zie ook: Osborn e.a., 1996; zie ook bivariate studie: Bowers e.a., 1998), lopen meer risico op herhaald slachtofferschap dan mensen die niet werken. Mensen die werkloos zijn hebben echter juist een hoger risico dan mensen die meer dan vijftien uur per week werken ($OR = 1,39$; Tseloni e.a., 2004).

Tevens zijn het soort en de hoeveelheid bezittingen een risicofactor. Mensen die meer dure bezittingen hebben, lopen meer risico op herhaald slachtofferschap (Outlaw e.a., 2002). Zo zouden mensen die een of meer auto's hebben, meer risico lopen dan mensen die geen auto's bezitten, op verschillende vermogensdelicten ($OR_{\text{drie_vs_geen}} = 1,37$; Tseloni e.a., 2004; $OR_{\text{een_vs_geen}} = 1,17$ tot $OR_{\text{drie_vs_geen}} = 2,00$; Osborn & Tseloni, 1998). Mensen die hun woning gekocht hebben, in plaats van via de sociale woningbouw gehuurd, lopen in Nederland een hoger risico op herhaald slachtofferschap ($OR = 1,16$; Tseloni e.a., 2004), maar in het Verenigd Koninkrijk is dit andersom ($OR = 0,72$; Osborn & Tseloni, 1998; Osborn e.a., 1996). Mensen met een vrijstaande woning lopen meer risico op herhaald slachtofferschap, dan mensen met een rijtjeshuis ($OR = 1,26$ tot $1,32$; Tseloni e.a., 2004; Osborn & Tseloni, 1998). Over de vraag of mensen met een rijtjeshuis of met een (zelfstandig) appartement meer risico lopen op herhaald slachtofferschap is de literatuur verdeeld, al geven de multivariate studies aan dat mensen met een rijtjeshuis meer risico lopen, dan mensen met een appartement ($OR = 1,20$; Osborn & Tseloni, 1998; zie ook: Osborn e.a., 1996; zie ook bivariate studie: Ewart & Oatley, 2003). Voor andere delicten als diefstal en vernieling geldt juist dat mensen met een rijtjeshuis meer risico lopen op herhaald slachtofferschap, dan mensen met een vrijstaande woning ($OR = 1,17$; Osborn & Tseloni, 1998). Mogelijk heeft dit minder met het bezit van het type huis, maar meer met buurtkenmerken te maken. Op buurtkenmerken wordt verder ingegaan in de paragraaf over omgevingskenmerken.

Ook de tijd die mensen in hun woning wonen, blijkt van belang. Mensen die 1 tot 5 jaar in hun woning wonen, lopen meer risico, dan mensen die al lang in hun woning wonen ($OR_{1\text{ tot }2\text{jaar_vs_langer}} = 1,27$, sterkte van andere jaren niet bekend; Osborn & Tseloni, 1998; Osborn e.a., 1996). Mensen die pas in een woning zijn ingetrokken, lijken minder risico te lopen ($OR = 0,44$ en $OR = 0,59$; Osborn & Tseloni, 1998; Tseloni e.a., 2004; zie ook: Osborn e.a., 1996). Dit wordt echter verklaard door het gegeven dat deze mensen een kortere periode hebben om over te rapporteren. Als de woning veel leeg staat (onbewoond of weinig thuis), dan is er ook meer risico op herhaald slachtofferschap ($OR = 1,16$; Tseloni e.a., 2004; Osborn & Tseloni, 1998).

Gedragskenmerken

In een studie over diefstal en vandalisme, blijkt dat mensen die zelf delinquent gedrag vertonen, door het plegen van geweldsdelicten en vermogensdelicten, meer risico lopen op herhaald slachtofferschap (Lauritsen & Quinet, 1995). Dit verband blijft overeind na controle voor sociaal demografische en economische, en omgevingskenmerken, maar de sterkte van dit verband is niet bekend.

Omgevingskenmerken

De omgevingskenmerken die zijn onderzocht in onderzoek naar vermogensdelicten zijn kenmerken van de buurt. Zoals logischerwijs te verwachten valt, lopen mensen die wonen op een plek met een hoge dichtheid van criminele activiteit ('hotspot'), een verhoogd risico op herhaald slachtofferschap van vermogensdelicten (Outlaw e.a., 2002; Lauritsen & Quinet, 1995; zie ook bivariate studies: Guidi, Townsley & Homel, 1997; Johnson e.a., 1997; Kleemans, 2001; Townsley, Homel & Chaseling, 2000). De sterkte van dit verband is zwak tot matig in een studie in Australië (*Cramer's v* = 0,18; Townsley e.a., 2000) en sterk in een studie in Nederland (*r* = 0,74; Kleemans, 2001). Hiermee waarschijnlijk samenhangend, lopen mensen die in de binnenstad wonen, meer risico op herhaald slachtofferschap van inbraak, dan mensen die niet in de binnenstad wonen (*OR* = 1,31 en *OR* = 1,45; Osborn & Tseloni, 1998; Tseloni e.a., 2004).

Volgens de meeste studies lopen mensen in kwetsbare en gedepriveerde buurten (met bijvoorbeeld overbevolking, veel werkloosheid, lage inkomens en tekortkomingen in de woningen) meer risico op herhaald slachtofferschap (Osborn e.a., 1996; zie ook bivariate studie Bowers e.a., 1998; Johnson e.a., 1997). Een enkele studie toont het tegenovergestelde (*OR* = 0,94; Osborn & Tseloni, 1998). In de wijken waar meer buurtpreventie of andere preventie-maatregelen zijn getroffen, lopen mensen ook meer risico op herhaald slachtofferschap blijkt uit een studie in Nederland (*OR* = 1,22 en *OR* = 2,28 respectievelijk; Tseloni e.a., 2004), maar niet in het Verenigd Koninkrijk (Outlaw e.a., 2002). Ook een mogelijke eigen preventiemaatregel, namelijk een hond hebben, hangt in Nederland samen met een verhoogd risico op herhaald slachtofferschap (*OR* = 1,15). Omdat de studies (net als in de rest van het hoofdstuk) retrospectief zijn, is de richting van het verband onbekend, en kan het dus zijn dat er meer preventie is ingezet na herhaalde delicten. Tevens hebben mensen in woningen waar burens op uitkijken meer risico op herhaald slachtofferschap (*OR* = 1,13, Tseloni e.a., 2004). Mogelijk

heeft dit ermee te maken dat deze huizen vaker in kwetsbare wijken staan, waar meer risico is op herhaald slachtofferschap.

Wanneer constant is gehouden voor criminaliteitscijfers, blijken mensen die in wijken wonen met meer rijtjeshuizen een sterk verhoogd risico op herhaald slachtofferschap te lopen ($r = 0,48$), terwijl mensen die in wijken wonen met meer vrijstaande huizen of halfvrijstaande huizen minder risico op herhaald slachtofferschap lopen ($r = -0,28$ en $r = -0,39$ respectievelijk; Bowers & Johnson, 2005). Meer flats in de wijk hangt in een bivariate analyse samen met meer herhaald slachtofferschap, maar dit wordt verklaard door de criminaliteitscijfers uit de buurt (Bowers & Johnson, 2005). Daarnaast is er een verhoogd risico op herhaald slachtofferschap voor mensen die in wijken wonen met meer eenoudergezinnen of andere kleine huishoudens ($OR_{\text{eenoudergezinnen}} = 1,09$), meer private huurwoningen ($OR = 1,13$), meer bewoners tussen de vijf en vijftien jaar oud ($OR = 1,30$; Osborn & Tseloni, 1998), meer ouderen in de buurt (Osborn e.a., 1996) en meer auto's per huishouden ($OR = 1,56$; Osborn & Tseloni, 1998; zie ook Osborn e.a., 1996).

Naast de buurtkenmerken, blijkt de invloed van de woonplaats of regio ook van belang voor het risico op herhaald slachtofferschap. Mensen die in een grote woonplaats wonen (> 250.000 inwoners) lopen meer risico op herhaald slachtofferschap dan mensen die in een kleine (< 24.999) woonplaats wonen ($OR = 1,35$) en in Nederland blijken ook mensen in meer stedelijke woonplaatsen meer risico te lopen op herhaald slachtofferschap ($OR = 2,00$; Tseloni e.a., 2004; zie ook bivariate studie: Bowers e.a., 1998). Specifieke regio's zijn alleen in het Verenigd Koninkrijk onderzocht (Osborn & Tseloni, 1998; Osborn e.a., 1996; Tseloni e.a., 2004), dus daar zullen we niet verder op ingaan.

3.2 Delictkenmerken

Het verband tussen het type delict en herhaald (of frequenter) slachtofferschap is wel onderzocht in studies, maar hierin is geen vergelijking gemaakt met delicten, maar met mensen die geen slachtofferschap hebben ervaren. Daarom is niet te spreken over het type delict als risicofactor, maar alleen dat eerder slachtofferschap verband houdt met later slachtofferschap ($OR_{\text{inbraak}} = 1,32$ tot $OR_{\text{inbraak}} = 2,41$ in verschillende studies; Osborn & Tseloni, 1998; Wittebrood & Nieuwbeerta, 2000; Hope, Bryan, Trickett & Osborn, 2001; $OR_{\text{diefstal}} = 1,15$; Hope e.a., 2001; Lauritsen & Quinet, 1995; vandalisme; Lauritsen & Quinet, 1995; $OR_{\text{fietsendiefstal}} = 1,44$; Wittebrood & Nieuwbeerta; $OR_{\text{autodiefstal}} = 1,28$; Osborn & Tseloni, 1998; niet significant_{autodiefstal}; Wittebrood & Nieuwbeerta, 2000).

Wel is bekend dat de context van het delict van belang is. Voor inbraak geldt dat er meer risico is op herhaald slachtofferschap als kracht is gebruikt om de woning in te komen, als de dader alle kamers heeft doorzocht, als de dader is vertrokken via het raam of op dezelfde manier als binnenkomst en, de sterkste van deze risicofactoren, als het alarm niet geactiveerd was ($OR_{kracht} = 1,26$; $OR_{kamers} = 1,25$; $OR_{weggaan_raam} = 1,31$; $OR_{weggaan_zelfde_methode} = 1,20$; $OR_{alarm_niet_geactiveerd} = 1,54$; Ewart & Oatley, 2003). Daarnaast geldt dat er meer risico is op herhaald slachtofferschap snel na de eerdere inbraak, dan lang erna ($OR = 1,23$ en *Cramer's v* = 0,33; Wittebrood & Nieuwbeerta, 2000; zie ook bivariate studies: Sagovsky & Johnson, 2007; Johnson, 2008; Ratcliffe & McCullagh, 1998; Short, D'Orsogna, Brantingham & Tita, 2009).

3.3 Conclusie risicofactoren voor herhaald slachtofferschap van vermogensdelicten

De literatuur over herhaalde vermogensdelicten bleek veelal vrij gedateerd te zijn (vaak ouder dan 2002). Dit betekent dat recenter onderzoek nodig is om een duidelijk beeld te krijgen van de risicofactoren die in deze tijd voor een verhoogd risico op herhaald slachtofferschap van vermogensdelicten zorgen. Tevens zijn alle studies die in dit hoofdstuk besproken retrospectief. Het is dus mogelijk dat sommige kenmerken (risicofactoren) pas na het eerste slachtofferschap ontwikkeld zijn. Voor veel van de risicofactoren die we gevonden hebben geldt echter dat dit vrij stabiele kenmerken of omgevingskenmerken zijn. Dit verkleint de kans dat de risicofactoren pas na het eerdere slachtofferschap ontwikkeld zijn.

Meerdere studies hebben gevonden dat jongere mensen, mensen die alleen wonen, een lager inkomen hebben (bij inbraak) of een hoger inkomen hebben (bij andere delicten), een of meer auto's hebben, in een rijtjeshuis (bij inbraak) of vrijstaande woning (andere delicten) wonen, korter in hun woning wonen, wiens huis vaker leeg is, die delinquent gedrag vertonen, in een gebied wonen met meer criminele activiteiten, in een binnenstad, een gedepriveerd gebied, een stedelijke woonplaats wonen en in een wijk met meer auto's per huishouden wonen, meer risico lopen op herhaald slachtofferschap.

Samengevat geven studies over risicofactoren voor herhaald slachtofferschap van vermogensdelicten een tweezijdig beeld. Zo blijken zowel mensen die in meer gedepriveerde wijken wonen en lage inkomens hebben, als mensen die in vrijstaande huizen wonen, met meer auto's en hoge inkomens een verhoogd risico te lopen op herhaald slachtofferschap. Er moet rekening mee gehouden worden dat in de studies die zijn besproken veelal in multivaria-

te modellen zijn getoetst, waarin constant gehouden is voor veel andere kenmerken van de slachtoffers. Daarom lijkt de sterkte van de verbanden vaak beperkt, maar is het waarschijnlijker dat dit verband niet door andere kenmerken verklaard wordt en dus directer verband houdt met herhaald slachtofferschap. Van de risicofactoren uit studies die de sterkte van verbanden hebben onderzocht met vergelijkbare maten, blijken het wonen in een gebied met veel criminaliteit ('hotspot') en het wonen in een wijk met meer rijtjeshuizen de sterkere risicofactoren.

Hoofdstuk 4 Geweld

Dit hoofdstuk gaat over risicofactoren voor het ervaren van herhaald slachtofferschap van geweld in de (semi)-publieke ruimte, zoals algemeen fysiek geweld, beroving, geweld op school of de werkvloer (niet pesten, maar fysiek geweld). Risicofactoren voor herhaald slachtofferschap na seksueel geweld, huiselijk geweld, familiegeweld, en geweld tegen mensen met een publieke taak worden hier niet besproken, maar komen in hoofdstuk 5 en 6 aan bod. Bijna alle onderzoeken die gevonden zijn over openbaar geweld zijn retrospectieve studies. De enige uitzondering is de prospectieve studie van Ruback, Clark & Warner (2013). Daarnaast toont ongeveer de helft van de studies (ook) multivariate verbanden tussen kenmerken en herhaald slachtofferschap. De multivariate modellen bestaan meestal uit sociaal demografische, economische en buurtkenmerken. De geïncludeerde studies richten zich op slachtofferkenmerken en delictkenmerken. Er zijn geen studies over de risicoperceptie van slachtoffers gevonden. Een versimpeld overzicht van de risicofactoren is gegeven in tabel 4.

Tabel 4 Profiel slachtoffer met sterk risico op herhaalde geweldsdelicten

<i>Slachtofferkenmerk</i>	<i>(vervolg risicofactoren)</i>
Historisch	Angsten en depressies
Opgegroeid in eenouder gezin	Traumakenmerken
<u>Ander slachtofferschap ervaren</u>	Agressieve fantasieën
<u>In de gevangenis gezeten</u>	Een lager zelfvertrouwen
Sociaal demografisch en economisch	Minder verbonden aan of minder plezier hebben in opleiding
<i>Vrouw (geweld op werk) of man (andere delicten) zijn</i>	Gedragskenmerken
<i>Een lagere leeftijd hebben</i>	Meer gedragsproblemen
Niet getrouwd zijn	<u>Middelengebruik</u>
Wel kinderen hebben, maar niet wonen met kinderen	<u>Delinquent gedrag</u>

Korter in woning wonen

Omgevingskenmerken

Een lager inkomen hebben

Woongebied is hotspot

Werkloos zijn

Meer middelengebruik van familieleden

Geen zorgverzekering hebben

Minder verzorging en inconsequente discipline van ouders

Gebruik maken van sociale diensten

Meer (tijd met) delinquente vrienden en in een bende zitten

Wonen in een sociale huurwoning

(voor geweld op school) meer (achterstands)leerlingen

(voor geweld op werk) werken in medische of juridische sector

(voor geweld op school) slechtere relatie met leraren of klasgenoten

(voor geweld op werk) met anderen samenwerken

Delictkenmerk

(voor geweld op werk) meer 's nachts werken

Context delict

(voor geweld op werk) in een stedelijk gebied werken

(voor geweld op werk) aanwezigheid van wapen

Mentaal

(voor geweld op werk) locatie buiten

Meer mentale gezondheidsproblemen

Recenter

Psychosomatische symptomen

Dikgedrukt: risicofactor in meerdere studies gevonden

Schuingedrukt: ook een risicofactor in meest uitgebreide multivariaat model

Onderstreept: (relatief) sterke risicofactor

Gearceerd: Categoriетitels

4.1 Slachtofferkenmerken

Kenmerken die in de studies naar geweld aan bod komen, zijn historische kenmerken, sociaal demografische en economische kenmerken, mentale kenmerken, gedragskenmerken en omgevingskenmerken.

Historische kenmerken

Historische kenmerken zijn alleen in een bivariate studie onderzocht. Wanneer mensen zijn opgegroeid met één ouder, lopen zij een sterk verhoogd risico op herhaald slachtofferschap ($OR = 6,7$; Cooper, Eslinger, Nash, Zawahri & Stolley, 2000). Mensen die eerder ander slachtofferschap zoals misbruik of mishandeling hebben ervaren, lopen een verhoogd risico, en als zij moord in de familie hebben ervaren zelfs een sterk verhoogd risico, op herhaald slachtofferschap ($OR_{\text{seksueel_misbruik}} = 2,4$ tot $OR_{\text{moord_in_familie}} = 5,9$; Cooper e.a., 2000). Mensen die eerder in de gevangenis hebben gezeten lopen een sterk verhoogd risico op herhaald slachtofferschap na detentie ($OR = 9,8$). Hoe langer de detentie, hoe hoger dit risico (Cooper e.a., 2000).

Sociaal demografische en economische kenmerken

Het geslacht blijkt een risicofactor voor herhaald slachtofferschap van geweld te zijn, maar niet voor alle typen geweld op dezelfde manier. Vrouwen lopen meer risico op geweld op het werk (in een niet-publieke taak) en mannen lopen een zwak verhoogd risico op herhaald slachtofferschap van algemene geweldsvormen ($OR = 1,51$; Lynch, Berbaum & Planty, 2002; Lauritsen & Quinet, 1995; zie ook bivariate studie: $r = -0,10$; Mrug e.a., 2008; Buss & Abdu, 1995). Voor leeftijd geldt dat biviaat gevonden werd dat oudere adolescenten een zwak tot matig verhoogd risico lopen op herhaald slachtofferschap van geweld in de buurt ($r = 0,20$; Mrug e.a., 2008), ofwel geen verband met herhaald slachtofferschap werd gevonden (Cooper e.a., 2000), maar multivariaat wel. Mensen met een lagere leeftijd lopen volgens deze studie onder adolescenten en jongeren, meer risico op herhaald slachtofferschap van geweld (Lauritsen & Quinet, 1995). Etniciteit blijkt in een multivariaat model met sociaal demografische en buurtkenmerken geen risicofactor (Lauritsen & Quinet, 1995; Lynch e.a., 2002), hoewel biviaat bleek dat Afro-Amerikanen een zwak verhoogd risico lopen op herhaald slachtofferschap ($r = 0,13$; Mrug e.a., 2008; Cooper e.a., 2000; Buss & Abdu, 1995). Dit is alleen niet representatief voor de Nederlandse situatie.

De burgerlijke staat is volgens een studie naar geweld op het werk geen risicofactor (Lynch e.a., 2002), terwijl dit wel als risicofactor wordt gevonden in een bivariate analyses naar geweldservaringen in het algemeen (Cooper e.a., 2000). Daaruit blijkt dat mensen die getrouwd zijn minder risico lopen ($OR = 0,27$) op herhaald slachtofferschap, dan mensen die niet getrouwd zijn. Ook is volgens dezelfde bivariate studie de samenstelling van het huishouden van belang: mensen die wonen met kinderen, lopen minder risico op herhaald slacht-

offerschap ($OR = 0,32$), terwijl het hebben van kinderen op zich, juist een verhoging van het risico geeft ($OR = 1,8$; Cooper e.a., 2000). Daarnaast lopen mensen die verhuisd zijn of korter in hun woning wonen meer risico op herhaald slachtofferschap (Lynch e.a., 2002: zie ook bivariate studie; $OR = 1,5$; Cooper e.a., 2000).

Verschillende economische factoren zijn van belang voor het risico op herhaald slachtofferschap, namelijk het inkomen en de werkstatus. Een lager inkomen is een sterke risicofactor voor algemene geweldsvormen (Lauritsen & Quinet, 1995; zie ook bivariate studies: $OR_{<\$10.000_vs_>\$30.000} = 12,1$; Cooper e.a., 2000; zie ook: Buss & Abdu, 1995; Mrug e.a., 2008), maar niet voor geweld op het werk (Lynch e.a., 2002). Tevens zijn volgens studies met bivariate analyses, kenmerken gerelateerd aan een laag inkomen, namelijk werkloos zijn ($OR = 4,9$), geen zorgverzekering hebben ($OR = 5,1$; zie ook: Buss & Abdu, 1995), van sociale diensten gebruik maken ($OR = 2,3$) en in een sociale huurwoning wonen ($OR = 11,6$) gerelateerd aan een vaak sterk verhoogd risico op herhaald slachtofferschap (Cooper e.a., 2000).

Functiekenmerken zijn van belang bij geweld op het werk (in de niet-publieke taak) (zie ook bivariate studie: Kenny, 2005). Zo blijken mensen die werken in medische sectoren en juridische sectoren meer risico te lopen op herhaald geweld vergeleken met andere sectoren die onderzocht waren, namelijk mentale hulp, transport, onderwijs en anderen ($OR = 1,75$ tot $OR = 8,58$; Lynch e.a., 2002). Ook lopen mensen die met anderen samenwerken, meer 's nachts ($OR = 1,84$) en in een stedelijk gebied werken ($OR = 1,38$), meer risico.

Mentale kenmerken

De mentale kenmerken zijn wederom alleen in bivariate studies onderzocht. Mensen hebben een hoger risico op herhaald slachtofferschap, als zij mentale gezondheidsproblemen en psychosomatische symptomen hebben (Buss & Abdu, 1995; Takahashi, Nishimura & Suzuki, 1982) en een laag zelfvertrouwen hebben (Takahashi e.a., 1982). Ze lopen een zwak tot matig verhoogd risico als zij meer angst- en depressiesymptomen hebben ($r_{\text{slachtofferschap_in_buurt}} = 0,16$ tot $r_{\text{slachtofferschap_op_school}} = 0,36$; Mrug e.a., 2008; $r = 0,13$; Haden & Scarpa, 2008), meer traumakenmerken hebben (Kunst, Winkel & Bogaerts, 2010), meer agressieve fantasieën hebben ($r = 0,34$ tot $r = 0,36$; Mrug e.a., 2008). Mentale kenmerken gerelateerd aan de opleiding, namelijk of mensen zich verbonden voelen aan school en de mensen op school ($r_{\text{thuis}} = -0,21$ tot $r_{\text{school}} = -0,25$; Mrug e.a., 2008) of plezier hebben in de opleiding (Takahashi e.a., 1982) geven ook een zwak tot matig verhoogd risico op herhaald slachtofferschap.

Gedragskenmerken

De gedragskenmerken die zijn onderzocht zijn gedragsproblemen, middelengebruik en daderchap. Mensen met gedragsproblemen lopen meer risico op herhaald slachtofferschap van geweld in de buurt volgens een bivariate studie (Mrug e.a., 2008). Kenmerken gerelateerd aan drank- en drugsgebruik blijken risicofactoren voor herhaald slachtofferschap van geweld, voor heroïnegebruik, baanverlies door alcoholgebruik en het dealen van drugs geldt dat dit een sterk verhoogd risico geeft (Ruback e.a., 2013; zie ook bivariate studies: $OR_{\text{marijuana}} = 1,9$; $OR_{\text{cocaine}} = 2,6$; $OR_{\text{dagelijks_alcohol}} = 3$, $OR_{\text{heroïne}} = 10$, $OR_{\text{baanverlies_door_alcoholgebruik}} = 19,7$ tot $OR_{\text{huidig_drugsdealen}} = 22,0$; Cooper e.a., 2000; Buss & Abdu, 1995). Het blijkt echter dat het verband tussen middelengebruik en herhaald slachtofferschap wordt verklaard door of iemand wel of niet zelf dader is (Ruback e.a., 2013). Mensen die meer agressief zijn ($r = 0,24$ tot $r = 0,30$; Mrug e.a.) delinquent gedrag vertonen en een wapen dragen of gebruiken, lopen meer risico op herhaald slachtofferschap van geweld (Lauritsen & Quinet, 1995; $OR = 1,22$; Ruback e.a., 2013; zie bivariate studie: $r_{\text{school}} = 0,23$ tot $r_{\text{buurt}} = 0,34$; Mrug e.a., 2008; $OR_{\text{wapen_dragen}} = 2$ tot $OR_{\text{bedreigen_ander_neer_te_steken}} = 8,7$; Cooper e.a., 2000)). Volgens een bivariate studie lopen mensen die in het laatste jaar in gevecht zijn geweest ($OR = 5,6$), iemand hebben gestoken ($OR = 6,7$), ooit hebben bedreigd iemand neer te steken ($OR = 8,7$), te beschieten ($OR = 5,2$), of pijn te doen met een ander wapen ($OR = 8,1$), een sterk verhoogd risico op herhaald slachtofferschap (Cooper e.a., 2000). Wapenbezit geeft in de Verenigde Staten juist een verlaagd risico op herhaald slachtofferschap volgens een bivariate studie ($OR = 0,28$; Cooper e.a., 2000).

Omgevingskenmerken

Mensen die in hotspots wonen (gebieden met hogere criminaliteitscijfers), lopen ook een sterk verhoogd risico op herhaald slachtofferschap van geweld (Lauritsen & Quinet, 1995: zie ook bivariate studies: $OR = 6,1$; Cooper e.a., 2000; Trickett, Osborn, Seymour & Pease, 1992; Buss & Abdu, 1995).

Tevens zijn de familie- en vriendenrelaties van belang. Zo lopen mensen een zwak tot matig verhoogd risico bij meer middelengebruik van familieleden (Cooper e.a., 2001), meer inconsequente discipline ($r = 0,17$ tot $r = 0,19$) en minder verzorging door ouders ($r = -0,19$; Mrug e.a., 2008) volgens bivariate studies. Daarnaast lopen mensen een matig tot sterk verhoogd risico op herhaald slachtofferschap als zij meer delinquente vrienden hebben en meer tijd met delinquente vrienden doorbrengen (Lauritsen & Quinet, 1995; zie ook bivariate studie: $r_{\text{school}} = 0,24$ tot $r_{\text{buurt}} = 0,43$; Mrug e.a., 2008). Als mensen lid zijn van een bende lopen

zij meer risico op herhaald slachtofferschap volgens een bivariate studie (Taylor, Peterson, Esbensen & Freng, 2007).

Ook zijn schoolfactoren van belang voor geweld op scholen. Als er meer leerlingen op school zijn en als er relatief meer achterstandsleerlingen op school zijn lopen mensen meer risico op herhaald slachtofferschap. Het aantal leerlingen ($B\grave{e}ta = 0,23$) is hiervan de grootste risicofactor ($B\grave{e}ta = 0,16$ voor achterstandsleerlingen; Dekker, Diepeveen & Krooneman, 2003). Tevens lopen mensen meer risico op herhaald slachtofferschap wanneer zij geen goede relatie hebben met ouders of leraren, of onaangename ervaringen hebben met klasgenoten (Takahashi e.a., 1982).

4.2 Delictkenmerken

Net als bij vermogensdelicten, blijkt dat bij geweldsdelicten het verband tussen de verschillende typen delicten en herhaald slachtofferschap alleen zijn onderzocht in vergelijking met niet-slachtoffers. ($OR = 1,15$; Ruback e.a., 2013 $OR_{assault} = 2,27$; Hope e.a., 2001; Lauritsen & Quinet, 1995; bedreigingen' Wittebrood & Nieuwbeerta, 2000). Hoe recenter het delict heeft plaatsgevonden, hoe meer risico iemand loopt, volgens een bivariate studie ($r = -0,24$; Haden & Scarpa, 2008). Daarnaast lopen mensen een verhoogd risico op herhaald slachtofferschap op het werk, als een wapen aanwezig was bij het delict ($OR = 0,37$) en als het slachtoffer-schap buiten plaatsvond ($OR = 0,58$; Lynch e.a., 2002).

4.3 Conclusie risicofactoren voor herhaald slachtofferschap van geweld

Het onderzoek naar herhaald slachtofferschap na geweldsdelicten geeft informatie over slachtofferkenmerken en delictkenmerken als risicofactor. Er zijn geen studies gevonden over de risicoperceptie. Meerdere studies hebben gevonden dat het geslacht, een laag inkomen, korter in een woning wonen, angsten en depressies, minder verbondenheid aan opleiding, delinquentie, delinquente vrienden, wonen in een gebied met hoge criminaliteitscijfers, risicofactoren zijn voor herhaald slachtofferschap. Ook het middelengebruik lijkt een risicofactor, maar dit wordt verklaard door het daderschap. Dit betekent dat er geen direct verband is tussen het middelengebruik en herhaald slachtofferschap, maar dat het wel een risicofactor is, waarnaar gevraagd zou kunnen worden in een beoordelingsinstrument. Van de kenmerken waarvan de sterkte is onderzocht, blijken de volgende kenmerken sterkere risicofactoren te zijn: (tevens) ander slachtofferschap hebben ervaren, in de gevangenis hebben gezeten, een

laag inkomen hebben, sociale huurwoning hebben, geen zorgverzekering hebben, heroïne gebruiken, baan hebben verloren door alcoholgebruik, dealen van drugs, bedreigd hebben met geweld, hebben gevochten of iemand hebben gestoken, wonen in een hotspot en delinquente vrienden hebben. Wel moet worden opgemerkt, dat de sterkte van de verbanden niet altijd goed vergelijkbaar is, door de verschillende modellen en schalen die zijn gebruikt.

Zoals eerder benoemd, zijn bijna alle studies die in dit hoofdstuk besproken zijn retrospectief. Mogelijk zouden sommige kenmerken pas na de eerste (referentie) slachtofferschap-ervaring ontwikkeld zijn. Voor een aantal van de risicofactoren die we gevonden hebben, zoals de sociaal demografische kenmerken, geldt, dat deze vrij stabiel zijn. Dit verkleint de kans dat de risicofactoren pas na het eerdere slachtofferschap ontwikkeld zijn. Bij de kenmerken die meer dynamisch, oftewel veranderbaar zijn, zoals mentale kenmerken en gedragskenmerken, geldt dat deze kenmerken mogelijk zijn ontwikkeld na het eerdere slachtofferschap.

Hoofdstuk 5 Seksueel, partner- en familiegeweld

Dit hoofdstuk gaat over risicofactoren voor herhaald slachtofferschap na het meemaken van herhaald seksueel, partner- en familiegeweld. Dit omvat partnergeweld, seksueel geweld en kindermishandeling of kindermisbruik. In dit hoofdstuk komen dus geweldsvormen aan bod die veelal voorkomen in de private sfeer. Seksueel geweld komt uiteraard ook buiten de private sfeer voor maar veel van de studies blijken over seksueel geweld door een partner of familielid te gaan. In een ander deel van de studies is de relatie tussen dader en slachtoffer niet gespecificeerd. De in dit hoofdstuk benoemde risicofactoren voor herhaald seksueel geweld kunnen dus deels ook gelden voor geweld buiten de private sfeer, maar dit onderscheid is op basis van de literatuur niet te maken. Het eerdere slachtofferschap kan zowel in kindertijd als in volwassenheid ervaren worden. Kenmerken die alleen gevonden zijn in studies over slachtofferschap in de kindertijd of alleen in studies over volwassenheid worden hier apart besproken. Mensen die het eerdere slachtofferschap in kindertijd ervaren, hebben immers mogelijk andere (en langer doorwerkende) risicofactoren voor toekomstig slachtofferschap, dan mensen die het eerdere slachtofferschap in adolescentie of volwassenheid ervaren.

Vanwege de grote hoeveelheid literatuur over dit onderwerp, zijn we in dit hoofdstuk uitgegaan van literatuurstudies en hebben de resultaten aangevuld met resultaten uit enkelvoudige prospectieve studies. Veel studies bekijken risicofactoren in multivariate modellen met een beperkt aantal variabelen. Daarom zullen de modellen toegelicht worden wanneer dit relevant is. Studies over slachtofferschap van seksueel, partner- of familiegeweld gaan in op slachtoffer-, delict- en risicoperceptiekenmerken. De risicofactoren staan (versimpeld) samengevat in tabel 5.

Dit hoofdstuk gaat eerst in op risico's op herhaald slachtofferschap nadat men seksueel, partner- of familiegeweld heeft ervaren in het algemeen. Vervolgens wordt in aparte paragrafen aangevuld met risicofactoren die alleen in studies over slachtofferschap in de kindertijd of studies over slachtofferschap in volwassenheid zijn gevonden.

Tabel 5 Profiel slachtoffer met sterk risico op herhaald slachtofferschap na seksueel, partner- of familiegeweld

<i>Slachtofferkenmerk</i>	<i>(vervolg risicofactoren)</i>
Historisch	Angst voor stigma
<i>Geen veilige hechtingsstijl hebben</i>	<i><u>Minder geloven dat praten over het slachtofferschap het beter maakt</u></i>
<i>(voor slachtofferschap in kindertijd) opvang hebben gebruikt</i>	<u>Meer traumakenmerken</u>
<u>Eerder en frequenter slachtofferschap</u>	Gebrekkige copingstrategieën
Sociaal demografische en economisch	Meer moeite met laatste slachtofferschap
<i>Vrouw zijn</i>	<i>(voor slachtofferschap in adolescentie/volwassenheid) minder delict erkennen</i>
Jonger zijn	Gedragsskenmerken
Lagere opleiding hebben	Meer seksueel risicogedrag
Ongetrouwd zijn	<u>Meer middelengebruik</u>
Werkloos zijn	<u>Daderschap</u>
Lagere sociaal-economische status hebben en lager inkomen	Omgevingskenmerken
Fysieke en mentale kenmerken	Interpersoonlijke problemen
<i>(voor slachtofferschap in kindertijd) Handicap</i>	Familiedisfunctie
Meer gezondheidsproblemen	<i>Schuld krijgen van het slachtofferschap</i>
<i>(voor slachtofferschap in kindertijd) meer somatische klachten</i>	<i>Delictkenmerk</i>
<i>(voor slachtofferschap in kindertijd) meer moeite met herkennen en benoemen van gevoelens</i>	Context delict

Meer emotiedisregulatie

Verlaagde risico-inschatting

Meer spanningsbehoefte

Psychiatrische stoornis hebben (borderline)

Minder psychologisch welbevinden (meer angsten, depressie, zelfmoordpogingen)

(voor slachtofferschap in kindertijd) meer boos zijn

Minder self-efficacy

Zich schamen en zichzelf de schuld geven

Langere duur van slachtofferschap

Recenter slachtofferschap

Ernstiger slachtofferschap

Relatie dader-slachtoffer

Afhankelijk van dader zijn

Dichtbij de dader zijn en blijven

Risicoperceptie

Meer risicoperceptie, of 'enigszins veilig' voelen

Dikgedrukt: risicofactor in meerdere studies gevonden

Schuingedrukt: ook een risicofactor in meest uitgebreide multivariaat model

Onderstreept: (relatief) sterke risicofactor

Gearceerd: Categoriетitels

5.1 Risicofactoren voor herhaald slachtofferschap van seksueel, partner- en familiegeweld

5.1.1 Slachtofferkenmerken

Historische kenmerken

Mensen die geen veilige hechtingsstijl hebben ontwikkeld, lopen meer risico op *ernstiger* herhaald slachtofferschap na partnergeweld ($B\grave{e}ta = 0,18$ tot $B\grave{e}ta = 0,31$; Kuijpers, van der Knaap & Winkel, 2012b). Tevens is het eerder (vooraf aan referentiedelict) slachtofferschap van belang. Mensen die naast het eerdere slachtofferschap, ook andere vormen van slachtofferschap of trauma's hebben ervaren, lopen meer risico op herhaald slachtofferschap na seksueel, partner- en familiegeweld (literatuurstudies: Walsh & DiLillo, 2011; Classen, Palesh & Aggerwal, 2005; Cloitre & Rosenberg, 2006; zie ook bivariaat: $r = 0,25$; Kuijpers, van der Knaap & Winkel, 2012c; Collins, 1998; Mason, Ullman, Long, Long & Starzynski, 2009; Mason e.a., 2009). Mensen die meer frequent slachtofferschap hebben ervaren lopen ook

meer risico, tot sterk verhoogd, op herhaald slachtofferschap na seksueel en partnergeweld (literatuurstudies: Carey, 1997; Kuijpers, van der Knaap & Lodewijks, 2011; Classen e.a., 2005; zie ook enkelvoudige studie: multivariaat: $OR = 1,56$; Sonis & Langer, 2008; $OR = 3,63$ tot $OR = 5,33$; Kuijpers e.a., 2012c; bivariaat: Collins, 1998; Widom, Czaia & Dutton, 2008; Testa, Hoffman & Livingston, 2010; Cole e.a., 2008; Wilson, 2001).

Demografische en sociaal economische kenmerken

Vrouwen lopen meer risico lopen op herhaald slachtofferschap na seksueel en familiegeweld (literatuurstudie: Carey, 1997; multivariate studie: *Risk Ratio*_{mannen} (RR) = 0,93 tot $RR = 0,95$; Fluke e.a., 2008). Volgens de meeste studies lopen ook mensen met een lagere leeftijd meer risico lopen op herhaald slachtofferschap na seksueel, partner- en familiegeweld (literatuurstudies: Carey, 1997; Cloitre & Rosenberg, 2006; Classen e.a., 2005; multivariate studies: $RR_{hogere\ leeftijd} = 0,91$ tot $RR = 0,15$; Fluke e.a., 2008; $OR = 1,01$; Heckert & Gondolf, 2004). In enkele studies wordt de leeftijd niet als risicofactor voor herhaald slachtofferschap gevonden (literatuurstudie: Cattaneo & Goodman, 2005), of ervaren mensen met een hogere leeftijd juist meer slachtofferschap (Collins, 1998). Het verband tussen leeftijd en herhaald slachtofferschap blijkt indirect, want in analyses waarin constant gehouden wordt voor veel andere slachtofferkenmerken, zijn er geen verbanden tussen geslacht en leeftijd aan de ene kant, en herhaald slachtofferschap aan de andere kant (Ellis, Chung-Hall & Dumas, 2013; Lynch e.a., 2002; Casanueva, Martin & Runyan, 2009).

De invloed van etniciteit op het risico op herhaald slachtofferschap is slechts in de Verenigde Staten onderzocht. Studies geven aan dat etnische minderheden of Afro-Amerikanen specifiek meer risico lopen op herhaald slachtofferschap na seksueel geweld dan blanken (literatuurstudie: Classen e.a., 2005; enkelvoudige studie: Mason e.a., 2009), terwijl etnische minderheden juist minder risico lopen op herhaald slachtofferschap na familiegeweld dan blanken ($RR = 0,60$ tot $RR = 0,90$; Fluke, Shusterman & Hollinshead e.a., 2008). Een andere studie geeft aan dat etniciteit geen risicofactor is (Lynch e.a., 2002) Tevens geeft een studie aan dat Afro-Amerikanen meer risico lopen op *ernstiger* herhaald slachtofferschap dan latino's ($OR = 3,22$), terwijl latino's meer risico lopen op herhaald slachtofferschap na partnergeweld ($OR = 1,78$; multivariaat: Sonis & Langer, 2008). Deze etnische groepen gelden echter niet voor de Nederlandse situatie.

Eén literatuurstudie geeft aan dat mensen die een lagere opleiding hebben dan hun moeder meer risico lopen op herhaald slachtofferschap na seksueel geweld (Breitenbecher, 2001). In een multivariate prospectieve studie met veel sociaal demografische, economische

en delictkenmerken naar herhaald slachtofferschap na partnergeweld is dit niet gevonden, dus dit is mogelijk een indirect verband of verschil tussen delicten (Lynch e.a., 2002).

Mensen die ongetrouwd zijn lopen meer risico op herhaald slachtofferschap dan getrouwde mensen (literatuurstudie: Breitenbecher, 2001). Ook dit is in een multivariate studie naar herhaald slachtofferschap na partnergeweld niet gebleken (Lynch e.a., 2002; Cho & Wilke, 2010). Ook mensen die werkloos zijn vergeleken met werkenden (literatuurstudie: Marx, Heidt & Gold, 2005), een lagere socio-economische status hebben (literatuurstudie: Classen e.a., 2005) en een lager inkomen hebben (multivariaat: $OR = 1,09$; Lynch e.a., 2002; bivariaat: Mason e.a., 2009) lopen meer risico op herhaald slachtofferschap na seksueel en familiegeweld. De werkstatus en het inkomen lijken indirect samen te hangen met herhaald slachtofferschap na familiegeweld (Casanueva e.a., 2009), en niet met herhaald slachtofferschap na partnergeweld (Lynch e.a., 2002).

Fysieke en mentale kenmerken

Mensen met meer gezondheidsproblemen lopen volgens een literatuurstudie meer risico op herhaald slachtofferschap na seksueel geweld (Walsh & DiLillo, 2011). De rol van zwangerschap ligt complexer. Vrouwen die zwanger zijn lopen minder risico op herhaald slachtofferschap na seksueel geweld (literatuurstudie: Breitenbecher, 2001; multivariaat: $OR = 0,32$; Collins, 1998). Zwangerschap kan juist een gevolg zijn van herhaald slachtofferschap na seksueel geweld volgens andere literatuurstudies (Marx e.a., 2005; Classen e.a., 2005; Rich, Combs-Lane, Resnick & Kilpatrick, 2004). Volgens een prospectieve studie hangt eerdere zwangerschap ook samen met een hoger risico, maar dan onder slachtoffers van partnergeweld ($OR = 2,11$; Sonis & Langer, 2008).

Naast deze fysieke kenmerken is meer onderzoek gedaan naar mentale kenmerken als risicofactor voor herhaald slachtofferschap. Deze kenmerken kunnen worden samengevat in algemene psychologische kenmerken, zoals emotieregulatie, algemene risico-inschatting, sensation seeking, psychologische problematiek, zelfvertrouwen, en psychologische kenmerken gerelateerd aan het delict, zoals schaamte, zichzelf de schuld geven, traumaklachten en coping, oftewel hoe men omgaat met het slachtofferschap.

Emotiedisregulatie blijkt gerelateerd aan herhaald slachtofferschap (literatuurstudies: Classen e.a., 2005; Marx e.a., 2005). Volgens een multivariate prospectieve studie blijkt impulsiviteit als onderdeel van emotieregulatie een relatief sterke risicofactor te zijn van herhaald slachtofferschap ($Wald = 5,92$; $OR = 1,23$; Messman-Moore, Ward & Zerubavel, 2013).

Tevens is de algemene risico-inschatting een risicofactor voor herhaald slachtofferschap na seksueel geweld (literatuurstudies: Arata, 2002; Breitenbecher, 2001; Messman-Moore & Long, 2003; Cloitre & Rosenberg, 2006; Ghimire & Follette, 2005; zie ook enkelvoudige studie: Messman-Moore & Brown, 2006). Mensen die bijvoorbeeld minder snel inschatten dat een situatie gevaarlijk is, lopen meer risico. In een enkele studie blijkt dit niet direct, maar indirect via het zichzelf de schuld geven van het delict, een risicofactor te zijn voor herhaald slachtofferschap ($B\grave{e}ta = 0,74$; Miller, Markman & Handley, 2007). Ook mensen die meer spanningsbehoefte hebben (sensation seeking), en dus meer op zoek gaan naar spanning in hun leven, lopen meer risico op herhaald slachtofferschap na seksueel geweld (Combs-Lane e.a., 2001).

Mensen met een psychiatrische stoornis lopen meer risico op herhaald slachtofferschap na seksueel slachtofferschap (literatuurstudie: Arata, 2002). Zo lopen mensen met borderline symptomen een relatief sterk verhoogd risico op meer en *ernstiger* herhaald slachtofferschap na seksueel en partnergeweld ($B\grave{e}ta = 0,21$; Messman-Moore, Brown & Koelsch, 2005; $B\grave{e}ta_{ernst} = 0,48$; Kuijpers e.a., 2012c). Mensen met minder algemeen psychologisch welbevinden, zoals meer stress, lopen meer risico op herhaald slachtofferschap na seksueel en familiegeweld (literatuurstudie: Breitenbecher, 2001; Classen e.a., 2005; multivariate studie: $OR = 1,14$; Ericksen, 2010; $OR = 1,21$ tot $OR = 1,30$; Lindhorst, Beadnell, Jackson, Fieland & Lee, 2009; $OR = 1,13$; Orcutt, Cooper & Garcia, 2005). Ook angsten, depressie en zelfmoordpogingen hangen samen met herhaald slachtofferschap, maar dit lijken meer gevolgen dan risicofactoren te zijn (Marx e.a., 2005; Classen e.a., 2005; Rich e.a., 2004: *geen samenhang*: Kuijpers e.a., 2011). De meeste recente enkelvoudige studies geven echter aan dat depressieve symptomen en angsten wel matig tot sterke risicofactoren zijn voor herhaald slachtofferschap na seksueel en partnergeweld ($Cohen's d_{angst} = 0,67$; Messman-Moore e.a., 2013; $r_{angst} = 0,34$; Kuijpers e.a., 2012c; Mason e.a., 2009; *niet*: Sonis & Langer, 2008).

Een lager zelfvertrouwen van het slachtoffer hangt wel samen met herhaald slachtofferschap (literatuurstudies: Messman-Moore & Long, 2003; Breitenbecher, 2001), maar dit blijkt in prospectieve studies vaak geen risicofactor voor herhaald slachtofferschap na seksueel en partnergeweld en is dus mogelijk een gevolg van herhaald slachtofferschap (Marx e.a., 2005; Ellis e.a., 1982; Miller, Canales, Amacker, Backstrom & Gidycz, 2011; *wel*: Collins, 1998). Minder self-efficacy (het vertrouwen in de eigen bekwaamheid om gedrag te kunnen uitvoeren) blijkt wel een risicofactor voor herhaald slachtofferschap na seksueel geweld volgens een literatuurstudie (Breitenbecher, 2001)

Daarnaast zijn mentale kenmerken gerelateerd aan het delict van belang voor het risico op herhaald slachtofferschap. Mensen die zich schamen en zichzelf meer de schuld geven, lopen een relatief sterk verhoogd risico op herhaald slachtofferschap na seksueel geweld (literatuurstudies: Walsh & DiLillo, 2011; Classen e.a., 2005; Breitenbecher, 2001; multivariaat: $Wald = 4,85$; $OR = 1,16$; Messman-Moore e.a., 2013; $Wald = 10,61$; $OR = 2,01$; Miller e.a., 2011; $B\grave{e}ta = 1,64$; Miller e.a., 2007; bivariaat: $r = 0,32$; Katz, May, Sorensen & DelTosta, 2010). Dit verband blijkt indirect te zijn, omdat assertiviteit dit verband verklaart (Katz e.a., 2010). Ook angst voor stigma blijkt een risicofactor voor herhaald slachtofferschap, al blijkt het verband tussen de angst voor stigma en herhaald slachtofferschap indirect, via traumakenmerken, te lopen ($Wald = 5,17$; $OR = 4,83$; Miller e.a., 2011). Wanneer mensen minder geloven dat praten over het slachtofferschap ‘het beter maakt’, lopen zij een relatief sterk verhoogd risico op herhaald slachtofferschap ($Wald = 6,26$; Mason e.a., 2009).

Volgens literatuurstudies kunnen ook traumakenmerken, zoals symptomen van een post-traumatische stress-stoornis (PTSD), een risicofactor zijn voor herhaald slachtofferschap, al wordt aangegeven dat deze vaak retrospectief gemeten zijn en traumakenmerken daarom mogelijk een gevolg zijn in plaats van risicofactoren (literatuurstudies: Breitenbecher, 2001; Messman-Moore & Long, 2003; Rich e.a., 2004; Kuijpers e.a., 2011; Classen e.a., 2005; Walsh & DiLillo, 2011; Marx e.a., 2005; Ghimire & Follette, 2012). Enkelvoudige prospectieve studies geven wel aan dat mensen met sterkere PTSD symptomen meer risico lopen op herhaald slachtofferschap na seksueel, partner- en familiegeweld (multivariaat: $B\grave{e}ta = 0,08$; Iverson, Litwack, Pineles, Suvak, Vaughn & Resick, 2013; Ullman, Najdowski & Filipas, 2009; bivariaat: Mason e.a., 2009; Filipas, 2007; Messman-Moore, Ward & Brown, 2009; *niet*: Miller e.a., 2011). Dit verband blijkt matig van sterkte ($r = 0,30$; Messman-Moore e.a., 2009; $OR = 2,00$; Sonis & Langer, 2008; $OR = 1,08$ tot $OR = 1,17$; Kuijpers, van der Knaap & Winkel, 2012a; $r = 0,23$ tot $r = 0,29$; Kuijpers e.a., 2012c) en blijkt een indirect verband, omdat dit verband in meerdere studies wordt verklaard door andere (mentale) kenmerken, zoals hoe men met slachtofferschap omgaat (Iverson e.a., 2013; Messman-Moore e.a., 2009; Sonis & Langer, 2008; Messman-Moore e.a., 2005). Traumakenmerken kunnen ook als moderator werken: het effect van eerder slachtofferschap op herhaald slachtofferschap is sterker wanneer ook traumasymptomen aanwezig zijn (Arata, 2002). De ontwikkeling van traumakenmerken, oftewel de PTSD-groei, blijkt ook een risicofactor voor herhaald slachtofferschap. Mensen die meer nieuwe mogelijkheden gaan zien, lopen een relatief sterk verlaagd risico op herhaald slachtofferschap na seksueel geweld ($Wald = 6,83$; $OR = 0,48$; Miller e.a., 2011).

Daarnaast blijken gebrekkige copingstrategieën, oftewel gebrekkige strategieën om met slachtofferschap om te gaan, zoals het ontkennen of vergeten, waaronder vaak ook dissociatie (het buiten bewustzijn plaatsen van bijvoorbeeld herinneringen) wordt geschaard, risicofactoren voor herhaald slachtofferschap na seksueel en partnergeweld te zijn volgens de meeste studies (literatuurstudies: Carey, 1997; Classen e.a., 2005; multivariaat: $B\grave{e}ta = 0,01$; Iverson e.a., 2013; *niet*: Breitenbecher, 2001). De coping blijkt volgens een enkele studie, geen risicofactor wanneer gecontroleerd is voor het aantal sekspartners en drankgebruik, en lijkt dus indirect, via deze kenmerken, te werken (Miller e.a., 2011). Dissociatie op zich hangt ook samen met herhaald slachtofferschap, maar is vaker retrospectief gemeten, dus is mogelijk slechts een gevolg van herhaald slachtofferschap (Breitenbecher, 2001; Cloitre & Rosenberg, 2006; Classen e.a., 2005; Koenig, Doll & O'Leary, 2004; zie ook enkelvoudige studies: $B\grave{e}ta = 0,01$; Iverson e.a., 2013; *niet*: Daisy, 2005). Ook meer moeite hebben om van het laatste slachtofferschap te herstellen hangt samen met herhaald slachtofferschap (Walsh & DiLillo, 2011).

Gedragkenmerken

Mensen die meer seksueel risicogedrag vertonen, waaronder meerdere sekspartners en eerdere en meer seksuele activiteit, lopen volgens de meeste studies meer risico op herhaald slachtofferschap na seksueel geweld (literatuurstudies: Ghimire & Follette, 2012; Breitenbecher, 2001; Arata, 2002; Messman-Moore & Long, 2003; Rich e.a., 2004; Classen e.a., 2005; Koenig e.a., 2004; zie ook bivariaat: Collins, 1998). Dit blijkt een indirect verband, want wordt verklaard door andere kenmerken van het slachtoffer in multivariate analyses (Miller e.a., 2011; Messman-Moore e.a., 2009). Een studie die een enkele maat van risicogedrag heeft gemeten aan de hand van zowel seksueel risicogedrag als alcoholgebruik geeft aan dat risicogedrag een risicofactor voor herhaald slachtofferschap is (Testa e.a., 2010).

Ook volgens andere studies is meer alcoholgebruik een risicofactor voor herhaald slachtofferschap na seksueel en familiegeweld (Breitenbecher, 2001; Cloitre & Rosenberg, 2006; Rich e.a., 2004; Classen e.a., 2005; zie ook enkelvoudige studies: multivariaat: $OR = 1,16$; Ullman e.a., 2009; bivariaat: Combs-Lane, 2001; Collins, 1998; Filipas, 2007), al geven literatuurstudies aan dat de ondersteuning voor dit verband niet eenduidig is (Messman-Moore & Long, 2003; Cattaneo & Goodman, 2005; Arata, 2002; zie ook multivariate studies waarin geen verband is gevonden: Miller e.a., 2011; Lindhorst e.a., 2009), en alcoholgebruik mogelijk indirect of als moderator kan werken (Arata, 2002; Marx e.a., 2005; Ghimire & Follette, 2012).

Ook meer marihuana-gebruik (multivariaat: $OR = 1,22$; Lindhorst e.a., 2009) of drugs-gebruik (bivariaat: $r = 0,15$; Ullman e.a., 2009; Cole e.a., 2008; zie ook literatuurstudie: Rich e.a., 2004) en middelengebruik in het algemeen is een sterke risicofactor voor herhaald slachtofferschap na seksueel, partner- en familiegeweld (literatuurstudies: Kuijpers e.a., 2011; Walsh & DiLillo, 2011; multivariaat: $Wald = 5,39$ tot $Wald = 6,51$, $OR = 5,37$ tot $OR = 6,69$; Messman-Moore e.a., 2013; $OR = 1,46$; Messman-Moore e.a., 2009). Het verband tussen drugsgebruik en herhaald slachtofferschap blijkt ook indirect te zijn, omdat dit in multivariate analyses wordt verklaard door mentale en gedragskenmerken (Ullman e.a., 2009).

Tevens is vijandigheid en daderschap een risicofactor voor slachtofferschap na seksueel en partnergeweld (multivariaat: $OR = 2,73$; Kuijpers e.a., 2012c; $OR = 3,35$; Kuijpers e.a., 2012a; bivariaat: Messman-Moore e.a., 2013). Ook dit verband lijkt indirect te werken (Ellis e.a., 2013). Wanneer iemand dader is loopt men ook meer risico op ernstiger herhaald slachtofferschap. Dit blijkt een relatief sterk verband ($B\grave{e}ta = 0,38$ tot $B\grave{e}ta = 0,64$; Kuijpers e.a., 2012b).

Omgevingskenmerken

De omgevingskenmerken die risicofactoren zijn voor herhaald slachtofferschap na seksueel, partner- of familiegeweld zijn interpersoonlijke problemen, familieomstandigheden en de schuld krijgen van het slachtofferschap.

Interpersoonlijke problemen, zoals sociaal ongemak en overgevoeligheid, meer negatief affect in relaties, minder mogelijkheid om te investeren in relaties (anders dan iets nodig hebben van de ander), niet assertief zijn, oververzorgend zijn en te controlerend zijn blijken risicofactoren voor herhaald slachtofferschap na seksueel en familiegeweld volgens literatuurstudies (Carey, 1997; Classen e.a., 2005; Rich e.a., 2004). Niet assertief zijn blijkt geen onafhankelijke risicofactor, omdat het wegvalt in een model met eerder slachtofferschap en zichzelf de schuld geven (Katz e.a., 2010). Mensen die ontevreden zijn met sociale relaties lopen meer risico op herhaald slachtofferschap volgens een multivariate studie ($OR = 1,39$; Collins, 1998).

Ook algemene familieomstandigheden, zoals de verandering van opvoeder, maar ook familiedisfuncties, zoals middelengebruik van familieleden, conflict en geweld in families, meer mentale gezondheidsproblemen van familieleden, minder cohesie in de familie, minder expressieve familieleden, minder steun van de moeder en een slechtere relatie met vader blijken risicofactoren voor herhaald slachtofferschap na seksueel geweld volgens literatuurstudies (Classen e.a., 2005; Carey, 1997; Arata, 2002). Volgens een literatuurstudie is dit vaker

indirect, via andere kenmerken, dan direct een risicofactor (Marx e.a., 1997). Het middelengebruik van de ouders ($RR = 1,07$ tot $RR = 1,22$; Fluke e.a., 2008), en geweld gebruik tussen ouders ($OR = 2,0$; Casanueva e.a., 2009) blijken ook risicofactoren voor herhaald slachtofferschap na seksueel en familiegeweld volgens enkelvoudige studies. Daarnaast lopen mensen die negatieve ideeën over hun ouders (de daders) generaliseren naar hun huidige relatie, meer risico op herhaald slachtofferschap na seksueel geweld volgens een literatuurstudie (Classen e.a., 2005). Over de historie van de mishandeling van de moeder als risicofactor is de literatuur niet eenduidig. Zo geeft een multivariate studie over familiegeweld, inclusief seksueel geweld, aan dat dit wel een risicofactor is ($OR = 2,3$; Casanueva e.a., 2009), waar een bivariante studie over seksueel geweld onder moeders aangeeft dat dit geen risicofactor is (Collins, 1998). Als ten tijde van het delict tevens de moeder wordt mishandeld loopt men meer risico volgens een multivariate studie ($OR = 3,32$; McDonald, Jouriles, Rosenfield & Corbitt-Shindler, 2011)

Ook mensen die na het slachtofferschap van hun omgeving meer de schuld krijgen van het slachtofferschap ($Wald = 4,92$; $OR = 1,32$) of minder steun krijgen door middel van het ontvangen van informatie ($Wald = 6,60$; $OR = 0,77$), lopen meer risico op herhaald slachtofferschap volgens een multivariate studie naar seksueel geweld (Mason e.a., 2009). Mensen die vertellen over het slachtofferschap aan hun ouders ($Wald = 4,35$; $OR = 0,64$) of een crisiscentrum ($Wald = 6,19$; $OR = 0,50$), lopen minder risico volgens een multivariate prospectieve studie. Opvallend is dat mensen die het aan hun vrienden vertellen juist meer risico lopen volgens deze studie ($Wald = 4,61$; $OR = 1,78$; Mason e.a., 2009).

5.1.2 Delictkenmerken

Het verband tussen de typen delicten en later slachtofferschap is alleen vergeleken met niet-slachtoffers. Het eerdere slachtofferschap houdt wel verband met de herhaling, maar helaas zijn er dus geen uitspraken te doen over het verband tussen het type referentiedelict en herhaald slachtofferschap (literatuurstudies: Arata, 2002; Messman-Moore & Long, 2003; Rich e.a., 2004; Kuijpers e.a., 2011; Classen e.a., 2005; Koenig e.a., 2004; Chewing-Korpach, 1993; zie ook enkelvoudige studies: Wilson, 2010; Collins, 1998; Rich, 2004; Fergusson e.a., 1997; Noll, Horowitz, Bonanno, Trickett & Putnam, 2003; Horowitz, 1999; Testa e.a., 2010; multivariaat: $OR_{emotioneel} = 3,18$ tot $OR_{verwaarlozing} = 4,12$; Noll e.a., 2003; $OR = 2,13$; Wittebrood & Nieuwbeerta, 2000; $OR = 1,27$; Lindhorst e.a., 2009; $OR = 1,16$; Ericksen, 2010; OR

= 1,03; McDonald e.a., 2011; zie ook: Orcutt e.a., 2005; bivariaat: $OR = 1,96$ tot $OR = 1,99$; Barnes e.a., 2009).

Mensen lopen meer risico op herhaald slachtofferschap na seksueel en partnergeweld volgens literatuurstudies als het slachtofferschap gedurende langere tijd heeft plaatsgevonden (Carey, 1997; Kuijpers e.a., 2011; Classen e.a., 2005). Ook slachtoffers die meer recent slachtoffer zijn geworden, lopen meer risico op herhaald slachtofferschap (literatuurstudie: Classen e.a., 2005; bivariaat: Fryer & Miyoshi, 1994; $OR = 1,34$; Sonis & Langer, 2008). Dit wordt niet gevonden in een prospectieve studie waarin gecontroleerd is voor eerder slachtofferschap en kenmerken gerelateerd aan routine activiteiten (Wittebrood & Nieuwbeerta, 2000).

Tevens is volgens literatuurstudies de ernst van het delict een risicofactor voor herhaald slachtofferschap (Carey, 1997; Cloitre & Rosenberg, 2006; Rich e.a., 2004; Classen e.a., 2005). Zo lopen mensen meer risico als zij slachtoffer zijn geworden van een delict waarin kracht is gebruikt of, bij seksuele delicten, gepenetreerd is. Dit wordt ondersteund door enkelvoudige studies naar partnergeweld (multivariaat: $B\grave{e}ta = 0,19$; Kuijpers e.a., 2012c; $OR_{\text{verwondingen}} = 1,56$ tot $OR = 3,06$; Cho & Wilke, 2010). Mensen lopen ook meer risico op *ernstiger* herhaald slachtofferschap bij een ernstig eerder partnergewelddelict ($OR = 1,36$; Sonis & Langer, 2008).

Daarnaast is de relatie met de dader van belang. Mensen lopen volgens literatuurstudies meer risico op herhaald slachtofferschap als de dader belangrijk voor hen is (Carey, 1997), of als zij afhankelijk zijn van de dader (Breitenbecher, 2001). Zo lopen mensen die incest hebben ervaren, meer risico op herhaald slachtofferschap, dan slachtoffers van niet-incestdelicten (Rich e.a., 2004; Cloitre & Rosenberg, 2006; Classen e.a., 2005) en mensen die seksueel geweld door een partner hebben ervaren meer dan die seksueel geweld door een ander hebben ervaren (Collins, 1998). Het blijven samenwonen met de dader is ook een risicofactor (multivariaat: $OR = 2,38$; Heckert & Gondolf, 2004). Ook lopen mensen die slachtoffer zijn geworden door hun ex-echtgenoot, meer risico op herhaald slachtofferschap dan anderen (multivariaat: $OR = 1,92$; Lynch e.a., 2002). Als de dader gearresteerd is naar aanleiding van het delict, loopt het slachtoffer ook later minder risico op herhaald slachtofferschap (multivariaat: $OR = 0,55$; Cho & Wilke, 2010). Ook als er pogingen zijn geweest om de relatie te verbreken loopt men minder risico (multivariaat: $OR_{\text{gelukt}} = 0,30$ tot $OR_{\text{niet_gelukt}} = 0,98$; Sonis & Langer, 2008).

5.1.3 Risicoperceptie

Drie studies gaan in op de risicoperceptie na seksueel en partnergeweld. Mensen die verwachten risicovolle activiteiten te gaan ondernemen lopen meer risico op herhaald slachtofferschap (bivariaat: Combs-Lane, 2001). Als men het risico onwaarschijnlijker vindt dat men nogmaals slachtoffer zal worden, dan loopt men minder risico op herhaald slachtofferschap ($OR = 0,26$; Heckert & Gondolf, 2004; zie ook: Kuijpers e.a., 2011). Opvallend is dat als iemand zich enigszins veilig voelt vergeleken met helemaal veilig, er meer risico is ($OR = 5,26$), maar er geen verhoogd risico is als iemand zich onveilig voelt (Heckert & Gondolf, 2005). Dit wordt in deze studie verklaard doordat de mensen die zich enigszins veilig voelt zich mogelijk minder zullen beschermen.

5.1.4 Kenmerken van de literatuur over slachtofferschap in kindertijd

De studies over slachtofferschap van seksueel, partner- en familiegeweld bestuderen respondenten bijna altijd in de adolescentie of volwassenheid. Een deel van de studies gaat echter (ook) over slachtofferschap in de kindertijd. In die studies wordt dus retrospectief en vaak over lange tijd terug gevraagd naar eerder slachtofferschap, hoewel de mogelijke risicofactor en het herhaald slachtofferschap wel prospectief worden gemeten. Veel van de risicofactoren voor herhaling van het slachtofferschap ontwikkelen zich pas enige tijd na het eerste slachtofferschap. Hierbij kan gedacht worden aan risicovol seksueel gedrag, drinkgedrag of daderschap. De risicofactoren die in deze paragraaf naar voren komen, zullen dus gedeeltelijk niet bekend zijn tijdens of vlak na het eerdere slachtofferschap, wanneer het kindermishandeling of –misbruik betreft. Tevens maakt dit dat de termijn waarop het leidt tot herhaald slachtofferschap mogelijk langer is dan onder mensen die het slachtofferschap in adolescentie of volwassenheid ervaren.

5.2 Slachtofferschap in de kindertijd

Slechts enkele risicofactoren die in studies over herhaald slachtofferschap na een delict in de kindertijd zijn gevonden, zijn nog niet benoemd. Deze kenmerken worden in deze paragraaf apart behandeld, omdat ook deze kenmerken voor de beoordeling van slachtoffers die kinderen zijn, van belang kunnen zijn. Mensen die een handicap (multivariaat: $RR = 1,47$ tot $RR = 1,53$; Fluke e.a., 2008) en somatische klachten (literatuurstudie: Rich e.a., 2004) hebben, lopen meer risico op herhaald slachtofferschap. Daarnaast hebben mensen die moeite hebben

met het herkennen en benoemen van gevoelens meer risico op herhaald slachtofferschap (Cloitre & Rosenberg, 2006).

5.3 Slachtofferschap tijdens adolescentie/volwassenheid

Tevens zijn een aantal kenmerken uit slachtofferschap in adolescentie en volwassenheid nog niet benoemd. Omdat deze kenmerken van belang kunnen zijn voor het beoordelen van adolescenten of volwassenen, worden deze kenmerken in deze paragraaf besproken.

Wanneer iemand al eerder opvang heeft gebruikt na eerder slachtofferschap van partnergeweld, dan loopt men na een nieuw slachtofferschap een sterk verhoogd risico op daaropvolgend herhaald slachtofferschap (multivariaat: $OR = 33,33$; Heckert & Gondolf, 2004). Ook als de kinderen niet bij de vader (dader) wonen dan loopt een vrouw meer risico om herhaald slachtoffer te worden ($OR = 2,51$; Heckert & Gondolf, 2004).

Tevens lopen mensen die meer boos zijn, meer risico op herhaald slachtofferschap (Kunst & Winkel, 2013; $r = 0,26$ tot $r = 0,32$; Kuijpers e.a., 2012b; Kuijpers e.a., 2012c). Wanneer mensen het delict erkennen en meer sociale steun ontvangen, lopen zij minder risico op herhaald slachtofferschap (Kuijpers e.a., 2011; bivariaat: $OR = 0,77$ tot $OR = 0,80$; Sonis & Langer, 2008).

5.4 Conclusie risicofactoren voor herhaald slachtofferschap van seksueel, partner- en familiegeweld

Over risicofactoren voor herhaald slachtofferschap na seksuele, partner- en familiegeweldsdelicten is veel geschreven. Risicofactoren die in meerdere studies gevonden zijn, zijn eerder en frequenter slachtofferschap, vrouw zijn, jonger zijn, werkloos zijn, een lagere sociaal-economische status hebben en een lager inkomen hebben. Ook fysieke en mentale kenmerken, namelijk meer emotiedisregulatie, lagere risico-inschatting, psychiatrische stoornis hebben, minder psychologisch welbevinden hebben, zich schamen en zichzelf de schuld geven van het slachtofferschap, traumakenmerken, gebrekkige copingstrategieën en minder het referentiedelict erkennen. Van de gedragskenmerken blijken meer seksueel risicogedrag, middelengebruik en daderschap risicofactoren te zijn. Interpersoonlijke problemen en familiedisfunctie zijn omgevingskenmerken die een verhoogd risico op herhaald slachtofferschap geven. Delictkenmerken die risicofactoren zijn, zijn de duur en recentelijkheid van het slachtofferschap, de ernst van het delict en het afhankelijk zijn van de dader of dichtbij de dader zijn en blijven.

Ook blijkt voor deze vorm van geweld de risicoperceptie een risicofactor te zijn. Mensen die meer inschatten dat zij risico lopen op herhaald slachtofferschap, lijken dit adequaat in te schatten, omdat zij ook meer risico lopen op herhaald slachtofferschap. Veel kenmerken blijken niet direct, maar via andere kenmerken, verband te houden met herhaald slachtofferschap, hoewel dit vaak maar door een enkele studie onderzocht is.

Van veel kenmerken is de sterkte van het verband onderzocht. De sterkste verbanden zijn de frequentie van het eerdere slachtofferschap, het middelengebruik, of mensen opvang hebben gebruikt na eerder slachtofferschap en de risicoperceptie. Relatief sterk is bovendien de emotiedisregulatie (impulsiviteit), borderline symptomen hebben, zichzelf de schuld geven, minder geloven dat praten over het slachtofferschap het beter maakt, minder nieuwe mogelijkheden zien en daderschap. In het kader van het doel van het onderzoek moet ermee rekening gehouden worden dat dit mogelijk lastig te bevragen kenmerken zijn.

Hoofdstuk 6 Geweld tegen mensen met een publieke taak

Dit hoofdstuk gaat over risicofactoren voor het ervaren van herhaald slachtofferschap van geweld tegen functionarissen in een publieke taak. Deze studies betreffen voornamelijk fysiek geweld, maar soms wordt ook verbaal geweld of bedreiging onderzocht. Veelal wordt gekeken naar mensen in de zorg, maar ook naar overheidsmedewerkers of mensen met andere publieke taken. Veel studies analyseren de verbanden met herhaald slachtofferschap in multivariate studies. In deze modellen wordt vaak gecontroleerd voor sociaal demografische kenmerken en omgevingskenmerken, waaronder functie- en organisatiekenmerken. Tenzij anders aangegeven zijn de hieronder besproken studies ook onder meerdere publieke taken getoetst.

De meeste studies die over dit onderwerp gevonden zijn, zijn retrospectieve studies. Daarom moet er in dit hoofdstuk extra rekening gehouden worden met het gegeven dat de gevonden verbanden correlatief van aard zijn en de kenmerken mogelijk een gevolg zijn van herhaald slachtofferschap in plaats van vooraf al aanwezig.

De studies richten zich op slachtofferkenmerken. Er zijn geen studies over de samenhang tussen delictkenmerken en risicoperceptie aan de ene kant en herhaald slachtofferschap aan de andere kant gevonden. Een versimpeld overzicht van de risicofactoren is gegeven in tabel 6.

Tabel 6 Profiel slachtoffer met sterk risico op herhaald slachtofferschap na vermogensdelict

<i>Slachtofferkenmerk</i>	<i>(vervolg risicofactoren)</i>
Historisch	Meer depersonalisatie
Verleden van sociale en emotionele problemen hebben	Meer spanningsbehoefte
Afwijzende opvoeding hebben gehad	Meer angsten
<u>Eerder geweld meegemaakt</u>	Meer irritaties
Sociaal demografisch en economisch	Meer negatief affect
<i>Man zijn</i>	Meer moeite met omgaan met slachtofferschap
Jonger zijn	<u>Negatievere uitkomstverwachting assertieve</u>

Lagere opleiding hebben

Minder training hebben ontvangen

(voor politie en verpleging) minder praktijk-ervaring

Psychiatrische setting, politie, sociale dienstmedewerkers, ziekenhuismedewerkers, taxichauffeurs, verplegers, assistenten en specialisten, werken met niet-dementen

Leidinggevende taak

Meer uur per week werken

's Nachts of 's avonds werken

Op straat en in het weekend werken

Meer contact met burgers

Meer contact met onbekende burgers

Alleen werken

Meer slecht nieuwsgesprekken

Vrij toegankelijke werkruimte

Stedelijk gebied

(voor zorg) zwaarder fysiek werk doen

Frequent onderbroken tijdens werk

Minder personeelsbezetting

Fysieke en mentale kenmerken

reacties

Negatievere evaluaties assertieve reacties

Lagere self-efficacy assertieve reacties

Negatiever mensbeeld

Minder gespannen zijn

Minder gevoel van invloed hebben op werk

Meer tijdsdruk ervaren

Ontevreden zijn over werktijden

Ontevreden zijn over werkoverdracht

Ontevreden zijn over werk in het algemeen

Onzekerheid over behandeling van patienten

Meer intentie om baan op te zeggen

Minder tegen kritiek kunnen

Omgevingskenmerken

Minder steun krijgen

Meer conflicten over taken binnen organisatie

Minder kwaliteit van teamwerk

Meer informele interacties

Meer druk van organisatie om werk onveilig uit te voeren

Meer fysieke klachten

Meer geweld door collega's ervaren

Meer stress

Organisatie treedt minder tegen slachtofferschap op

Meer emotionele uitputting

Minder aanmoediging beleid tegen slachtofferschap

Dikgedrukt: risicofactor in meerdere studies gevonden

Schuingedrukt: ook een risicofactor in meest uitgebreide multivariaat model

Onderstreept: (relatief) sterke risicofactor

Gearceerd: Categoriетitels

6.1 Slachtofferkenmerken

In de literatuur naar geweld tegen medewerkers in een publieke taak komen van de slachtofferkenmerken zowel historische kenmerken, demografische en sociaal economische kenmerken, fysieke en mentale kenmerken als omgevingskenmerken aan bod. Alleen gedragskenmerken komen niet aan bod.

Historische kenmerken

Mensen met een publieke taak met een verleden van sociale en emotionele problemen (van Vugt & Bogaerts, 2007) en mensen die meer afwijzend zijn opgevoed door hun moeder (bivariaat: Isaksson, Graneheim, Richter, Eisemann & Astrom, 2008), lopen meer risico op herhaald slachtofferschap. Mensen die vaker geweld door externen (zoals klanten, patiënten of burgers) hebben meegemaakt lopen een relatief hoog risico op een volgend slachtofferschap ($B\grave{e}ta = 0,12$; Winstanley & Whittington, 2002; $OR = 1,51$; van Reemst e.a., 2013; van Vugt & Bogaerts, 2002), al geeft een bivariate studie aan dat dit slechts om een matig sterk verband gaat ($r = 0,23$ tot $r = 0,25$; Anderson, 2002).

Sociaal demografische en economische kenmerken

Mannelijke functionarissen lopen meer risico op herhaald slachtofferschap ($OR = 1,57$; Estryn-Behar e.a., 2008; $B\grave{e}ta_{\text{bedreiging}} = 0,16$ en $B\grave{e}ta_{\text{fysiek geweld}} = 0,11$; Middelhoven & Driessen, 2001; zie ook: Sikkema, Abraham & Flight, 2007; van Vugt & Bogaerts, 2007; niet: van Reemst e.a., 2013). Onder veel groepen die in de zorg werken is er echter geen verschil tussen

herhaald slachtofferschap van mannen en vrouwen (Estryn-Behar e.a., 2008; zie ook bivariate studie: Isaksson, Graneheim & Richter, 2008).

Daarnaast lopen jongere medewerkers een matig verhoogd risico op herhaald slachtofferschap van geweld ($B\grave{e}ta_{\text{oudere_leeftijd}} = -0,06$; Middelhoven & Driessen, 2001; $OR_{\text{jonger}} = 1,75$; Estryn-Behar e.a., 2008; zie ook: Sikkema, Abraham & Flight, 2007; van Vugt & Bogaerts, 2007; van Vugt & Bogaerts, 2004; biviaat: $r = -0,25$; Winstanley & Whittington, 2002; *maar niet*: Isaksson, Graneheim & Richter, 2008). Dit wordt volgens een studie verklaard door andere sociaal demografische en mentale kenmerken (van Reemst e.a., 2013). Etniciteit is geen risicofactor voor herhaald slachtofferschap volgens de meeste studies (Middelhoven & Driessen, 2001; van Reemst e.a., 2013; *wel*: Sikkema e.a., 2007). Een hogere opleiding blijkt in bivariate analyses wel een risicofactor in veel publieke taken (Middelhoven & Driessen, 2001; Bostrom, Squires & Mitchell, 2012), maar in multivariate analyses niet (Bostrom e.a., 2012; van Reemst e.a., 2013).

Daarnaast blijken functiekenmerken belangrijke risicofactoren voor herhaald slachtofferschap. Deze zijn op te delen in individuele functie gerelateerde kenmerken, zoals de praktijkervaring en ontvangen training, kenmerken van de functie zelf, zoals de werktijden en het contact met publiek en de locatie van de werkuitvoering. Van de functiekenmerken van het individu blijkt minder ontvangen trainingen ter voorkoming van geweld een risicofactor te zijn (Sikkema e.a., 2007). Over het algemeen is de praktijkervaring geen risicofactor (Middelhoven & Driessen, 2001; Bostrom, Squires & Mitchell, 2012; Winstanley & Whittington, 2002). Een beperkte praktijkervaring blijkt wel een risicofactor onder politiemensen en verplegers ($OR = 1,47$; van Reemst e.a., 2013; biviaat: $r_{\text{verplegers}} = 0,24$; Bostrom e.a., 2012).

Een van de kenmerken van de functie zelf, is de taak. Van de taken die onderzocht zijn, blijken mensen die bij de politie werken het meeste risico te lopen ($B\grave{e}ta = 0,37$; Middelhoven & Driessen, 2001), daarna mensen die werken bij een psychiatrische instelling en sociale dienstmedewerkers (beide $B\grave{e}ta = 0,23$), en daarna ziekenhuismedewerkers en taxichauffeurs ($B\grave{e}ta_{\text{ziekenhuis}} = 0,10$ $B\grave{e}ta_{\text{taxi}} = 0,11$). Huisarts zijn is geen risicofactor en verkoopmedewerkers lopen juist minder risico ($B\grave{e}ta = -0,13$; Middelhoven & Driessen, 2001). Volgens studies over medewerkers in de zorg lopen verpleegkundigen meer risico dan artsen (Kowalenko, Gates, Gillesie, Succop & Mentzel, 2013) en onder de verpleegkundigen lopen gespecialiseerde verplegers in de psychiatrie minder, en verplegersassistenten in de geriatrie meer risico dan geregistreerde verplegers binnen dezelfde afdelingen (Estryn-Behar e.a., 2008). Mensen in de zorg die met demente mensen werken, lopen minder risico dan mensen die met niet-dementen werken (Bostrom e.a., 2012). Volgens bivariate analyses lopen mensen met

een leidinggevende taak meer risico op herhaald slachtofferschap. Dit verband blijkt in multivariate analyses te worden verklaard door andere sociaal demografische kenmerken (Middelhoven & Driessen, 2001). Volgens een overzichtsstudie lopen functionarissen die werken in een psychiatrische setting meer risico dan functionarissen in een niet-psychiatrische setting (van Vugt & Bogaerts, 2007).

Mensen met een publieke taak die meer uur per week werken, lopen meer risico op herhaald slachtofferschap ($OR = 1,48$; Estryn-Behar e.a., 2008; zie ook: Sikkema e.a., 2007), hoewel voltijd werken wel in bivariate analyse, maar niet in multivariate analyse een risicofactor is (Middelhoven & Driessen, 2001). Mensen die 's nachts of 's avonds werken lopen meer risico op herhaald slachtofferschap dan mensen die overdag werken ($B\grave{e}ta_{\text{verbaal}} = 0,09$ en $B\grave{e}ta_{\text{fysiek}} = 0,06$; Middelhoven & Driessen, 2001; $OR_{\text{geriatrie}} = 1,49$ tot $OR_{\text{psychiatrie}} = 3,4$ voor verschillende zorgafdelingen; Estryn-Behar e.a., 2008; zie ook: van Vugt & Bogaerts, 2007; zie ook bivariaat: $r = 0,19$; van Reemst e.a., 2013), dit kan worden verklaard door andere kenmerken van de medewerker in multivariate analyse (van Reemst e.a., 2013). Ook mensen die meer op straat en in het weekend werken lopen meer risico op herhaald slachtofferschap, maar dit wordt verklaard door andere kenmerken (van Reemst e.a., 2013).

Mensen die meer contact hebben met externen, lopen relatief veel risico op herhaald slachtofferschap ($B\grave{e}ta = 0,12$ tot $B\grave{e}ta = 0,16$; Middelhoven & Driessen, 2001; zie ook: Sikkema e.a., 2007). Als mensen relatief meer contact hebben met onbekenden dan bekenden dan lopen mensen met een publieke taak meer risico op herhaald slachtofferschap (Middelhoven & Driessen, 2001). Mensen die meer alleen werken (van Vugt & Bogaerts, 2007) lopen meer risico en mensen die meer slecht nieuws gesprekken voeren, lopen een relatief sterk verhoogd risico ($B\grave{e}ta_{\text{fysiek}} = 0,06$; Middelhoven & Driessen, 2001; zie ook: van Vugt & Bogaerts, 2007) op herhaald slachtofferschap.

De overzichtsstudie van Van Vugt & Bogaerts (2007) laat zien dat de omgeving van belang is voor het risico op herhaald slachtofferschap. Het blijkt dat als functionarissen een vrij toegankelijke werkruimte hebben, zij meer risico lopen op herhaald slachtofferschap volgens bivariate analyses, maar niet volgens multivariate analyses (Middelhoven & Driessen, 2001; zie ook: van Vugt & Bogaerts, 2007). Ook mensen die hun functie in een stedelijk gebied uitvoeren, lopen meer risico op herhaald slachtofferschap ($B\grave{e}ta = 0,07$ tot $B\grave{e}ta = 0,10$; Middelhoven & Driessen, 2001).

Tot slot zijn een aantal losse kenmerken van belang. Mensen in de zorg die fysiek zwaarder werk doen lopen een relatief sterk verhoogd risico ($B\grave{e}ta = 0,15$; Camerino, Estryn Behar, Conway, van der Heijden & Hasselhorn, 2008; $OR_{\text{eerste_hulp}} = 1,76$ en $OR_{\text{geriatrie}} = 1,73$;

Estryn-Behar e.a., 2008) en ook mensen die frequent onderbroken worden tijdens hun werk lopen meer risico op herhaald slachtofferschap ($OR = 1,69$ tot $OR = 1,99$ voor verschillende afdelingen; Estryn-Behar e.a., 2008; bivariaat: $r = 0,22$; Yang, 2009). Bij meer personeelsbezetting is er minder risico op herhaald slachtofferschap volgens een bivariate studie ($r = 0,30$; Bostrom e.a., 2012).

Fysieke en mentale kenmerken

Mensen die meer fysieke klachten hebben, lopen meer risico op herhaald slachtofferschap volgens een bivariate studie over mensen in de zorg ($r = 0,21$; Yang, 2009). De mentale kenmerken omvatten algemene mentale kenmerken, sociale informatieverwerkingskenmerken en mentale kenmerken gerelateerd aan het werk. Mensen die meer stress ervaren, lopen meer risico op herhaald slachtofferschap volgens een overzichtsstudie (van Vugt & Bogaerts, 2007). Emotionele uitputting blijkt ook een risicofactor te zijn voor herhaald slachtofferschap onder mensen in de zorg in bivariate analyses ($r = 0,17$ tot $r = 0,26$; Winstanley & Whittington, 2002; $r = 0,23$; Bostrom e.a., 2012), maar dit wordt verklaard door depersonalisatie, oftewel het gevoel buiten de werkelijkheid te staan. Meer depersonalisatie heeft een matig verband met het ervaren van herhaald slachtofferschap ($r = 0,12$ tot $r = 0,24$, Winstanley & Whittington, 2002). Politieambtenaren die meer spanningsbehoefte ('sensation seeking') hebben, lopen meer risico op herhaald slachtofferschap volgens bivariate analyses, maar dit blijkt te worden verklaard door andere slachtofferkenmerken (van Reemst e.a., 2013). Enkele algemene mentale risicofactoren zijn alleen in bivariate analyses onderzocht. Volgens deze studies lopen mensen in de zorg meer risico op herhaald slachtofferschap als zij meer angstsymptomen hebben ($r = 0,17$), meer irritaties ($r = 0,14$) en meer negatief affect ($r = 0,22$, Yang, 2009). Als laatste van de algemene mentale kenmerken blijkt onder andere via een overzichtsstudie dat mensen die meer moeite hebben met het omgaan met het slachtofferschap (van Vugt & Bogaerts, 2007; Isaksson e.a. 2008) of minder tegen kritiek kunnen, meer risico lopen op herhaald slachtofferschap (van Vugt & Bogaerts, 2007).

Daarnaast zijn kenmerken gerelateerd aan hoe mensen informatie in situaties verwerken (het sociale informatieverwerkingsproces) van belang voor het risico op herhaald slachtofferschap onder politiemensen (van Reemst e.a., 2013). Zo lopen mensen meer risico op herhaald slachtofferschap als zij verwachten dat het uitvoeren van assertieve reacties een negatieve uitkomst tot gevolg heeft. Mensen die assertieve reacties moreel minder goed vinden of minder geschikt vinden in situaties (negatievere responseevaluaties) of minder het idee hebben dat zij een assertieve reactie kunnen uitvoeren (self-efficacy van assertieve reactie), lopen

meer risico op herhaald slachtofferschap volgens bivariate, maar niet multivariate analyses. Mensen die een negatiever mensbeeld hebben rapporteren cross-sectioneel meer herhaald slachtofferschap, maar het voorspelt niet het herhaald slachtofferschap over langere tijd. Mensen die minder gespannen zijn in specifieke werksituaties, lopen meer risico op herhaald slachtofferschap (van Reemst e.a., 2013). Mogelijk heeft dit te maken met de alertheid die nodig is om incidenten te de-escaleren of voorkomen. De verbanden van uitkomstverwachtingen en gespannenheid zijn relatief sterk vergeleken met de opgenomen sociaal demografische (waaronder functie-) kenmerken en andere sociale informatieverwerkingskenmerken (van Reemst e.a., 2013).

Tot slot zijn ook mentale kenmerken gerelateerd aan het werk risicofactoren van herhaald slachtofferschap. Zo lopen mensen meer risico als zij minder gevoel hebben invloed te hebben op het werk (Sikkema e.a., 2007). Als mensen meer tijdsdruk ervaren ($B\grave{e}ta = 0,08$; Camerino, Estryn-Behar & Conway, 2008) en ontevreden zijn over de werktijden ($B\grave{e}ta = 0,05$; Camerino e.a., 2008), de werkoverdracht ($OR = 1,30$ tot $OR = 1,70$ voor verschillende afdelingen; Estryn-Behar e.a., 2008) of het werk in het algemeen (van Vugt & Bogaerts, 2007; bivariaat: $r = 0,14$; Yang, 2009), lopen zij meer risico op herhaald slachtofferschap van geweld. Bovendien lopen mensen in de zorg die meer onzeker zijn over hoe patiënten te behandelen meer risico op herhaald slachtofferschap ($B\grave{e}ta = 0,12$; Camerino e.a., 2008; $OR = 2,08$ tot $OR = 2,65$ voor verschillende afdelingen; Estryn-Behar e.a., 2008). Volgens bivariate studies lopen mensen die de intentie hebben om hun baan op te zeggen ook meer risico ($r = 0,17$; Yang, 2009). Zoals al benoemd, is door de retrospectieve aard van de studies echter niet vast te stellen of deze kenmerken inderdaad het risico op herhaald slachtofferschap beïnvloeden, of een gevolg zijn van het herhaald slachtofferschap

Omgevingskenmerken

Mensen die minder steun krijgen, lopen meer risico (van Vugt & Bogaerts, 2007). Ook functie- of organisatie gerelateerde omgevingskenmerken zijn van belang voor het risico op herhaald slachtofferschap. Dit zijn algemene kenmerken en kenmerken gerelateerd aan gewelds-ervaringen. Als er meer conflicten zijn over de taken van mensen binnen de organisatie ($B\grave{e}ta = 0,11$; Camerino e.a., 2008) en de kwaliteit van teamwerk minder goed is, dan lopen mensen meer risico op herhaald slachtofferschap ($OR = 1,63$ tot $OR = 1,98$ voor verschillende afdelingen; Estryn-Behar e.a., 2008). Volgens bivariate studies lopen mensen die meer informele interacties op het werk hebben ($r = 0,28$) en op wie door de organisatie meer druk wordt uit-

geoeffend om werk onveilig uit te voeren ($r = 0,18$), meer risico op herhaald slachtofferschap (Bostrom e.a., 2012).

Mensen die naast het slachtofferschap door externen ook meer geweld door collega's of leidinggevende ervaren, lopen meer risico op herhaald slachtofferschap ($B\grave{e}ta = 0,04$ tot $B\grave{e}ta = 0,05$ voor collega's; Middelhoven & Driessen, 2001; $OR = 2,01$ tot $OR = 2,59$ voor verschillende afdelingen voor leidinggevende; Estryng-Behar e.a., 2008). Als de organisatie minder tegen slachtofferschap optreedt (van Vugt & Bogaerts, 2007), bijvoorbeeld slachtoffers meldingen minder serieus neemt (Sikkema e.a., 2007), minder beleid over geweld is uitgeschreven ($r = -0,12$; Yang, 2009) en de uitvoering van richtlijnen voor hoe om te gaan met geweldservaringen, zoals melding maken, wordt aangemoedigd ($r = -0,23$; Yang, 2009), lopen medewerkers meer risico op herhaald slachtofferschap volgens bivariate studies.

6.2 Conclusie risicofactoren voor herhaald geweld tegen mensen met een publieke taak

Uit de studies naar herhaalde geweldsdelicten tegen mensen met een publieke taak komen veel risicofactoren voor herhaald slachtofferschap naar voren, die regelmatig gerelateerd zijn aan de functie of organisatie, maar ook aan de persoon. Veel risicofactoren worden door meerdere studies onderzocht. De risicofactoren die uit meerdere studies voortkomen, zijn het eerder hebben ervaren van geweld, man zijn, een jonger zijn, een hogere opleiding hebben, minder praktijkervaring hebben (voor politie en verpleging), het type functie, meer uur werken, meer 's nachts en 's avonds werken, meer slechtnieuws gesprekken voeren, een vrij toegankelijke werkplek hebben, fysiek zwaarder werk doen, frequent worden onderbroken, emotionele uitputting, meer moeite hebben met omgaan met slachtofferschap, ontevreden zijn over werk en onzekerheid over patiënten.

De sterkte van de risicofactoren is ook regelmatig onderzocht en hieruit blijkt dat de risicofactoren slechts zwak tot matig samenhangen met herhaald slachtofferschap. Uit de opgenomen studies die de relatieve sterkte hebben gepresenteerd ($B\grave{e}ta$'s), blijkt dat de sterkste risicofactoren ander slachtofferschap, de beroepsgroep (politie en treinconducteurs meer), meer contact met burgers, meer slecht nieuwsgesprekken voeren, het fysiek zwaar werk doen en onderbroken worden, de uitkomstverwachting van een assertieve reactie en de gespannenheid zijn. Er moet echter rekening mee gehouden worden, dat voor veel kenmerken deze relatieve sterkte niet is onderzocht en dat in de modellen is gecontroleerd voor verschillende kenmerken, dus dat deze lastig te vergelijken zijn.

Hoofdstuk 7 Risico op vergelding en intimidatie

Dit hoofdstuk gaat over risicofactoren voor vergelding of intimidatie naar aanleiding van de aangifte van het delict waarvan men slachtoffer is geworden. In de literatuur over risicofactoren voor vergelding of intimidatie, gaat het vaak om intimidatie van getuigen. Vaak blijkt deze getuige het slachtoffer, maar dit is niet altijd het geval. Tevens kan het volgens de studies vaak, naast daadwerkelijke intimidatie, ook gaan om een gevoel van intimidatie als gevolg van het delict zelf. Deze intimidatiegevoelens zouden er wel voor zorgen dat personen het moeilijker vinden om tegen een dader te getuigen. De gevonden studies zijn retrospectieve enkelvoudige studies en literatuuroverzichten. Alle studies hebben de verbanden tussen de mogelijke risicofactoren aan de ene kant en intimidatie en vergelding aan de andere kant onderzocht door middel van bivariate toetsen. De sterkte van de verbanden wordt zelden genoemd. De studies zijn enkel Brits en Amerikaans en gaan in op slachtofferkenmerken en delictkenmerken, maar niet op de risicoperceptie. Een versimpeld overzicht van de risicofactoren wordt weergegeven in tabel 7. In deze tabel staan in de linker kolom de slachtofferkenmerken en in de rechter kolom de delictkenmerken die gelden als risicofactoren vermeld.

Tabel 7 Profiel slachtoffer met sterk risico op intimidatie en vergelding na delict

<i>Slachtofferkenmerk</i>	<i>Delictkenmerk</i>
Sociaal demografisch	Type delict
Vrouw zijn	Slachtoffer zijn van geweld, vooral huise- lijk en seksueel
Kind zijn	Slachtoffer zijn van herhaald geweld
Omgevingskenmerken	Context delict
Woongebied is binnenstad	Slachtoffer zijn en dader zijn binnen hetzelfde delict
Minder sociale samenhang in gemeenschap	Delict gemeld bij politie Delict is onderdeel van serie incidenten <u>Recent meegemaakt</u>

Dader is bekend bij slachtoffer, partner of familielid

Samenwonen, dichtbij zijn of financieel of door ouderschap verbonden zijn aan dader

Dikgedrukt: risicofactor in meerdere studies gevonden

Schuingedrukt: ook een risicofactor in meest uitgebreide multivariaat model

Onderstreept: (relatief) sterke risicofactor

Gearceerd: Categoriетitels

7.1 Slachtofferkenmerken

Slachtofferkenmerken die zijn onderzocht in studies zijn de sociaal demografische en omgevingskenmerken. Historische kenmerken, fysieke en mentale kenmerken en gedragskenmerken komen niet aan bod in de studies.

Sociaal demografische kenmerken

De studies geven aan dat vrouwen meer risico lopen op intimidatie en vergelding na slachtofferschap, dan mannen (31% vs. 19%; Burton, Evans & Sanders, 2006; zie ook: Tarling, Dowds & Budd, 2000; Dedel, 2006; Dugan & Apel, 2005; Home Office, 1998). De leeftijd van het slachtoffer op zich is geen risicofactor (Davis, Smith & Henley, 1990; Tarling e.a., 2000), hoewel kinderen in vergelijking met volwassenen meer risico lopen op intimidatie en vergelding (Deder, 2006). Tevens zouden mensen die recent geïmmigreerd of illegaal immigrant zijn, meer risico lopen op intimidatie of vergelding (Dedel, 2006).

Omgevingskenmerken

Mensen blijken meer risico te lopen op herhaald slachtofferschap als zij in de binnenstad of in een dichtbevolkte woonplaats wonen (Dedel, 2006). Ook is het risico op intimidatie en vergelding verhoogd als er minder sociale samenhang in de gemeenschap is (Dedel, 2006).

7.2 Delictkenmerken

Mensen die herhaald slachtoffer zijn geworden, lopen meer risico op intimidatie, specifiek als zij het slachtoffer zijn van stalken en etnisch geweld (Ministry of Justice, 2011). Andere vormen van slachtofferschap die samenhangen met een verhoogd risico op intimidatie en vergelding zijn geweldsdelicten, vooral huiselijk en seksuele geweldsdelicten (zie ook: Ministry of Justice, 2011) in tegenstelling tot vermogensdelicten (51% vs. 36%; Davis e.a., 1990; zie ook: Dedel, 2006; Tarling e.a., 2000; Home Office, 1998).

Naast het type delict is ook de context van en na het delict van belang voor het risico op intimidatie en vergelding. Slachtoffers blijken meer risico te lopen dan mensen die slechts getuigen zijn geweest van het delict (Home Office, 1998). Slachtoffers die zelf ook dader zijn geweest binnen het delict (Dedel, 2006) en die het delict bij de politie hebben gemeld, lopen meer risico (Tarling e.a., 2000; Home Office, 1998). Tevens lopen mensen meer risico op intimidatie en vergelding als het delict onderdeel is van een serie incidenten (23% vs. 8%; Tarling e.a., 2000). Er is meer risico op intimidatie en vergelding snel na het delict (Home Office, 1998).

Daarnaast is de relatie tussen het slachtoffer en de dader een risicofactor voor intimidatie en vergelding. Als de dader bekend is bij het slachtoffer, loopt het slachtoffer meer risico (Dedel, 2006; Home Office, 1998; Ministry of Justice, 2011). Dit risico is extra verhoogd als er een partner- of familieband is met de dader, in vergelijking met andere banden, zoals een band door vriendschap, werk of buurt (35% vs 26%; Davis e.a., 1990; zie ook: Dedel, 2006). Andere relatiekenmerken die een risicofactor voor intimidatie en vergelding vormen, zijn als het slachtoffer samenwoont met de dader (Dedel, 2006), geografisch dichtbij de dader woont, werkt of studeert (Home Office, 1998; Dedel, 2006) en financieel of door ouderschap afhankelijk of verbonden is aan de dader (Dedel, 2006).

7.3 Conclusie risicofactoren voor vergelding en intimidatie

Risicofactoren voor intimidatie en vergelding die zijn gevonden blijken slechts sociaal demografische, omgevings- en delictkenmerken. De risicofactoren die door meerdere studies geïdentificeerd zijn, bleken vrouw zijn, slachtoffer zijn geworden van een geweldsdelict, het delict hebben gemeld bij de politie, het kennen van de dader, als de dader de partner of een familielid is en zich dichtbij de dader begeven. Omdat de sterkte van de verbanden nauwelijks is onderzocht, kan niet aangegeven worden wat de sterkste verbanden zijn. Ook zijn de ken-

merken niet in multivariate modellen onderzocht, dus mogelijk hebben sommige risicofactoren niet direct een relatie met het risico op intimidatie en vergelding.

In het kader van het doel van dit onderzoek moet rekening gehouden worden met het gegeven dat slachtoffers mogelijk door meer intimidatie of dreiging van intimidatie geen aangifte doen van een delict (bijvoorbeeld Singer, 1988). Dit is niet van belang voor de beschermingsmaatregelen binnen het strafproces, maar hierdoor zal wel een doelgroep die men door middel van andere beschermingsmaatregelen, zoals preventieve maatregelen, zou kunnen beschermen, niet identificeerbaar zijn.

Hoofdstuk 8 Discussie en conclusie

Dit rapport presenteert een overzicht van risicofactoren voor het ervaren van herhaald slachtofferschap. De gevonden risicofactoren kunnen indirect, via andere kenmerken, verband houden met het risico op herhaald slachtofferschap. Dit overzicht kwam tot stand op basis van een quick scan van wetenschappelijke literatuur. Deze is uitgevoerd naar aanleiding van de EU-richtlijn die aangeeft dat slachtoffers aan een tijdige beoordeling onderworpen moeten worden om beschermingsbehoeften te onderkennen en te bepalen in welke mate bijzondere maatregelen ingezet zouden moeten worden. Mogelijk wordt in Nederland naar aanleiding van deze richtlijn een beoordelingsinstrument ontwikkeld, om het risico op herhaald slachtofferschap in te schatten op basis van kenmerken die mensen tijdens de aangifte hebben en (kunnen) rapporteren. Deze inschatting zal worden gebruikt om vervolgens gericht beschermingsmaatregelen in te zetten. De beschermingsmaatregelen betreffen zowel maatregelen voor bescherming tijdens het strafproces als maatregelen om herhaald slachtofferschap te voorkomen. Het gaat daarbij niet om maatregelen ter voorkoming van de (psychologische) gevolgen van slachtofferschap, anders dan het herhaald slachtofferschap.

De methode die is gebruikt, is een literatuurscan. Er is door middel van diverse zoektermen gerelateerd aan slachtofferschap en herhaling gezocht in een groot aantal databanken. Studies zijn geselecteerd op basis van inhoudelijke relevantie en methoden, waardoor bijvoorbeeld studies uitgesloten werden als zij over niet-strafbare incidenten gingen of de verbanden niet kwantitatief (door middel van statistische analyses) onderzocht waren. Na de zoek- en selectieprocedure bleken 267 artikelen relevant. Voor seksueel, partner- en familiegeweld gaven literatuurstudies en enkelvoudige prospectieve studies voldoende informatie over de risicofactoren voor herhaald slachtofferschap en zijn de retrospectieve studies achterwege gelaten. Uiteindelijk zijn 106 studies opgenomen in de literatuurscan.

In veel van de studies bleek niet duidelijk of risicofactoren al voor het eerste slachtofferschap aanwezig waren. Ook in prospectieve studies wordt het eerdere slachtofferschap namelijk vaak retrospectief, over een periode voorafgaand aan het uitvoeren van de studie, bevraagd. Daarom is vaak niet vast te stellen of een kenmerk zich heeft ontwikkeld na het slachtofferschap. Zo kan iemand na het slachtofferschap meer alcohol en drugs gaan gebruiken en hierdoor meer risico lopen op herhaald slachtofferschap. Wanneer het kenmerk bij de aangifte nog niet aanwezig is, zou het slachtoffer op basis van dit kenmerk, nog niet beoordeeld kunnen worden. Bij de bespreking van onderstaande bevindingen moet hier dus rekening mee gehouden worden.

We zullen in onderstaande paragrafen de bevindingen uiteenzetten en bediscussiëren, de reacties van politiemensen op de bevindingen en de haalbaarheid om deze in een beoordelingsinstrument toe te passen bespreken en een eindconclusie trekken.

8.1 Samenvatting van de gevonden risicofactoren

Omdat het uiteindelijk doel is om een beoordelingsinstrument te ontwikkelen op basis van de gevonden risicofactoren, zouden we idealiter een rangorde maken van de belangrijkste risicofactoren. Doordat de verbanden tussen kenmerken en herhaald slachtofferschap echter nauwelijks met elkaar te vergelijken zijn, onder andere door de verschillende onderzoeksgroepen en analysemodellen die zijn gebruikt, is dit niet mogelijk. Wel lijken een aantal kenmerken op basis van de effectgroottes die zijn gerapporteerd in de studies een extra verhoogd risico voor herhaald slachtofferschap op te leveren. In onderstaande alinea's zal steeds eerst aangegeven worden welke typen risicofactoren voor herhaald slachtofferschap in de literatuur gevonden zijn, voor de verschillende delicttypen. In de kaders op de volgende pagina's wordt toegelicht welke precieze risicofactoren dit betreft, waarin aangegeven wordt wat de sterkste verbanden bleken en vervolgens wat andere kenmerken zijn die gerelateerd bleken aan herhaald slachtofferschap, aan de hand van de indeling in slachtofferkenmerken, delictkenmerken en risicoperceptiekenmerken. De slachtofferkenmerken zijn ingedeeld in historische (wat men eerder heeft meegemaakt), demografische en sociaal economische kenmerken, fysieke en mentale kenmerken, gedragskenmerken en omgevingskenmerken.

Voor *vermogensdelicten* geldt dat in de literatuur gevonden is dat vooral slachtofferkenmerken, namelijk omgevingskenmerken (specifiek buurtkenmerken) en sociaal demografische en economische kenmerken risicofactoren zijn van herhaald slachtofferschap. Voor *gewelddelicten in de (semi)publieke ruimte* blijken risicofactoren vooral sociaal demografische, economische, mentale, gedrags- en omgevingskenmerken (vooral relatiegerelateerd) te zijn. Naar risicofactoren voor herhaald slachtofferschap na *seksueel, partner- en familiegewelddelicten* is veel onderzoek gedaan. Vooral kenmerken gerelateerd aan slachtofferschap-ervaringen, mentale kenmerken, gedragskenmerken en omgevingskenmerken (vooral familiekenmerken) bleken risicofactoren voor herhaald slachtofferschap volgens de literatuur. Veel van deze kenmerken blijken niet direct, maar via andere kenmerken, verband te houden met herhaald slachtofferschap. Voor *gewelddelicten tegen mensen met een publieke taak* geldt dat veel risicofactoren maar zwak tot matig samenhangen met herhaald slachtofferschap.

Toelichting risicofactoren vermogensdelicten

Sterk: het wonen in een gebied met veel criminaliteit ('hotspot') en het wonen in een *wijk* met veel rijtjeshuizen in vergelijking met (half)-vrijstaande huizen.

Sociaal demografisch en economisch: man zijn, jonger zijn, universitaire opleiding hebben, alleen wonen, een of meer auto's hebben, korter in woning wonen, als de woning vaker leeg staat (onbewoond of weinig thuis) en via sociale woningbouw gehuurd is. Mensen die een lager inkomen hebben en in een rijtjeshuis wonen, lopen meer risico op herhaald slachtofferschap van inbraak, terwijl mensen die een hoger inkomen hebben en in een vrijstaande woning wonen, meer risico lopen op herhaald slachtofferschap van andere vermogensdelicten, zoals auto-diefstal en vandalisme.

Gedrag: delinquent gedrag.

Omgevingskenmerken: mensen die in de binnenstad wonen, in een woning waar burens op uitkijken wonen, in een gebied dat groot, gedeprimeerd (bijvoorbeeld lage inkomens en woningen met tekortkomingen) en stedelijk is wonen, in een gebied dat meer auto's per huishouden heeft, meer jonge (tussen 5 en 15 jaar) en juist oudere bewoners heeft, meer buurtpreventie heeft, meer kleine huishoudens heeft, meer private huurwoningen heeft en meer flats heeft.

Delictkenmerken: recenter delict meegemaakt. Bij inbraak: als de dader kracht heeft gebruikt, alle kamers heeft doorzocht, via het raam is vertrokken, op dezelfde manier als de binnenkomst is vertrokken en als het alarm niet geactiveerd was.

Toelichting risicofactoren geweldsdelicten

Sterk: die (tevens) ander slachtofferschap hebben ervaren, zelf in de gevangenis hebben gezeten, een laag inkomen hebben, heroïne gebruiken, baan hebben verloren door alcoholgebruik, drugs dealen, zelf anderen bedreigd hebben met een geweldsdelict, zelf hebben gevochten of iemand hebben gestoken, delinquente vrienden hebben en in een hotspot wonen.

Historisch: opgegroeid zijn in een eenoudergezin.

Sociaal demografisch en economisch: man zijn (vrouwen meer bij geweld op het werk), jonger zijn, niet getrouwd zijn, kinderen hebben, maar niet bij die kinderen wonen, een lager inkomen hebben, werkloos zijn, in een sociale huurwoning wonen, van sociale diensten gebruik maken, geen zorgverzekering hebben, korter in de woning wonen. Voor geweld op werk: in de medische of juridische sector werken, met anderen samenwerken, meer 's nachts werken en in een stedelijk gebied werken.

Mentaal en fysiek: het hebben van mentale gezondheidsproblemen, psychosomatische symptomen, angsten, depressies, agressieve fantasieën, een lager zelfvertrouwen, traumakenmerken. Voor geweld op school: minder plezier in en minder verbondenheid aan school.

Gedrag: meer gedragsproblemen, middelengebruik en delinquent gedrag.

Omgevingskenmerken: meer middelengebruik in de familie ervaren, jongeren die minder goede zorg krijgen, inconsequente discipline van hun ouders krijgen en in een bende zitten. Voor geweld op school: meer (achterstands)leerlingen op school hebben en slechtere relaties met leraren en klasgenoten hebben.

Delictkenmerken: recenter delict meegemaakt. Voor geweld op het werk: als wapen aanwezig was bij delict en als delict buiten plaatsvond.

Toelichting risicofactoren seksueel, partner- en familiegeweldsdelicten

Sterk: frequenter eerder slachtofferschap hebben ervaren, opvang hebben gebruikt na slachtofferschap, meer alcohol en drugs gebruiken en risicoperceptie van 'enigszins veilig' hebben. Relatief sterk: emotiedisregulatie (impulsiviteit) hebben, borderline symptomen hebben, zichzelf de schuld geven, minder geloven dat praten over het slachtofferschap het beter maakt, minder nieuwe mogelijkheden zien en dader zijn.

Vervolg toelichting risicofactoren seksueel, partner- en familiegeweldsdelicten

Historisch: geen veilige hechtingsstijl hebben.

Sociaal demografisch en economisch: vrouw zijn, jonger zijn, een lagere opleiding hebben, ongetrouwd zijn, werkloos zijn, een lagere sociaal-economische status hebben en een lager inkomen hebben.

Fysiek en mentaal: een handicap hebben, meer gezondheidsproblemen hebben, somatische klachten hebben, meer moeite met herkennen en benoemen van gevoelens hebben, verlaagde risico inschattingen in algemene situaties maken, boos zijn, meer spanningsbehoefte hebben, een psychiatrische stoornis hebben, minder psychologisch welbevinden (angsten, depressie, zelfmoordpogingen) hebben, minder self-efficacy (het vertrouwen in de eigen bekwaamheid om gedrag te kunnen uitvoeren) hebben, zich schamen, traumakenmerken hebben, meer moeite met slachtofferschap hebben, minder delict erkennen en gebrekkige copingstrategieën hebben.

Gedrag: meer seksueel risicogedrag uitvoeren en dader zijn.

Omgeving: interpersoonlijke problemen hebben, familiedisfunctie ervaren en de schuld krijgen van slachtofferschap.

Delictkenmerken: gedurende langere tijd slachtofferschap ervaren, recenter delict meegemaakt en ernstiger delict hebben ervaren, afhankelijk en dichtbij de dader zijn en blijven.

Risicoperceptie: meer risicoperceptie (perceptie van verhoogd risico op herhaling).

Toelichting risicofactoren mensen met een publieke taak

Relatief sterk: slachtofferschap buiten de functie hebben ervaren, bij bepaalde beroepsgroep horen (politie en treinconducteurs meer), meer contact met burgers hebben en meer slecht nieuwsgesprekken voeren, fysiek zwaar werk doen en frequent onderbroken worden. Voor politie: een negatievere uitkomstverwachting van een assertieve reactie en verminderde gespannenheid hebben.

Historisch: sociale en emotionele problemen en een afwijzende opvoeding hebben ervaren.

Sociaal demografisch: man zijn, jonger zijn, lagere opleiding hebben, minder training hebben gehad, een leidinggevende taak hebben, meer uur per week werken, meer contact met onbekende burgers hebben, een vrij toegankelijke werkruimte hebben, lagere personeelsbezetting hebben, meer 's nachts, 's avonds, op straat, in het weekend en alleen werken en in een stedelijk gebied werken. Voor politie en verpleging: minder praktijkervaring hebben.

Fysiek en mentaal: het hebben van meer fysieke klachten, spanningsbehoefte, stress, emotionele uitputting, depersonalisatie, angsten, irritaties, negatieve emoties, moeite met het omgaan met slachtofferschap, negatievere ideeën over (evaluatie en self-efficacy van) assertieve reacties, een negatiever mensbeeld, minder tegen kritiek kunnen, meer tijdsdruk ervaren, minder gevoel van invloed hebben op het werk, ontevredenheid over werktijden, werkoverdracht en werk in het algemeen ervaren en de intentie hebben om de baan op te zeggen. Voor mensen in de zorg: onzeker over behandeling van patiënten zijn.

Omgeving: minder steun ervaren, meer conflicten op het werk over de taakverdeling hebben, lagere kwaliteit van het teamwerk ervaren, meer informele interacties hebben, meer geweldservaringen door collega's ervaren, meer druk ervaren vanuit de organisatie om werk onveilig uit te voeren, minder optreden en beleid tegen slachtofferschap vanuit organisatie ervaren.

Toelichting risicofactoren intimidatie en vergelding

Sociaal demografisch en economisch: vrouwen en kinderen.

Omgeving: in de binnenstad en in een gemeenschap met minder sociale samenhang wonen.

Delictkenmerken: slachtoffer van geweld (vooral van partner- en seksueel geweld) zijn, herhaald slachtoffer zijn, zelf ook dader binnen delict zijn, delict is gemeld bij politie, delict is onderdeel van serie incidenten, delict is recent meegemaakt, dader is bekend bij slachtoffer, dader is partner of familielid, samenwonen met, dichtbij of verbonden aan dader zijn.

Vooraf sociaal demografische en economische (waaronder functiekenmerken), fysieke en mentale kenmerken (waaronder kenmerken gerelateerd aan het werk) en omgevingskenmerken (waaronder organisatiekenmerken) blijken risicofactoren voor herhaald slachtofferschap bij mensen met een publieke taak. Voor *intimidatie en vergelding* kan helaas niet aangegeven worden wat de sterkste risicofactoren zijn, omdat de sterkte niet is bekeken in de studies. De risicofactoren die onderzocht zijn in de geselecteerde studies, zijn vooral gerelateerd aan het delict.

8.2 Discussie

8.2.1 Discussie bevindingen

Uit eerder genoemde bevindingen blijkt dat al veel kenmerken zijn geïdentificeerd die samenhangen met herhaald slachtofferschap. Wanneer gedacht wordt aan mensen die risico lopen op herhaald slachtofferschap, wordt vaak gedacht aan specifieke ‘kwetsbare’ groepen mensen, zoals ouderen, kinderen en mensen met een verstandelijke beperking. Dit beeld komt echter niet naar voren in de bevindingen in de literatuurscan. Dit is echter niet verwonderlijk, omdat het onderzoek niet risicofactoren voor ernstigere gevolgen van slachtofferschap betreft, maar om het risico op slachtofferschap van een volgend delict. Juist jongere mensen bevinden zich meer in situaties waarin meer risico is op slachtofferschap, bijvoorbeeld omdat zij zich minder (alleen) thuis bevinden, meer risicovolle relaties aangaan en vaker zelf dader zijn dan ouderen. Voor het ontwikkelen van een beoordelingsinstrument, kan dus beter gericht worden op de gevonden risicofactoren in de studies, dan op het beeld dat al bestaat van kwetsbare groepen. Hierbij moet echter wel opgemerkt worden dat de literatuur niet alle mogelijke risicokenmerken en risicogroepen heeft onderzocht. De in dit rapport weergegeven kenmerken zijn de bevindingen die tot nu toe bekend zijn in studies. Naar de kenmerken die van belang lijken, maar waar geen onderzoek naar is gedaan, zal dus met prioriteit onderzoek gedaan moeten worden. Bij de beperkingen van de studies, waaronder de selectieve kenmerken en groepen die zijn bekeken, zal in de volgende paragraaf uitgebreider stil worden gestaan.

Er zijn risicofactoren die overeenkomen tussen de verschillende delicten. Deze overeenkomstige risicofactoren zouden ingezet kunnen worden voor de individuele beoordeling van slachtoffers als wordt besloten deze beoordeling vroeg in het proces van de aangifte, bijvoorbeeld al bij de balie op het politiebureau, te laten plaatsvinden. Zo lopen mensen die ook ander geweld hebben ervaren (naast het referentiedelict), ongetrouwd zijn, minder psychisch

welbevinden hebben, minder steun ervaren, meer middelen gebruiken, meer delinquent gedrag vertonen en meer familieproblemen hebben, meer risico op herhaald slachtofferschap na verschillende typen geweldsdelicten. Mensen die in een gebied wonen dat stedelijk is en waar veel criminaliteit plaatsvindt, lopen meer risico op herhaald slachtofferschap na vermogens- en geweldsdelicten. Mannen en mensen met een lager inkomen lopen meer risico op herhaald slachtofferschap na een vermogensdelict en verschillende typen geweldsdelicten. Mensen die in de binnenstad wonen, lopen meer risico op herhaald slachtofferschap na een vermogensdelict en intimidatie en vergelding. Vrouwen en mensen die afhankelijk zijn van de dader lopen meer risico op herhaald slachtofferschap na seksueel, partner- en familiegeweld en op intimidatie en vergelding. Jongere mensen lopen meer risico op herhaald slachtofferschap na verschillende typen geweldsdelicten en op intimidatie en vergelding.

Er zijn ook enkele verschillen op te merken tussen de bevindingen van de verschillende delicttypen. Voor vermogensdelicten blijken voornamelijk risicofactoren gerelateerd aan de sociaal demografische en economische kenmerken, omgevingskenmerken en delictkenmerken van belang. Voor herhaalde geweldsdelicten blijken ook de mentale en gedragskenmerken van het slachtoffer van belang. Specifiek voor seksueel, partner- of familiegeweld geldt dat ook kenmerken gerelateerd aan het eigen seksueel gedrag en het functioneren van de familie van belang zijn. Voor geweld tegen mensen met een publieke taak zijn veel sociaal demografische, economische (waaronder functiekenmerken) en mentale kenmerken (waaronder de beleving van de werksituatie) risicofactoren bevonden. Voor intimidatie en vergelding zijn vooral delictkenmerken risicofactoren gebleken.

Van de risicokenmerken is vooral het daderschap opvallend. Slachtofferschap blijkt samen te hangen met daderschap, zoals ook in de literatuur al enige tijd duidelijk wordt (bijvoorbeeld Peeck, 2012). Hiervoor zijn drie verklaringen. De eerste verklaring geeft aan dat daderschap vergelding door het slachtoffer uitlokt en daarmee tot (herhaald) slachtofferschap leidt. De tweede verklaring is dat iemand die herhaaldelijk slachtoffer is zelf tot vergelding over kan gaan en daarmee dader wordt. De derde verklaring geeft aan dat mensen met bepaalde kenmerken zowel vaker slachtoffer als dader kunnen worden. Zo zouden mensen die een verstandelijke beperking hebben of frequent alcohol- en drugs gebruiken mogelijk zowel meer risico lopen op slachtofferschap als op daderschap. Volgens een recente studie in Nederland worden alle drie de verklaringen ondersteund (Rokven, Ruiters & Tolsma, 2013). Het is een belangrijke bevinding dat daderschap ook een risicofactor is voor herhaald slachtofferschap, omdat dit niet in het bestaande plaatje van slachtofferschap past.

Wanneer het beeld dat we hebben geschetst over herhaald slachtofferschap wordt vergeleken met wat over het algemeen in (eenmalig) slachtofferschlitteratuur wordt gevonden, dan blijken veel kenmerken overeen te komen. Ook voor enkel slachtofferschap geldt dat mannen (maar bij seksueel geweld vrouwen), jongeren, mensen met lage inkomens, mensen die middelen gebruiken, slechtere familierelaties hebben en meer dader zijn, meer risico lopen op slachtofferschap (Wittebrood, 2006). Een aantekening die hierbij gemaakt moet worden is dat in slachtofferstudies over enkelvoudig slachtofferschap, ook herhaalde slachtoffers opgenomen worden en soms ook wordt gekeken naar de frequentie van slachtofferschap. Daarom is deze overeenkomst niet verwonderlijk. Beide typen slachtoffers hebben dus dezelfde kenmerken, die passen bij de theoretische verklaring van herhaald slachtofferschap die zich richt op de *heterogeniteit van kenmerken*. Een extra invloed voor herhaald slachtofferschap kunnen we vinden van de risicofactoren die zich duidelijk na of als gevolg van het slachtofferschap ontwikkelen, die passen bij de *state dependency* verklaring van herhaald slachtofferschap. Voorbeelden van dergelijke risicofactoren zijn de psychologische traumasymptomen, de schuld krijgen of zichzelf de schuld geven van het slachtofferschap en gebrekkige copingstrategieën. Sommige risicofactoren kunnen bij beide verklaringen worden ondergebracht, zoals het middelengebruik en seksueel risicogedrag. Er bestaan tevens enkele methodologische beperkingen, waardoor een definitieve indeling van alle risicofactoren in een van deze verklaringen niet mogelijk is. Deze worden in de volgende paragraaf beschreven.

8.2.2 Methodologische beperkingen

Er zijn verschillende methodologische beperkingen aan deze literatuurstudie. Allereerst zijn er logischerwijs alleen uitspraken te doen over kenmerken die in de literatuur zijn onderzocht. Hoewel is gebleken dat veel kenmerken in de studies aan bod komen, worden mogelijk belangrijke kenmerken over het hoofd gezien. Zo is het bijvoorbeeld opvallend dat een verstandelijke beperking of dakloos zijn niet als risicofactor is gevonden in de literatuur, hoewel dit wel risicogroepen lijken te zijn. Deze groepen mensen zijn niet in de studies opgenomen en kon daarom niet in de literatuurscan worden geïdentificeerd als risicofactor. Niet alleen de groepen, maar ook de kenmerken die onderzocht zijn, zijn niet volledig. De studies zijn uitgevoerd vanuit bepaalde wetenschappelijke velden, zoals het psychologische, sociologische en criminologische veld. De kenmerken die onderzocht zijn, zullen dus in een bepaalde mate beïnvloed zijn door de velden van de auteurs van de studies. Zo is het mogelijk dat meer

kenmerken mogelijk wel samenhangen met herhaald slachtofferschap, maar (nog) niet onderzocht zijn.

Tevens blijkt veel van het onderzoek naar herhaald slachtofferschap gedaan te zijn onder Amerikaanse of Britse groepen mensen. Mogelijk gelden niet alle risicofactoren ook voor de Nederlandse situatie. Een duidelijk voorbeeld is etniciteit: in Nederland zijn de etnische groepen anders dan in bijvoorbeeld de Verenigde Staten. Hiermee moet rekening gehouden worden bij het overwegen van risicofactoren voor een beoordelingsinstrument in Nederland.

Daarnaast is in veel studies niet duidelijk of risicofactoren al voor het eerste slachtofferschap aanwezig waren. Bij retrospectieve studies is dit niet vast te stellen, maar ook veel prospectieve studies starten pas met de meting na de eerste slachtofferschapervaring waardoor de situatie van voor het eerste slachtofferschap alsnog retrospectief bevestigd moet worden. De risicofactoren zijn dus niet goed in de twee theoretische verklaringen te onderscheiden, aangezien niet vastgesteld kan worden of de kenmerken wel of niet voor het eerste slachtofferschap aanwezig waren. Toch kunnen risicofactoren die zich pas na het slachtofferschap ontwikkelen alsnog bijdragen aan de inschatting van het risico op herhaald slachtoffer tijdens een individuele beoordeling, indien het slachtoffer al vaker slachtoffer is geweest of als het slachtoffer in kan schatten hoe deze kenmerken zich zullen ontwikkelen.

Ook moet er rekening mee gehouden worden dat de risicofactoren afzonderlijk zijn geïdentificeerd in deze studie, maar dat de risicofactoren mogelijk wel samenhangen. In studies worden regelmatig factoren tegelijk bekeken (multivariate modellen geschat), maar hierin worden maar een (klein) gedeelte van de mogelijke risicofactoren opgenomen. Mogelijk lopen sommige verbanden tussen risicofactoren en het herhaald slachtofferschap dus via een ander kenmerk (indirect verband) of is er eigenlijk een andere risicofactor verantwoordelijk voor het verband (schijnverband). Een voorbeeld is de risicofactor geen zorgverzekering hebben. Waarschijnlijk geeft niet de afwezigheid van de zorgverzekering zelf een verhoogd risico op herhaald slachtofferschap, maar bijvoorbeeld de economische status en samenhangende verslaving en bijvoorbeeld dakloosheid van een persoon. Een andere beperking van het onderzoek is dat sommige risicofactoren slechts in een enkele studie bekeken zijn tot nu toe. De ondersteuning voor deze risicofactoren is dus niet sterk, maar omdat deze mogelijk relevante risicofactoren toch kunnen bijdragen aan het beoordelen van het risico op herhaald slachtofferschap, zijn deze risicofactoren toch weergegeven. Wel is meer onderzoek nodig om te bekijken of het verband tussen deze risicofactoren en herhaald slachtofferschap ondersteund wordt, bijvoorbeeld ook in andere populaties.

Zoals eerder benoemd, hadden we graag onderscheid gemaakt tussen verschillende vormen van herhaald slachtofferschap, zoals hetzelfde of een ander type delict en dezelfde of een andere dader. Mogelijk zouden risicofactoren voor deze verschillende typen herhaald slachtofferschap variëren. De opgenomen studies definieerden het herhaald slachtofferschap meestal als hetzelfde type delict. Ook gold vaak dat in de studies niet gespecificeerd was of de dader dezelfde of een ander was. Dit onderscheid tussen verschillende typen bleek dus lastig te maken. Dit is een interessant onderwerp voor toekomstig onderzoek.

8.2.3 Interviews

Omdat dit onderzoek in dienst staat van het uiteindelijk ontwikkelen van een beoordelingsinstrument dat kan helpen het risico van slachtoffers op herhaling in te schatten in Nederland, mogelijk tijdens de aangifte, hebben we een gezamenlijk interview afgenomen bij twee politiemensen die werkzaam zijn in de dagelijkse praktijk van het opnemen van aangiften. Dit gesprek had als doel om meer inzicht te krijgen in de haalbaarheid van het maken van een risicobeoordeling op basis van de risicofactoren die zijn gevonden in deze literatuurscan.

Uit het gesprek werd duidelijk dat de politiemensen die we hebben gesproken de relevantie om deze beoordeling te kunnen maken inzien. Tot nu toe worden al wel inschattingen gemaakt over het risico op ernstigere gevolgen voor de persoon, op basis van het type delict en de perceptie van de politieambtenaar, maar het blijkt dat hier nog geen checklijsten of vaste protocollen voor bestaan. Naar aanleiding van die inschatting wordt soms doorverwezen naar slachtofferhulp of een andere afdeling van de politie voor slachtoffers van bepaalde delicten (bijvoorbeeld zeden of roof, dit verschilt per politie-eenheid). Er worden nog geen inschattingen gemaakt voor het risico op herhaald slachtofferschap.

Tijdens de mondelinge aangifte worden doorgaans vragen gesteld aan de hand van de zeven W's: Wie, Wat, Waar, Waarmee, Op welke wijze, Wanneer en Waarom, oftewel (1) Wie kan in verband worden gebracht met het misdrijf? (2) Wat is er precies gebeurd? (3) Waar heeft het misdrijf plaatsgevonden en waar zijn sporen achtergebleven? (4) Waarmee is het misdrijf gepleegd? (5) Op welke wijze heeft het misdrijf plaatsgevonden? (6) Wanneer heeft het misdrijf plaatsgevonden? En (7) Waarom heeft het misdrijf plaatsgevonden? Tijdens het opnemen van de aangifte worden echter geen vaste (sub)vragen gesteld, maar de zeven W's slechts als uitgangspunt gehanteerd om het verhaal rond het delict duidelijk te krijgen. Er wordt in de standaard aangifte dus vooral ingegaan op delictkenmerken, waaronder het type,

context en relatiekenmerken. Bij delicten op het werk, wordt ingegaan op de werkomstandigheden, maar ook dit zonder vaste vragen.

Er komen tijdens het opnemen van de aangifte vaak ook andere kenmerken aan bod, zoals de mentale kenmerken of familieomstandigheden. Dit wordt echter niet standaard geregistreerd, al kan het wel worden ingevuld in het politiesysteem in een open ruimte. Het verschilt echter per politieambtenaar in hoeverre hier gebruik van wordt gemaakt. Kenmerken zoals de naam, het geslacht, leeftijd en het adres worden standaard in het politiesysteem genoteerd bij een aangifte. Ook is informatie over eerder slachtofferschap, zelfmoordpogingen, middelengebruik, ouderschap (waaronder wapendragend zijn of niet), beschikbaar, als dit in het politiesysteem geregistreerd is doordat er een eerder delict is geweest, of doordat eerder geweigerd is een aangifte op te nemen door zichtbaar middelengebruik. Bij een mondelinge aangifte wordt de eerdere informatie van het slachtoffer doorgenomen, waardoor deze informatie bekend is bij de politieambtenaar. De buurtkenmerken zijn wel bekend bij de wijkagenten, maar niet bij de politieambtenaren die aangiftes opnemen.

Een aantal van de risicofactoren uit de literatuur komen dus wel aan bod tijdens de aangifte, maar nog niet gestructureerd en veel kenmerken worden nog niet geregistreerd. Wel kunnen al beoordelingen worden gemaakt, zoals van eerder slachtofferschap, ouderschap en middelengebruik. Dit kan echter alleen op basis van eerdere registratie in het politiesysteem en het is bekend dat dit maar een klein gedeelte van de werkelijke incidenten bevat (Kalidien & de Heer-de Lange, 2013). Functiekenmerken, die bijvoorbeeld voor het risico op herhaling na geweld tegen mensen met een publieke taak van belang lijken, komen doorgaans wel aan bod tijdens de aangifte, maar nog niet door middel van gestructureerde vragen. Voor intimidatie zou wellicht relatief de beste inschatting gemaakt kunnen worden op basis van de aangifte, omdat het geslacht, de leeftijd en delictkenmerken daar de sterkste voorspellers waren en deze allemaal in de aangifte aan bod komen. Voor het inschatten van de mentale kenmerken, die van belang blijken voor de risico-inschatting van herhaald slachtofferschap na seksueel, partner- en familiegeweld en geweld tegen mensen met een publieke taak, zou nog uitgedacht moeten worden hoe deze bevraagd zouden moeten worden. Dit geldt ook voor de buurtkenmerken.

Het idee van de twee politiemensen die we hebben geïnterviewd was dat buurtkenmerken door de combinatie van het adres en de kennis van de wijkagent zouden kunnen worden vastgesteld. Daarnaast gaven de twee politiemensen aan dat zij het relevant vinden om herhaald slachtofferschap te voorkomen, maar zij het niet wenselijk zouden vinden voor de interactie tussen politieambtenaar en burger tijdens de aangifte, om de burger aan verplichte

vragen of vragenlijsten te onderwerpen, en aan vragen die niet direct gerelateerd zijn aan het delict. Daarom zouden zij aanmoedigen de beoordeling te maken op basis van kenmerken die op dit moment al tijdens de opname van de aangifte worden geïnventariseerd. Uiteraard moet er rekening mee gehouden worden dat dit de meningen zijn van slechts twee politiemensen.

8.3 Aanbevelingen

Hieronder volgen aanbevelingen van de auteurs voor het ontwikkelen van een beoordelingsinstrument, ten eerste op basis van de literatuurscan zelf en vervolgens op basis van het interview met twee politiemensen.

8.3.1 Aanbevelingen op basis van de literatuurscan

Op basis van de literatuurscan kunnen verschillende aanbevelingen worden gedaan. Hoewel het verleidelijk is om enkel de sterkste risicofactoren in te zetten bij de ontwikkeling van het beoordelingsinstrument, is het om verschillende redenen, belangrijk om ook de andere risicofactoren in overweging te nemen. Ten eerste zijn de sterktes van verbanden lastig te vergelijken op basis van de bestudeerde literatuur door de verschillende analysemodellen waarin deze zijn onderzocht. Ten tweede is van veel risicofactoren de sterkte van de verbanden niet onderzocht. Daarom is het mogelijk dat ook andere risicofactoren sterk samenhangen met herhaald slachtofferschap. De selectie van de risicofactoren van het beoordelingsinstrument moet naast op de sterkte, ook gebaseerd zijn op waar en wanneer het instrument ingezet wordt. Als dit bij de balie gebeurt, kan de beoordeling mogelijk het beste plaatsvinden aan de hand van risicofactoren die voor meerdere typen delicten gelden. Indien het ingezet wordt bij de aangifte, kan het beoordelingsinstrument zich richten op risicofactoren van specifieke typen delicten. Dit lijkt relevant omdat grotendeels verschillende risicofactoren van toepassing lijken op de verschillende delicten. Indien het slachtoffer pas later, bijvoorbeeld na doorverwijzing van een aangifte, beoordeeld wordt, dan kunnen kenmerken van het slachtoffer, delict of de risicoperceptie mogelijk uitgebreider worden uitgevraagd. Ook zouden er meer mogelijkheden zijn met betrekking tot de beoordeling op basis van risicofactoren voor specifieke delicten en tevens risicofactoren die meer persoonlijk zijn of gevoelig liggen en dus met zorg moeten worden uitgevraagd.

Naast de selectie van de risicofactoren is een aandachtspunt dat het instrument geëvalueerd zou moeten worden en zal moeten worden doorontwikkeld naar aanleiding van recente

literatuur en de ervaringen met het instrument. Doordat de EU-richtlijn over het beoordelen van het risico op herhaald slachtofferschap en intimidatie en vergelding recent tot stand is gekomen, zal in de EU landen mogelijk meer onderzoek gedaan worden naar herhaald slachtofferschap. Het is dus belangrijk om deze ontwikkelingen bij te houden en de Nederlandse implementatie van de richtlijn hier zo nodig op aan te passen, wanneer deze studies en ontwikkelingen relevant zijn voor de Nederlandse situatie.

8.3.2 Aanbevelingen op basis van interview

Op basis van de informatie die we hebben gekregen over het proces van aangifte op dit moment, zouden we aanbevelen om systematische subvragen of checklisten te ontwikkelen en te gebruiken. Dan zou men voor de beoordeling van slachtoffers namelijk zo min mogelijk afhankelijk zijn van de subjectieve inschatting van de politieambtenaar. Bij risico-inschatting van recidive onder daders blijken checklijsten het risico op een volgend delict beter in te schatten dan het klinische oordeel (Bosker, 2009). Mogelijk zou dit ook bij slachtofferschap zo werken.

Een aanbeveling voor het ontwikkelen van een methode om informatie te verzamelen over buurtkenmerken is om buurtkenmerken uit bestaande databanken (bijvoorbeeld CBS) en observaties van de wijkagent van de buurt te combineren en een databank voor de buurtkenmerken te creëren. Een alternatief is per aangifte de wijkagent de buurtkenmerken in te laten schatten, maar dit zal meer tijd en daarmee belasting kosten van de wijkagent en bij deze inschatting zal de persoonlijke interpretatie van de wijkagent een grotere rol spelen. Om de rol van eventuele vooringenomenheid te verminderen kan ook hier gedacht worden aan een checklijst, waar de wijkagent op vaste items de buurtkenmerken scoort.

Omdat de politiemensen die we hebben gesproken, aangeven dat het gebruik van checklijsten procesverstoring zou kunnen zijn, zou het eventueel aan de politiemensen kunnen worden overgelaten per aangifte in te schatten in welke volledigheid deze vragen gesteld kunnen worden. Deze lijsten zouden, naast nuttig zijn voor de beoordeling, ook kunnen bijdragen aan het vergroten van het bewustzijn van politiemensen van het belang van risicofactoren bij herhaald slachtofferschap. Hier ligt ook een rol voor het ontwikkelen van het aangif-tere REGISTRATIESYSTEEM. Zo zouden er bij bepaalde indicaties en delicten checklijsten kunnen verschijnen met vragen, aandachtspunten, of met de suggestie om kenmerken nader uit te zoeken (bijvoorbeeld buurtkenmerken).

Mogelijk is het nuttig om, vooraf aan het ontwikkelen van de checklijsten en de implementatie van het beoordelingsinstrument, vervolgonderzoek te doen naar de noodzakelijkheid van het inzetten van checklijsten. Omdat bij de politie op dit moment de risico-inschattingen op het gebied van kwetsbaarheid meer intuïtief verlopen, zouden voordat de maatregelen worden ingezet, de mensen die worden ingeschat op basis van het type delict en de intuïtie van de politieambtenaar en die worden ingeschat op basis van een systematische checklijst, kunnen worden vergeleken. Als deze inschattingen even goed blijken te werken als de inschatting van de politieambtenaar zelf, dan is het mogelijk niet nodig checklijsten te gebruiken en als checklijsten beter blijken te werken dan is er wetenschappelijke ondersteuning voor het nut van het gebruik van checklijsten. Tevens zal nagegaan moeten worden welke kenmerken al bij de andere afdelingen van de politie worden uitgevraagd en geregistreerd, omdat mogelijk de inschattingen op basis van deze gegevens verbeterd kunnen worden.

8.4 Conclusie

In dit rapport is op basis van een literatuurscan uiteengezet wat de risicofactoren zijn voor herhaald slachtofferschap. Hieruit bleek dat een grote variatie aan risicofactoren samenhangt met herhaald slachtofferschap na ervaring van verschillende delicten. Tijdens de aangifte blijken maar een beperkt aantal risicofactoren structureel te worden uitgevraagd. De aanbevelingen voor het ontwikkelen en inzetten van een beoordelingsinstrument luiden om ten eerste de selectie van de risicofactoren mede te laten bepalen door het moment waarop het beoordelingsinstrument wordt ingezet en niet alleen door de sterkte van de risicofactoren. Ten tweede luidt de aanbeveling om de ontwikkelingen op het gebied van onderzoek naar herhaald slachtofferschap en implementatie van de richtlijn in de EU landen bij te houden en op basis van deze informatie eventueel wijzigingen toe te passen op het Nederlandse beoordelingsinstrument. Tot slot, is de aanbeveling om, eventueel op basis van volgend onderzoek naar het nut hiervan, checklijsten te ontwikkelen om kenmerken tijdens de aangifte, of eerder (bij de balie) of later (na doorverwijzing) in het proces, aan bod te laten komen.

Literatuur

- Anderson, C. (2002). Workplace violence: Are some nurses more vulnerable? *Issues in Mental Health Nursing*, 23, 351-366.
- Arata, C. M. (2002). Child sexual abuse and sexual revictimization. *Clinical Psychology: Science and Practice*, 9, 135-164.
- Barnes, J. E., Noll, J. G., Putnam, F. W. & Trickett, P. K. (2009). Sexual and physical revictimization among victims of severe childhood sexual abuse. *Child Abuse & Neglect*, 33, 412-420.
- Bosker, J. (2009). Gestructureerd beslissen over reclasseringsinterventies. *Proces*, 88, 169-173.
- Bostrom, A., Squires, J. E., Mitchell, A., Sales, A. E. & Estabrooks, C. A. (2012). *Journal of Clinical Nursing*, 21, 1453-1465.
- Bowers, K. J., Hirschfield, A. & Johnson, S. D. (1998). *Victimization revisited. British Journal of Criminology*, 38, 428-452.
- Bowers, K. J. & Johnson, S. D. (2005). Domestic burglary repeats and space-time clusters: The dimensions of risk. *European Journal of Criminology*, 2, 67-92.
- Breitenbecher, K. H. (2001). Sexual revictimization among women: A review of the literature focusing on empirical investigations. *Aggression and Violent Behavior*, 6, 415-432.
- Burton, M., Evans, R. & Sanders, A. (2006). *Are special measures for vulnerable and intimidated witnesses working? Evidence from the criminal justice agencies*. London: Home Office.
- Buss, T. F. & Abdu, R. (1995). Repeat victims of violence in an urban trauma center. *Violence and Victims*, 10, 183-194.
- Camerino, D., Estryng-Behar, M., Conway, P. M., van der Heijden, B. I. J. M. & Hasselhorn, H. (2008). *International Journal of Nursing Studies*, 45, 35-50.
- Carey, A. L. (1997). Survivor revictimization: Object relations dynamics and treatment implications. *Journal of Counseling & Development*, 75, 357-365.
- Casanueva, C., Martin, S. L. & Runyan, D. K. (2009). Repeated reports for child maltreatment among intimate partner violence victims: Findings from the National Survey of Child and Adolescent Well-Being. *Child Abuse & Neglect*, 33, 84-93.
- Cattaneo, L. B. & Goodman, L. A. (2005). Risk factors for reabuse in intimate partner violence: A cross-disciplinary critical review. *Trauma, Violence & Abuse*, 6, 141-175.

- Chewning-Korpach, M. (1993). Sexual revictimization: A cautionary note. *Eating disorders: The Journal of Treatment & Prevention, 1*, 287-197.
- Cho, H. & Wilke, D. J. (2010). Gender differences in the nature of the intimate partner violence and effects of perpetrator arrest on revictimization. *Journal of Family Violence, 25*, 393-400.
- Classen, C. C., Palesh, O. G. & Aggerwal, R. (2005). Sexual revictimization: A review of the empirical literature. *Trauma, Violence & Abuse, 6*, 103-129.
- Cloitre, M. (1998). Sexual revictimization: Risk factors and prevention. In: V. C. Follette & J. I. Ruzek (eds.): *Cognitive-behavioral therapies for trauma* (pp. 278-304). New York: The Guilford Press.
- Cloitre, M. & Rosenberg, A. (2006). Sexual revictimization: Risk factors and prevention. In: V. C. Follette & J. I. Ruzek (eds.): *Cognitive-behavioral therapies for trauma* (pp. 321-361). New York: The Guilford Press.
- Cohen, L.E. & Felson, M. (1979). Social change and crime rate trends: A Routine Activity approach. *American Sociological Review, 44*, 588-605.
- Cole, J., Logan, T. K. & Shannon, L. (2008). Women's risk for revictimization by a new abusive partner: For what should we be looking? *Violence and Victims, 23*, 315-330.
- Collins, M. E. (1998). Factors influencing sexual victimization and revictimization in a sample of adolescent mothers. *Journal of Interpersonal Violence, 13*, 3-24.
- Combs-Lane, A. M. (2001). Risk factors associated with sexual revictimization in college women. *Dissertation Abstract International, 61*, 4976.
- Cooper, C. Eslinger, D., Nash, D., Zawahri, J. A. & Stolley, P. (2000). Repeat victims of violence. *Archives of Surgery, 135*, 837-843.
- Daisy, N. V. (2005). The cycle of violence: The role of dissociation in the relationship between child maltreatment and intimate partner violence among urban women with and without a history of substance abuse. *Dissertation Abstracts International, 66*, 2301.
- Davis, R. C., Smith, B. E. & Henley, M. (1990). *Victim/witness intimidation in the Bronx courts: How common is it, and what are its consequences?* New York: Victim Services Agency.
- Davis, R. C., Weisburd, D. & Hamilton, E. E. (2010). Preventing repeat incidents of family violence: A randomized field test of a second responder program. *Journal of Experimental Criminology, 6*, 397-418.
- Dedel, K. (2006). *Witness intimidation*. Department of Justice, problem specific guides series, 42.

- Dekker, B., Diepeveen, M. & Krooneman, P. J. (2003). *Sociale veiligheid op de basisschool*. Amsterdam: Regioplan Beleidsonderzoek.
- Dugan, L. & Apel, R. (2005). The differential risk of retaliation by relational distance: A more general model of violent victimization. *Criminology*, 43, 697-730.
- Ellis, W. E., Chung-Hall, J., Dumas, T. M. (2013). The role of peer group aggression in predicting adolescent dating violence and relationship quality. *Journal of Youth and Adolescence*, 42, 487-499.
- Ericksen, S. J. (2010). Factors affecting revictimization in survivors of childhood sexual abuse. *Dissertation Abstracts International*, 72, 1148.
- Estryn-Behar, M., van der Heijden, B., Camerino, D., Fry, C., le Nezet, O., Conway, P. M. & Hasselhorn, H. (2008). Violence risks in nursing – results from the European ‘NEXT’ Study. *Occupational Medicine*, 58, 107-114.
- Ewart, B. W. & Oatley, G. C. (2003). Applying the concept of revictimization: Using burglars’ behaviour to predict houses at risk of future victimization. *International Journal of Police Science & Management*, 5, 69-84.
- Fagan, A. A. & Mazerole, P. (2011). Repeat offending and repeat victimization: Assessing similarities and differences in psychosocial risk factors. *Crime & Delinquency*, 57, 732-755.
- Farrell, G., Phillips, C. & Pease, K. (1995). Like taking candy: Why does repeat victimization occur? *British Journal of Criminology*, 35, 384-399.
- Farrell, G. & Sousa, W. (2001). Repeat victimization and hot spots: The overlap and its implications for crime control and problem-oriented policing. *Crime Prevention Studies*, 12, 221-240.
- Farrell, G., Tseloni, A. & Pease, K. (2005). Repeat victimization in the ICVS and the NCVS. *Crime Prevention and Community Safety: An International Journal*, 7, 7-18.
- Felson, R. B. & Cares, A. C. (2005). Gender and the seriousness of assaults on intimate partners and other victims. *Journal of Marriage and Family*, 67, 1182-1195.
- Fergusson, D. M., Horwood, L. J. & Lynskey, M. T. (1997). Childhood sexual abuse, adolescent sexual behaviors and sexual revictimization. *Child Abuse & Neglect*, 21, 789-803.
- Filipas, H. (2007). Predictors of chronic posttraumatic stress disorder and revictimization in sexual assault survivors. *Dissertation Abstracts International*, 68, 620.
- Flannery, R. B., Hanson, M. A., Penk, W. E. & Flannery, G. J. (1994). Violence against women: Psychiatric patient assaults on female staff. *Professional Psychology: Research and Practice*, 25, 182-184.

- Fluke, J. D., Shusterman, G. R. & Hollinshead, D. M. (2008). Longitudinal analysis of repeated child abuse reporting and victimization: Multistate analysis of associated factors. *Child Maltreatment, 13*, 76-88.
- Fryer, G. E. & Miyoshi, T. J. (1994). A survival analysis of the revictimization of children: The case of Colorado. *Child Abuse & Neglect, 18*, 1063-1071.
- Ghimire, D. & Follette, V. M. (2012). Revictimization: Experiences related to child, adolescent and adult sexual trauma. In: M. P. Duckworth & V. M. Follette (Eds): *Retraumatization: Assessment, Treatment and Prevention*. Hoboken: Taylor and Francis.
- Guidi, S., Townsley, M. & Homel, R. (1997) Repeat breaks and enter crimes: An analysis of police calls for service data in Brisbane region. Paper presented to The second national outlook symposium: Violent Crime, Property Crime and Public Policy.
- Haden, S. C. & Scarpa, A. (2008). Community violence victimization and depressed mood: The moderation effects of coping and social support. *Journal of Interpersonal Violence, 23*, 1213-1234.
- Hanson, R. F., Sawyer, G., Begle, A.M., & Hubel, G. S. (2010). The impact of crime victimization on quality of life. *Journal of Traumatic Stress, 23*, 189-197.
- Heckert, D. A. & Gondolf, E. W. (2004). Battered women's perceptions of risk versus risk factors and instruments in predicting repeat reassault. *Journal of Interpersonal Violence, 19*, 778-800.
- Home Office (1998). *Speaking up for justice*. UK: Home office.
- Hope, T., Bryan, J., Trickett, A. & Osborn, D. R. (2001). The phenomena of multiple victimization. *British Journal of Criminology, 41*, 595-617.
- Horowitz, L. A. (1999). The relationship of childhood sexual abuse to revictimization: Mediating variables and developmental processes. *Dissertation Abstracts International, 60*, 1855.
- Isaksson, U., Graneheim, U. H., Richter, J., Eisemann, M. & Astrom, S. (2008). Exposure to violence in relation to personality traits, coping abilities, and burnout among caregivers in nursing homes: A case-control study. *Scandinavian Journal of Caring Sciences, 22*, 551-559.
- Iverson, K. M., Litwack, S. D., Pineles, S. L., Suvak, M. K., Vaughn, R. A. & Resick, P. A. (2013). Predictors of intimate partner violence revictimization: relative impact of distinct PTSD symptoms, dissociation and coping strategies. *Journal of Traumatic Stress, 26*, 102-110.

- Johnson (2008). Repeat burglary victimization: A tale of two theories. *Journal of Experimental Criminology*, 215-240.
- Johnson, S. D., Bowers, K. & Hirschfield, A. (1997). New insights into the spatial and temporal distribution of repeat victimization. *British Journal of Criminology*, 37, 224-241.
- Kalidien, S. N. & de Heer-de Lange, N. E. (Eds) (2013). *Criminaliteit en rechtshandhaving 2012: Ontwikkelingen en samenhangen*. Den Haag: WODC.
- Katz, J., May, P., Sorensen, S. & DelTosta, J. (2010). Sexual revictimization during women's first year of college: Self-blame and sexual refusal assertiveness as possible mechanisms. *Journal of Interpersonal Violence*, 25, 2113-2126.
- Kenny, J. F. (2005). Workplace Violence and the Hidden Land Mines: A Comparison of Gender Victimization. *Security Journal*, 18, 55-66.
- Kleemans, E. R. (2001). *Repeat burglary victimization: Results of empirical research in the Netherlands*. Den Haag: WODC.
- Koenig, L. M., Doll, L. S., O'Leary, A. & Pequegnat, W. (2004). *From child sexual abuse to adult sexual risk: Trauma, revictimization, and intervention*. Washington, DC, US: American Psychological Association.
- Kowalenko, T., Gates, D., Gillespie, G. L., Succop, P. & Mentzel, T. K. (2013). Prospective study of violence against ED workers. *American Journal of Emergency Medicine*, 31, 197-205.
- Kuijpers, K. F., van der Knaap, L. M. & Lodewijks, I. A. J. (2011). Victims' influence on intimate partner violence revictimization: A systematic review of prospective evidence. *Trauma Violence Abuse*, 12, 198-219.
- Kuijpers, K. F., van der Knaap, L. M. & Winkel, F. W. (2012a). PTSD symptoms as risk factors for intimate partner violence revictimization and the mediating role of victims' violent behavior. *Journal of Traumatic Stress*, 25, 179-18.
- Kuijpers, K. F., van der Knaap, L. M. & Winkel, F. W., (2012b). Risk of revictimization of intimate partner violence: The role of attachment, anger and violent behavior of the victim. *Journal of Family Violence*, 27, 33-44.
- Kuijpers, K. F., van der Knaap, L. M. & Winkel, F. W. (2012c). Victims influence on intimate partner violence revictimization: An empirical test of dynamic victim-related risk factors. *Journal of Interpersonal Violence*, 27, 1716-1742.
- Kunst, M. J. J. & Winkel, F. W. (2013). Exploring the impact of dysfunctional posttraumatic survival responses on crime revictimization. *Violence and Victims*, 28, 670-680.

- Kunst, M. J. J., Winkel, F. W. & Bogaerts, S. (2010). Posttraumatic growth moderates the association between violent revictimization and persisting PTSD symptoms in victims of interpersonal violence: A six-month follow-up study. *Journal of Social and Clinical Psychology, 29*, 527-545.
- Lauritsen, J. L. & Quinet, K. F. D. (1995). Repeat victimization among adolescents and young adults. *Journal of Quantitative Criminology, 11*, 143-166.
- Leferink, S. (2012). Slachtofferrechten. Doen ze recht aan slachtoffers? Utrecht: Slachtofferhulp Nederland.
- Lindhorst, T., Beadnell, B., Jackson, L. J., Fieland, K. & Lee, A. (2009). Mediating pathways explaining psychosocial functioning and revictimization as sequelae of parental violence among adolescent mothers. *American Journal of Orthopsychiatry, 79*, 2, 181-190.
- Littleton, H., Axsom, D. & Grills-Taquechel, A. (2009). Sexual assault victims' acknowledgment status and revictimization risk. *Psychology of Women Quarterly, 33*, 34-42.
- Lynch, J. P., Berbaum, M. L. & Planty, M. (2002). *Investigating repeated victimization with the NCVS*. Department of Justice.
- Marx, B. P., Heidt, J. M. & Gold, S. D. (2005). Perceived uncontrollability and unpredictability, self-regulation, and sexual revictimization. *Review of General Psychology, 9*, 67-90.
- Mason, G. E., Ullman, S., Long, S. E., Long, L. & Starzynski, L. (2009). Social support and risk of sexual assault revictimization. *Journal of Community Psychology, 37*, 58-72.
- McDonald, R., Jouriles, E. N., Rosenfield, D. & Corbitt-Shindler, D. (2011). Predictors of domestically violent men's aggression toward children: A prospective study. *Journal of Family Psychology, 25*, 11-18.
- Meier, R. F. & Miethe, T. D. (1993). Understanding theories of criminal victimization. In: M. Tonry & N. Morris (Eds): *Crime and Justice: A Review of Research* (pp. 459-499). Chicago: University of Chicago Press.
- Messman-Moore, T. L. & Brown, A. L. (2006). Risk perception, rape and sexual revictimization: A prospective study of college women. *Psychology of Women Quarterly, 30*, 159-172.
- Messman-Moore, T. L., Brown, A. L. & Koelsch, L. E. (2005). Posttraumatic symptoms and self-dysfunction as consequences and predictors of sexual revictimization. *Journal of Traumatic Stress, 18*, 253-261.

- Messman-Moore, T. L. & Long, P. J. (2003). The role of childhood sexual abuse sequelae in the sexual revictimization of women: An empirical review and theoretical reformulation. *Clinical Psychology Review, 23*, 537-571.
- Messman-Moore, T. L., Ward, R. M. & Brown, A.L. (2009). Substance use and PTSD symptoms impact the likelihood of rape and revictimization in college women. *Journal of Interpersonal Violence, 24*, 499-521.
- Messman-Moore, T. L., Ward, R. M. & Zerubavel, N. (2013). The role of substance use and emotion dysregulation in predicting risk for incapacitated sexual revictimization in women: Results of a prospective investigation. *Psychology of Addictive Behaviors, 27*, 125-132.
- Middelhoven, L. K. & Driessen, F. M. H. M. (2001). *Geweld tegen werknemers in de (semi-)openbare ruimte*. Utrecht: Bureau Driessen.
- Miller, A. K., Canales, E. J, Amacker, A. M., Backstrom, T. L. & Gidycz, C. A. (2011). Stigma-threat motivated nondisclosure of sexual assault and sexual revictimization: A prospective analysis. *Psychology of Women Quarterly, 35*, 119-128.
- Miller, A. K., Markman, K. D. & Handley, I. M. (2007). Self-Blame among sexual assault victims prospectively predicts revictimization: A perceived sociolegal context model of risk. *Basic and Applied Social Psychology, 29*, 129-136.
- Ministry of Justice (2012). *Achieving best evidence in criminal proceedings: Guidance on interviewing victims and witnesses, and guidance on using special measures*. Ministry of Justice.
- Mrug, S., Loosier, P. S. & Windle, M. (2008). Violence exposure across multiple contexts: Individual and joint effects on adjustment. *American Journal of Orthopsychiatry, 78*, 70-84.
- Myhill, A. & Allen, J. (2002). *Rape and sexual assault of women: the extent and nature of the problem. Findings from the British Crime Survey. Research Study 237*. Londen: Home Office Research, Development and Statistics Directorate.
- Nagtegaal, M.H. (2012). *Gerapporteerde problemen van slachtoffers van seksueel misbruik in de kindertijd. Een meta-review*. Den Haag: WODC.
- Nieuwbeerta, P., McCall, P., Elffers, H. & Wittebrood, K. (2008). Neighborhood characteristics and individual homicide risks: effects of social cohesion, confidence in the police, and socio-economic disadvantage. *Homicide Studies, 12*, 90-116.

- Noll, J. G., Horowitz, L. A., Bonanno, G. A., Trickett, P. K. & Putnam, F. W. (2003). Revictimization and self-harm in females who experienced childhood sexual abuse: Results from a prospective study. *Journal of Interpersonal Violence, 18*, 1452-1471.
- Orcutt, H. K., Cooper, M. L. & Garcia, M. (2005). Use of sexual intercourse to reduce negative affect as a prospective mediator of sexual revictimization. *Journal of Traumatic Stress, 18*, 729-739.
- Osborn, D. R. & Tseloni, A. (1998). The distribution of household property crimes. *Journal of Quantitative Criminology, 14*, 307-330.
- Osborn, D. R., Ellingworth, D., Hope, T. & Trickett, A. (1996). Are repeatedly victimized households different? *Journal of Quantitative Criminology, 12*, 223-245.
- Outlaw, M., Ruback, B. & Britt, C. (2002). Repeat and multiple victimizations: The role of individual and contextual factors. *Violence and Victims, 17*, 187-204.
- Peeck, V. (2012). *Jonge slachtoffers jonge daders*. Den Haag: Boom Lemma Uitgevers.
- Ratcliffe, J. H. & McCullagh, M. J. (1998). Identifying repeat victimization with GIS. *British Journal of Criminology, 38*, 651-662.
- Ratcliffe, J. H. & McCullagh, M. J. (1999). Burglary, victimization and social deprivation. *Crime Prevention and Community Safety: An International Journal, 37-46*.
- Reemst, L., van, Fischer, T. F. C. & Zwirs, B. W. C. (2013). *Geweld tegen de politie: de rol van mentale processen*. Apeldoorn: Politie en Wetenschap. Politiewetenschapreeks 70.
- Rich, C. L., Combs-Lane, A. M., Resnick, H. S. & Kilpatrick, D. G. (2004). Child sexual abuse and adult sexual revictimization. In: L. J. Koenig, L. S. Doll, A. O'Leary, & W. Pequegnat (Eds.), *From child abuse to sexual risk: Trauma, revictimization, and intervention* (pp. 49-68). Washington, DC, US: American Psychological Association.
- Roeleveld, W. & Bakker, I. (2010). *Slachtoffers van geweld binnen de publieke taak*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.
- Rokven, J., Ruiter, S. & Tolsma, J. (2013). Dader, slachtoffer, of beiden? De samenhang tussen dader en slachtofferschap onderzocht. *Tijdschrift voor Criminologie, 55*, 278-298.
- Ruback, R. B., Clark, V. A. & Warner, C. (2013). Why are crime victims at risk of being victimized again? Substance use, depression and offending as mediators of the victimization-revictimization link. *Journal of Interpersonal Violence, volumenummer onbekend*, 1-29.
- Sagovsky, A. & Johnson, S. D. (2007). When does repeat burglary victimization occur? *Australian & New Zealand Journal of Criminology, 40*, 1-26.

- Short, M. B., D'Orsogna, M. R., Brantingham, P. J. & Tita, G. E. (2009). Measuring and modeling repeat and near-repeat burglary effects. *Journal of Quantitative Criminology*, 25, 325-339.
- Sikkema, C.-Y., Abraham, M. & Flight, J. *Ongewenst gedrag besproken: Ongewenst gedrag tegen werknemers met een publieke taak*. Amsterdam: DSP-groep.
- Singer, S. I. (1988). The fear of reprisal and the failure of victims to report a personal crime. *Journal of Quantitative Criminology*, 4, 289-302.
- Slotboom, A., Rodermond, E., Wijkman, M. D. S. & Hendriks, J. (2012). *Literatuurscan oorzaken geweld tegen kinderen en jongeren in afhankelijkheidsrelaties*. Amsterdam: Vrije Universiteit Amsterdam; Den Haag: WODC, Ministerie van Justitie.
- Sonis, J. & Langer, M. (2008). Risk and protective factors for recurrent intimate partner violence in a cohort of low-income inner-city women. *Journal of Family Violence*, 23, 529-538.
- Takahashi, Y., Nishimura, H. & Suzuki, S. (1982). A study of violence among pupils in junior high schools: I. Social psychological traits of victims of violence. *Reports of the National Research Institute of Police Science*, 23, 108-122.
- Tarling, R., Dowds, L. & Budd, T. (2000). *Victim and witness intimidation: Findings from the British Crime Survey*. London, UK: Home Office.
- Taylor, T. J., Peterson, D., Esbensen, F. & Freng, A. (2007). Gang membership as a risk factor for adolescent violent victimization. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 44, 351-380.
- Testa, M., Hoffman, J. H. & Livingston, J. (2010). Alcohol and sexual risk behaviors as mediators of the sexual victimization – revictimization relationship. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 78, 249-259.
- Townsley, M., Homel, R. & Chaseling, J. (2000). Repeat burglary victimization: Spatial and temporal patterns. *Australian & New Zealand Journal of Criminology*, 33, 37-63.
- Trickett, A., Osborn, D. R., Seymour, J. & Pease, K. (1992). What is different about high crime areas? *British Journal of Criminology*, 32, 81-89.
- Tseloni, A., Wittebrood, K., Farrell, G. & Pease, K. (2004). Burglary victimization in England and Wales, the United States and the Netherlands. *British Journal of Criminology*, 44, 66-91.
- Tyndall-Lind, A. (1999). Revictimization of children from violent families: Child-centered theoretical formulation and play therapy treatment implications. *International Journal of Play Therapy*, 1, 9-25.

- Ullman, S. E., Najdowski, C. J. & Filipas, H. H. (2009). Child sexual abuse, post-traumatic stress disorder and substance use: Predictors of revictimization in adult sexual assault survivors. *Journal of Child Sexual Abuse*, 18, 367-385.
- van Vugt, M. & Bogaerts, S. (2007). *Aard en omvang agressie en geweld tegen werknemers met een publieke taak*. Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelatie; Tilburg: Tilburg University.
- Walsh, K. & DiLillo, D. (2011). Child sexual abuse and adolescent sexual assault and revictimization. In: M. A. Paludi (Ed.), *The psychology of teen violence and victimization, Vols 1 and 2: From bullying to cyberstalking to assault and sexual violation; Prevention strategies for families and schools* (pp. 203-220). Santa Barbara, CA, US: Praeger/ABC-CLIO.
- Waters, H. R., Hyder, A. A., Rajkotia, Y., Basu, S. & Butchart, A. (2005). The costs of interpersonal violence – an international review. *Health Policy*, 73, 303-315.
- Weisel, D.L. (2005). *Analyzing repeat victimization*. U.S. Department of Justice.
- Weisz, A.N., Tolman, R. M. & Saunders, D.G. (2000). Assessing the risk of severe domestic violence. The importance of survivor's predictions. *Journal of Interpersonal Violence*, 15, 75-90.
- Widom, C. S., Czaia, S. J. & Dutton, M. A. (2008). Childhood victimization and lifetime revictimization. *Child Abuse & Neglect*, 32, 785-796.
- Wijers, M. & de Boer, M. (2010). *Een keer is genoeg. Verkennend onderzoek naar secundaire victimisatie van slachtoffers als getuigen in het strafproces*. Den Haag: WODC.
- Wilson, A. E. (2001). The relationship between posttraumatic stress symptoms and the risk of sexual revictimization: A prospective study. *Disseration Abstracts International*, 61, 4437.
- Winkel, F. W., Blaauw, E., Sheridan, L. & Baldry, A. C. (2003). Repeat criminal victimization and vulnerability for coping failure: A prospective examination of a potential risk factor. *Psychology, Crime & Law*, 9, 87-95.
- Winstanley, S. & Whittington, R. (2002). Anxiety, burnout and coping styles in general hospital staff exposed to workplace aggression: A cyclical model of burnout and vulnerability to aggression. *Work & Stress*, 16, 302-315.
- Wittebrood, K. (2006). *Slachtoffers van criminaliteit: Feiten en achtergronden*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.
- Wolfgang, M. (1957). "Victim-precipitated criminal homicide." *Journal of Criminal Law, Criminology and Police Science*, 48, 1-11.

Yang, L. (2010). Aggression and its consequences in nursing: A more complete story by adding its social context. *Dissertation Abstracts International*, 71, 1384.

Bijlage 1 Overzicht databanken in sEURch

ABI/INFORM Complete, Adademia beeld en geluid, Accounting & Tax, ACM Digital Library, ASC (2008 – SURFmarket & Legacy Archives), Ammons Scientific Publications, Analytica Publications, Annotated Leading Cases of International Criminal Tribunals, Annual Reviews Complete A-Z List, AnthtoSouce, APA (Handbooks in Psychology, PsycCritiques & PsycNET), Arkyves, Arts & Humanities Citation Index, Atypon Link, Balance of Payment Statistics, Banking Information Source, Bankscope, Beck-Online, Berghahn Journals, Berkeley Electronic Press Journals, BioOne.1, BioOne.2, BMJ Journals, BoardEx, Book E-Access, Brill – SURFmarket, Business Source Premier, Cambridge Journals Online, Central and Eastern European Online Library, Centre for Economic Policy Research Publications, China Data Online, CINAHL, Cochrane Library, Columbia International Aggaus Online (Books & Journals), Communication & Mass Media Complete, Complete List of Russian, Ukrainian, CIS and Baltic Titles, Computing Reviews, Digital Editions from Exact Editions, Digital Library of the Commons, DigiZeitschriften Journals, Direction of Trade Statistics Browser, Directory of Open Access Journals, Duke University Press, eBooks on EBSCOhost, EconLit, Edinburgh University Press Journals, Emerald (Backfiles, Business, Management & Economics Book Series, Management Plus), Erasmus University (Library Individual E-journals & Print Holdings), ERIC Database, EUR Thesis Repository, Factiva, Foundations and Trends in Business and Economics, Freely Accessible Arts & Humanities Journals, Freely Accessible Business Journals, Freely Accessible Journals, Gartner Core Research, GEOBASE, Global Development Finance, Government Finance Statistics, Guide to Computing Literature, Hathitrust (Global Public Domain only), HeinOnline (Association of American Law Schools (AALS), Code of Federal Regulations, English Reports, European Center for Minority Issues, Federal Register Library, Law Journal Library, Treaties and Agreements Library, U.S. Attorney General Opinions, U.S. Federal Legislative History Library, U.S. Presidential Library, U.S. Statutes at Large, U.S. Supreme Court Library, World Constitutions Illustrated: Contemporary & Historical Documents & Resources, HighWire Press (Free Journals), IEEE Computer Society Digital Library, IET Digital Library, IMF E-Library, Inderscience Journals, Informa (Healthcare, Healthcare Archive & Healthcare Current Subscriptions 1997 - present), IngentaConnect Brill Journals, International Bibliography of Art, International Bibliography of the Social Sciences (IBSS), International Financial Statistics Online, International Monetary Fund Periodicals, IOS Press, ISS Library Catalogue, JSTOR (Arts & Sciences I Archive Collection, Arts & Sciences II Archive Collection, Arts & Sciences IV Archive Collection, Arts &

Sciences VI Archive Collection, Arts & Sciences VII Archive Collection, Business I Archive Collection, Free Early Journal Content, Health & General Science Archive Collection, Juta Law Online Publications, Karger Online, Kluwer Arbitration Online, Latin American Newsletters, Liverpool University Press Journals, Market Insight, Mary Ann Liebert Online, MathSciNet, Max Planck Encyclopedia of Public International Law, Medical Library Catalogue, Monthly Review, National Bureau of Economic Research Publications, Nature Journal (Archive & Online), New Left Review, OAPEN, OECD iLibrary, Online Vakbibliotheek, Oxford (Islamic Studies Online, Journals, Journals Law Archive, Journals Medicine Archive, Journals Social Science Archive, Palgrave Macmillan Journals, PILOTS, PION Journals, POIESIS: Philosophy Online Serials, PressDisplay.com, Project MUSE - Standard Collection, ProQuest Dissertations & Theses, ProQuest Dissertations & Theses A&I, ProQuest historical newspapers, PsycARTICLES, PsycBooks (Ovid), PubMed Central, Reference Global, Regional Business News, Regional Economic Outlook Reports, RePub, Research Starters - Business, Research Starters - Sociology, ResearchNow, SAGE (Complete A-Z List, Humanities and Social Science Backfile Package 2010, Premier 2009, Premier 2010 & Research Methods Online), Science Citation Index Expanded, ScienceDirect Journals, Single Journals, Social Sciences Citation Index, Social Services Abstracts, Sociological Abstracts, Springer Online Journals Complete, SwetsWise Online Content, Taylor & Francis Current Content Access, Taylor & Francis Online, Taylor & Francis Science and Technology Library, Taylor & Francis Social Science and Humanities Library, Thieme-Connect, Times Digital Archive, 1785-1985, UB Catalogus, University of California Press Journals, Web of Knowledge, Web of Science, Westlaw Journals and Law Reviews, Wiley Online Library - Core collection (SURFmarket), Wiley-Blackwell (2011 Medicine & Nursing Collection, Business and Management Backfiles, Economics, Finance and Accounting Backfiles, Full Collection, History & Archaeology Backfiles, Literature, Cultural Studies and Art Backfiles, Medicine and Nursing Backfiles, Microbiology Backfiles, Philosophy Backfiles, Politics Backfiles, Psychology Backfiles, Sociology, Social Policy, Social Welfare and Anthropology Backfiles, World Bank (e-Library & Research Working Papers) en World Development Indicators (WDI).

Bijlage 2 Overzichtstabel studies

Tabel B2 Overzicht studies

<i>Auteurs</i>	<i>Type studie</i>	<i>Bivariate uitkomst</i>	<i>Multivariate uitkomst</i>
HOOFDSTUK 3			
Bowers & Johnson, 2005	Retrospectief		
	N = 75101		In multivariaat model is enkel gecontroleerd voor inbraakcijfers van buurt
	Politieregistraties van inbraak in woonhuizen	In wijk meer rijtjeshuizen meer (r = 0,55)	In wijk meer rijtjeshuizen meer (r = 0,48)
	UK	In wijk minder vrijstaande huizen meer (r = -0,41)	In wijk minder vrijstaande huizen meer (r = -0,28)
		In wijk minder half-vrijstaand e huizen meer (r = -0,55)	In wijk minder half-vrijstaande huizen meer (r = -0,39)
		In wijk meer flats meer (r = 0,27)	Niet significant: Flats in wijk
Bowers e.a., 1998	Retrospectief		
	N = 11976	Rijke professionals minder ($X^2 = 5,87$)	Nee
	Politieregistraties van inbraak in niet-woonhuizen	Rijke oude mensen minder ($X^2 = 5,87$)	
	UK	Lager inkomen oudere mensen meer ($X^2 = 4,45$)	
		Handarbeiders meer ($X^2 = 18,49$)	
		Lager inkomen meer ($X^2 = 4,6$)	
		Platteland minder ($X^2 = 4,26$)	
		Laag inkomen meer ($X^2 = 10$)	
		Gedepiveerd meer ($X^2 = -12,5$ tot $X^2 = -4,23$ voor weinig deprivatie; $X^2 = 6,58$ tot $X^2 = 40,68$ voor hoge deprivatie)	
		Niet significant: gesettled in suburbs, rijke jonge mensen, jong en mobiel	
Ewart & Oatley, 2003	Prospectief		

<i>Auteurs</i>	<i>Type studie</i>	<i>Bivariate uitkomst</i>	<i>Multivariate uitkomst</i>
	N = 6924	Flats meer (OR = 1,36 tot OR = 1,42)	
	Politieregistraties van inbraak in woonhuizen	Rijthuis meer (OR = 1,21 tot OR = 1,33)	
	UK	Binnendringen van dader door kracht meer (OR = 1,26 tot OR = 1,29)	
		Als dader alle kamers doorzocht heeft meer (OR = 1,25 tot OR = 1,22)	
		Weggaan van dader via raam meer (OR = 1,31)	
		Weggaan van dader via zelfde manier als binnenkomst meer (OR = 1,20)	
		Alarm niet geactiveerd meer (voor wel geactiveerd: OR = 0,65 tot OR = 0,62)	
		Niet significant: Andere typen huizen, andere manieren van binnenkomen van dader, andere zoekstrategieën van dader, andere manieren van weggaan, andere telefoon/alarm kenmerken, locatie van binnenkomst van dader	
Hope e.a., 2001	Retrospectief		In het multivariate model zijn naast onderstaande kenmerken ook sociaal demografische en buurtkenmerken opgenomen
	N = 11713		Autodiefstal meer (vs geen slachtofferschap) (B = 0,14)
	Nationale slachtofferschapsvragenlijsten		Inbraak meer (vs geen slachtofferschap) (B = 0,28)
	UK		Persoonlijk geweld (assault) (vs geen slachtofferschap) (B = 0,31)
			Niet significant: persoonlijke diefstal
Guidi e.a., 1997	Retrospectief	Hotspots meer (Cramers V = 0,18)	Nee
	N = 1344		
	Politieregistraties van inbraak in woonhuizen		

<i>Auteurs</i>	<i>Type studie</i>	<i>Bivariate uitkomst</i>	<i>Multivariate uitkomst</i>
Australie			
Johnson, 2008	Retrospectief	Recentelijkheid: snel na eerder slachtofferschap meer (in kaart gebracht)	Nee
	Politieregistraties van inbraak in woonhuizen		
	UK		
Johnson e.a., 1997	Retrospectief		Nee
	N = 19649	Hoger inkomen minder: rijken, rijke ouderen, handwerkers minder ($X^2 = -16,14$ tot $X^2 = -23,40$)	
	Politieregistraties van inbraak in woonhuizen	Lager inkomen meer: lage middenklasse, geldnood, weinig bezittenden meer ($X^2 = 4,38$ tot $X^2 = 214,17$)	
	UK	Minder deprivatie minder ($X^2 = -57,41$ tot $X^2 = -11,62$) en meer deprivatie meer ($X^2 = 52,04$ tot $74,11$)	
		Hotspots (in kaart gebracht)	
		Niet significant: platteland, oude stedelingen	
Lauritsen & Quinet, 1995	Retrospectief	Nee	In het multivariate model waren onderstaande kenmerken opgenomen, oftewel o.a. sociaal demografische en omgevingskenmerken
	N = 1719		
	Nationale slachtoffer-schapvragenlijsten		Lagere leeftijd (GLS coefficient = -0,01)
	USA		Mannen meer (GLS coefficient = 0,05)
			Hoger familieinkomen meer (GLS coefficient = 0,01)
			Meer buurcriminaliteit meer (GLS coefficient = 0,02)
			Delinquent gedrag meer (GLS coefficient voo diefstal, 0,01 voor vandalisme)
			NS: delinquente vrienden; etniciteit, familiestructuur

<i>Auteurs</i>	<i>Type studie</i>	<i>Bivariate uitkomst</i>	<i>Multivariate uitkomst</i>
			Eerder slachtofferschap (vs geen eerder slachtofferschap) (GLS coefficient = 0,19 voor diefstal, 0,10 voor vandalisme)
Osborn & Tseloni, 1998	Retrospectief		In multivariaat model is gecontroleerd voor onderstaande kenmerken, oftewel sociaal demografische en economische en omgevingskenmerken
	N = 9889		Lagere leeftijd hoofd van huishouden meer (voor hogere leeftijd: OR = 0,99)
	Nationale slachtoffer-schapvragenlijsten		Minder volwassenen in huishouden meer (OR = 0,79 tot OR = 0,86)
	UK		Meer kinderen in huishouden meer (OR = 1,13)
			Etniciteit: chinees en 'anders' minder dan blanken (OR = 0,61), afro-caribisch en indiaas minder dan blank (OR = 0,62 en OR = 0,48)
			Meer auto's hebben meer (OR = 1,17 tot OR = 2,00)
			Werkenden (niet-handarbeiders) meer (OR = 1,38)
			Publiek gehuurd huis ipv gekocht (OR = 1,38)
			Rijthuis meer vergeleken met vrijstaand huis (OR = 1,17)
			Woontijd: 1-2 jaar meer (OR = 1,27); dit jaar ingetrokken minder (OR = 0,44)
			Gedepriiveerde omgeving minder (OR = 0,94)
			Meer auto's per huishouden in omgeving minder (OR = 0,64)
			Meer private huurwoningen in omgeving meer (OR = 1,13)
			Meer alleenstaande oudergezinnen in omgeving meer (OR = 1,09)
			Bij meer populatie tussen 5 en 15 jaar in omgeving meer (OR = 1,30)
			Bepaalde regio's (bv East Midlands meer - OR = 1,21, Southwest minder - OR =

<i>Auteurs</i>	<i>Type studie</i>	<i>Bivariate uitkomst</i>	<i>Multivariate uitkomst</i>
			0,79)
			Binnenstad meer (OR = 1,31)
			Burglary (OR = 1,45)
			Car theft (OR = 1,28)
			Niet significant: privaat gehuurd in vergelijking met gekocht, appartement in vergelijking met vrijstaand huis, aantal sociale huurwoningen in omgeving
Osborn e.a.1996	Retrospectief		In multivariaat model is gecontroleerd voor onderstaande kenmerken, oftewel sociaal demografische en economische en omgevingskenmerken
	N = 11000,		Afro-Caribisch minder (Multinomial logit coefficient = -0,91)
	Steekproef huishoudens		Jonger hoofd huishouden meer (Multinomial logit result = -0,02)
	UK		Meer als wordt gehuurd (Multinomial logit results = 0,34 tot 0,36)
			Professionals meer (Multinomial logit coefficient = 0,61 tot 0,36)
			Meer als wordt gehuurd (Multinomial logit results = 0,34 tot 0,36)
			Zelfstandige flat minder (Multinomial logit coefficient = -0,86)
			2 tot 5 jaar in woning wonen meer (Multinomial logit coefficient = 0,41)
			Minder dan 1 jaar in woning wonen minder (Multinomial logit results = 0,0003)
			Regio (bv Noordwest meer - Multinomial logit coefficient = 0,46, en Oost Anglie minder - -0,7316)
			Kwetsbaardere wijk meer kans (Multinomial logit coefficient = 0,28 tot 0,15)
			Minder transcience meer (multinomial logit coefficient = -0,11)
			Minder ouderen in de buurt meer (Multinomial logit coefficient = -0,17)
			Meer huishoudens zonder auto in buurt meer (Multinomial logit coefficient = 0,38)

<i>Auteurs</i>	<i>Type studie</i>	<i>Bivariate uitkomst</i>	<i>Multivariate uitkomst</i>
			<p>Kleinere huishoudens in buurt meer (Multinomial logit coefficient = 0,17)</p> <p>Niet significant: Etniciteit indiaas, eenouder huishouden, etnische minderheden, jongeren, volwassen vrouwen, professionals en sociale huurwoningen in de buurt, bevolkingsdichtheid</p>
Outlaw e.a., 2002	Retrospectief	Nee	<p>In multivariaat model is gecontroleerd voor onderstaande kenmerken, oftewel voornamelijk sociaal demografische en economische kenmerken</p> <p>Jonger (leeftijd) meer (coefficient in fixed effect model = -0,15)</p> <p>Blank minder dan anderen (coefficient in fixed effect model = -0,19)</p> <p>Hoger familie inkomen meer (coefficient in fixed effect model = 0,07)</p> <p>Meer dure bezittingen meer (coefficient in fixed effect model = 0,09)</p> <p>Huis onbewoond meer (coefficient in fixed effect model = 0,03)</p> <p>Hot spot (coefficient in fixed effect model = -0,64)</p> <p>Niet significant: Geslacht, alleen wonen, voorzorgsmaatregelen</p>
Ratcliffe & McCullagh, 1998	Retrospectief	Recentelijkheid: snel na eerder slachtofferschap meer (in kaart gebracht, $r^2 = 0,84$)	Nee
	N = 1600	Gedepriveerde gebieden meer (in kaart gebracht)	
	Politieregistraties van inbraak in woonhuizen		
	UK		
Sagovsky & Johnson, 2007	Retrospectief	Recentelijkheid: snel na eerder slachtofferschap meer (bv binnen 7 dagen opnieuw - Cramers V: 0,37; na 90 dagen – Cramer's V = 0,19)	Nee
	N = 31147		
	Politieregistraties van inbraak in woonhuizen		

<i>Auteurs</i>	<i>Type studie</i>	<i>Bivariate uitkomst</i>	<i>Multivariate uitkomst</i>
Australie			
Short e.a.2009	Retrospectief N = 9042 Politieregistratie van delicten in/tegen fast food restaurants USA	Recentelijkheid: snel na eerder slachtofferschap meer (in kaart gebruikt)	Nee
Townsley e.a.,2000	Retrospectief N = 11856 Politieregistraties van inbraak in woonhuizen Australie	Hot spots (Cramer's v = 0,18)	Nee
Tseloni e.a., 2004	Retrospectief N = 125106 Nationale slachtoffer-schapvragenlijst UK, USA en Nederland	Nee	In multivariaat model is gecontroleerd voor onderstaande kenmerken, oftewel sociaal demografische en economische en omgevingskenmerken Twee in plaats van 1 persoon in huishouden (OR = 0,87) Alleenstaande ouder meer (OR = 1,45 voor Nederland; OR = 1,56) Gescheiden meer dan singles (OR = 1,47) Jongere mensen meer (voor hogere leeftijd: OR = 0,99 voor Nederland; OR = 0,99) Werkloos meer dan > 15 uur (OR = 1,39 voor Nederland) Huisman of vrouw minder dan > 15 uur werken (OR = 0,87 voor Nederland) Laag inkomen meer dan gemiddeld inkomen (OR = 1,28) Hoger inkomen minder dan gemiddeld inkomen (OR = 0,67)

<i>Auteurs</i>	<i>Type studie</i>	<i>Bivariate uitkomst</i>	<i>Multivariate uitkomst</i>
			<p>Opleiding middelbare school minder dan Universiteit (OR = 0,86 voor Nederland, OR = 0,70), lagere middelbare school minder dan Universiteit (OR = 0,68 voor Nederland), basisschool minder dan Universiteit (OR = 0,57 voor Nederland)</p> <p>Aantal auto's: 3 of meer meer dan 0 (OR = 1,37 voor Nederland)</p> <p>Huurders minder dan huisbezitters (OR = 0,86 voor Nederland; OR = 1,50)</p> <p>Appartement minder dan rijtjeshuis (OR = 0,83)</p> <p>Buren kijken op woning meer (OR = 1,13 voor Nederland)</p> <p>Huis is vaak leeg meer dan bijna nooit leeg (OR = 1,16 voor Nederland)</p> <p>Buurtpreventie meer (OR = 1,22 voor Nederland)</p> <p>(andere) preventiemaatregelen meer (OR = 2,28 voor Nederland, OR = 1,98; OR = 1,19)</p> <p>Hond hebben meer (OR = 1,15 voor Nederland)</p> <p>Binnenstad meer dan niet binnenstad (OR = 1,45)</p> <p>Grote woonplaats (> 250,000) meer dan kleine woonplaats (24,999) (OR = 1,35)</p> <p>Stedelijkheid meer dan niet-stedelijkheid (OR = 2,00 voor Nederland, OR = 1,37)</p> <p>Engelse regio's (OR = 0,44 tot OR = 0,67)</p> <p>Verhuisd tijdens studie minder (OR = 0,51)</p> <p>Korter (<1 vs 11 jaar) wonen op adres meer (OR = 1,46), of minder (OR = 0,59),</p> <p>Rijtjeshuis minder dan vrijstaand huis (OR = 0,76 in Nederland)</p> <p>Niet significant: kinderen in huishouden, getrouwd, weduwe, geslacht, etniciteit, minder vs meer werken, student, gepensioneerd, gehandicapt, uitgaansgedrag, winkelgedrag, mobiel vs vrijstaand huis</p>
Wittebrood & Nieuw-	Retrospectief	Nee	In multivariaat model is gecontroleerd voor onderstaande kenmerken, en tevens sociaal demografische en economische en

<i>Auteurs</i>	<i>Type studie</i>	<i>Bivariate uitkomst</i>	<i>Multivariate uitkomst</i>
beerta, 2000			omgevingskenmerken
	N = 1949		Eerder slachtofferschap vs geen slachtofferschap (OR = 1,44 tot 2,41)
	Nationale slachtoffer-schapvragen-lijst, Nederland		Recentelijkheid: snel na eerder slachtofferschap meer: OR = 0,81)

HOOFDSTUK 4

Cooper e.a.,2000	Retrospectief	Afro-Amerikanen meer (OR = 15,2)	Nee
	N = 224	Getrouwd minder (OR = 0,27)	
	Patientgege- vens zieken- huis	Hebben van kinderen meer (OR = 1,8)	
	Australie	Wonen met kinderen minder (OR = 0,32)	
		Geen middelbare school voltooid meer (OR = 3,7)	
		Werkloos meer (OR = 4,9)	
		Lager inkomen meer (OR = 12,1)	
		Met 1 ouder opgegroeid meer (OR = 6,7)	
		Publiek/gesubsidieerd huis meer (OR = 11,6)	
		Korter wonen in huis meer (OR = 1,5)	
		Geen zorgverzekering meer (OR = 5,1)	
		Gebruik maken van sociale diensten meer (OR = 2,3)	
		Eerder in gevangenis gezeten meer (OR = 9,8)	
		Lengte van gevangentijd meer (% vs 0,6%)	
		Alcoholgebruik meer (OR = 2,1 tot 19,7)	
		Drugsgebruik meer (OR = 1,9 tot OR = 22,1 voor huidig drugsdealen)	
		Wapen hebben minder (OR = 0,28)	

<i>Auteurs</i>	<i>Type studie</i>	<i>Bivariate uitkomst</i>	<i>Multivariate uitkomst</i>
		<p>Agressie- en wapengebruik meer (OR = 2 tot OR = 8,7)</p> <p>Onveilige buurt meer (OR = 6,1)</p> <p>Ander misbruik/mishandeling meer (OR = 2,5 tot OR = 5,9)</p> <p>Middelengebruik van familie (OR = 2,2 tot OR = 3,7)</p> <p>Familielid imprisoned or in psychiatric care (OR = 2,3 tot OR = 5,1)</p> <p>Niet significant: Leeftijd, seksueel misbruik in jeugd</p>	
Dekker e.a., 2003	Retrospectief	Nee	<p>In multivariaat model is gecontroleerd voor onderstaande kenmerken, oftewel omgevingskenmerken</p> <p>Meer leerlingen meer geweld (Beta = 0,23)</p> <p>Meer achterstandsleerlingen meer geweld (Beta = 0,16)</p>
	N = 8474,		
	Leerlingen, directeuren, ouders, docenten		
	Nederland		
Haden & Scarpa, 2008	Retrospectief	<p>Recentelijkheid, korter geleden meer (r = -0,24)</p> <p>Depressiever meer (r = 0,13)</p> <p>Niet significant: Leeftijd, steun van familie, steun van vrienden, gericht op problemen, disengagement coping, interpersoonlijk</p>	In het multivariate model is het verband alleen andersom getoetst
	N = 493		
	Studenten/college/university		
	USA		
Hope e.a., 2001	Retrospectief	Nee	<p>In het multivariate model waren, naast onderstaande kenmerken, sociaal demografische en buurtkenmerken opgenomen</p> <p>Persoonlijke diefstal meer (vs geen slachtofferschap) (B = 0,28)</p> <p>Persoonlijke assault meer (vs geen slachtofferschap) (B = 0,82)</p>
	N = 11713,		
	Nationale slachtoffer-schapvragenlijsten		
	Verenigd Koninkrijk		
Kunst e.a., 2010	Prospectief	PTSS bij meting 1 meer kans op herhaald slachtofferschap (r=,18*)	In het multivariate model is het verband alleen andersom getoetst

<i>Auteurs</i>	<i>Type studie</i>	<i>Bivariate uitkomst</i>	<i>Multivariate uitkomst</i>
	N = 202 Slachtoffers van geweld die een schadeclaim hebben ingediend bij de staat Nederland	Niet significant: Leeftijd, geslacht, recentelijkheid, posttraumatische groei	
Lauritsen & Quinet, 1995	Retrospectief N = 1719 Nationale slachtoffer-schapvragenlijst Verenigde Staten	Nee	In multivariaat model is gecontroleerd voor onderstaande kenmerken, oftewel o.a. sociaal demografische en omgevingskenmerken Lagere leeftijd meer (GLS coefficient = - 0,02) Mannen meer (GLS coefficient = 0,07 tot 0,03) Lager inkomen meer (GLS coefficient = - 0,008) Meer buurteriminaliteit meer (GLS = 0,02) Meer delinquent gedrag meer (GLS coefficient = 0,05 tot 0,03) Meer tijd met delinquente vrienden meer (GLS = 0,01) Eerder slachtofferschap van assault of beroving (GLS coefficient = 0,19 tot 0,11) NS: etniciteit, familiestructuur
Lynch e.a., 2002	Retrospectief N = 1645 Nationale slachtoffer-schapvragenlijst Verenigd Koninkrijk	Nee	In multivariaat model is gecontroleerd voor onderstaande kenmerken, oftewel sociaal demografische en delictkenmerken Sector: rechten en medisch (B = 0,56 tot B = 2,15) meer Werken in een stedelijk gebied meer (B = 0,32) 's Nachts werken meer (B = 0,61)

<i>Auteurs</i>	<i>Type studie</i>	<i>Bivariate uitkomst</i>	<i>Multivariate uitkomst</i>
			<p>Anderen aanwezig meer (B = 0,35)</p> <p>Mannen meer (B = 0,41)</p> <p>Verhuisd meer (B = 0,07)</p> <p>Bij baanverlies minder (B = -1,75)</p> <p>Aanwezigheid van wapen minder (B = -0,98)</p> <p>Als partner dader was meer (B = 1,71)</p> <p>Als slachtofferschap buitendeurs plaatsvond minder (B = -0,54)</p> <p>Niet significant: melding maken, bekendheid dader, aantal daders, gewond, etniciteit, burgerlijke staat, inkomen, opleiding</p>
Mrug e.a., 2008	Retrospectief	Mannen meer (r = -0,10)	Nee
	N = 601	Oudere adolescenten meer (r = 0,20)	
	Studenten/college/university	Afro-Amerikanen meer dan blank (blank is r = -0,13 tot -0,15)	
	Verenigd Koninkrijk	Lager inkomen meer (r = -0,12 tot r = -0,22)	
		Meer gedragsproblemen meer (r = 0,23)	
		Meer inconsistente discipline meer (r = 0,14 tot r = 0,19)	
		Minder ouderlijke verzorging meer (r = -0,19 tot -0,24)	
		Meer delinquente vrienden meer (r = 0,19 tot r = 0,43)	
		Minder verbonden aan school meer (r = -0,11 tot -0,25)	
		Meer angsten meer (r = 0,17 tot r = 0,36)	
		Meer depressie meer (r = 0,16 tot r = 0,36)	
		Meer agressieve fantasien meer (r = 0,22 tot r = 0,36)	
		Bij delinquentie meer (r = 0,23 tot r = 0,34)	
		Meer agressie meer (r = 0,24-,30)	

<i>Auteurs</i>	<i>Type studie</i>	<i>Bivariate uitkomst</i>	<i>Multivariate uitkomst</i>
Ruback, Clark & Warner, 2013	Prospectief N = 11029 Studenten die door middel van longitudinale slachtofferschapsvragenlijst zijn bevroegd Verenigde Staten		In multivariaat model is gecontroleerd onderstaande kenmerne en tevens eerder slachtofferschap en sociaal demografische kenmerken Eerder slachtofferschap (vs geen slachtofferschap) (B = 0,14) Gewelddadig ouderschap meer (B = 0,02) Niet significant: ouderschap van vermogenscriminaliteit, drankgebruik (wel als ouderschap niet wordt meegenomen), drugsgebruik (wel als ouderschap niet wordt meegenomen), depressie
Taylor e.a., 2007	Retrospectief N = 5935 > 12 (NCVS) Verenigde Staten	Bende lidmaatschap meer (M = 7,6 vs. M = 4)	Nee
Trickett e.a., 1992	Retrospectief N = 10905 Nationale slachtofferschapsvragenlijsten Verenigd Koninkrijk	Hotspots (ES onbekend)	Nee
Wittebrood & Nieuwbeerta, 2000	Retrospectief N = 1949 Nationale slachtofferschapsvragenlijst	Nee	In multivariaat model is gecontroleerd voor eerder slachtofferschap, routine activiteiten, geheugen en tijd Eerder slachtofferschap vs geen slachtofferschap (OR = 2,83)

<i>Auteurs</i>	<i>Type studie</i>	<i>Bivariate uitkomst</i>	<i>Multivariate uitkomst</i>
Nederland		Niet significant: Recentelijkheid	
HOOFDSTUK 5			
Barnes e.a., 2009	Prospectief N = 93 Mensen die slachtoffer- schap in kin- dertijd hebben ervaren, gere- gistreerd bij jeugdzorg USA	Eerder slachtofferschap, kindermis- bruik (OR = 1,96 tot 1,99)	Nee
Casanueva e.a., 2009	Prospectief N = 5.501 Mensen die slachtoffer- schap in kin- dertijd hadden ervaren, gere- gistreerd bij jeugdzorg USA	Nee	In het multivariate model zijn onderstaan- de kenmerken, oftewel sociaal demografi- sche en omgevingskenmerken (kenmer- ken moeder) opgenomen Ouders gebruiken geweld naar elkaar (OR = 2,0) Moeder mishandeld als kind meer (OR = 2,3) Niet significant: leeftijd moeder, etniciteit moeder, opleiding moeder, familieinko- men, aantal kinderen in gezin, depressie moeder, alcoholgebruik moeder, moeders sociale steun, leeftijd (kind), gedragspro- blemen, type slachtofferschap (fysiek / negeren / geen toezicht)
Cho & Wilke, 2010	Prospectief N = 2.760 Nationale slachtoffer- schapvragen- lijsten over partnergeweld (volwassen- heid) USA	Nee	In het multivariate model zijn onderstaan- de sociaal demografische en delictken- merken opgenomen Lagere leeftijd (OR = 0,99) Arrestatie dader minder (OR = 0,55) Aard (verkrachting of aanranding vergele- len met 'simple assault') (OR = 3,06)

<i>Auteurs</i>	<i>Type studie</i>	<i>Bivariate uitkomst</i>	<i>Multivariate uitkomst</i>
			(Kleine) verwondingen (OR = 1,56) Niet significant: burgerlijke staat, wapen
Collins, 1998	Prospectief N = 315	Eerder slachtofferschap meer (niet vergeleken met ander type) (X ² = 7,82 tot X ² = 13,77)	Alle onderstaande kenmerken, oftewel o.a. eerder slachtofferschap
	Adolescenten die zwanger of moeder zijn, die hulp hebben gezocht en slachtofferschap in kindertijd of adolescentie hebben ervaren	Recentelijkheid: binnen een jaar meer (X ² = 18,80 tot X ² = 22,31)	Recentelijkheid: na meer jaar, minder risico (OR = 0,37)
	USA	Ouder tijdens eerste verkrachting meer (X ² = 13,84 tot X ² = 11,67)	Kracht gebruikt tijdens verkrachting (OR = 2,21)
	Prospectief	Frequenter verkracht meer (X ² = 14,61 tot 18,61)	Zwangerschap bij meting 1 minder (OR = 0,32)
		Verkrachting door partner meer (X ² = 12,14 tot 15,78)	Ontevredenheid met sociale relaties meer (tevreden: OR = 0,72)
		Gebruik van kracht tijdens slachtofferschap mer (X ² = 9,70 tot 16,37)	
		Ander slachtofferschap, namelijk emotioneel (X ² = 3,99 tot 13,29)	
		Alcoholproblemen meer (X ² = 4,95 tot 8,01)	
		Zwanger bij eerste meting minder (X ² = 6,94)	
		Lager zelfvertrouwen meer (m = 3,46 vs 3,78, t = 3,08)	
		Ontevredenheid over sociale relaties (X ² = 3,29 tot 3,23)	
		Minder seksuele waarden meer (3,66 vs 4,00 of 3,68 vs 3,95 -- t = 3,47 tot 2,50)	
		Niet significant: 3 of meer seksuele partners vs minder, behandeling ontvangen voor drugs/alcohol, leeftijd vane erste gemeenschap, op zelf wonen, ouderschap, moeder heeft historie van mishandeling, ouders ooit opgenomen (institutionalized), ooit ergens anders gewoond door middelengebruik ouders	

<i>Auteurs</i>	<i>Type studie</i>	<i>Bivariate uitkomst</i>	<i>Multivariate uitkomst</i>
Davis e.a., 2010	Prospectief N = 300 Experiment bij de politie - effect van type reactie bij slachtofferschap van partnergeweld (volwassenheid) USA	Reactie van politie om later (binnen 24 uur of 7 dagen) terug te bellen (ES onbekend)	Nee
Ellis e.a., 2013	Prospectief N = 589 Studenten, over dating slachtofferschap in adolescentie USA	Nee	In het multivariate model zijn onderstaande kenmerken opgenomen, oftewel sociaal demografische, gedrags- en omgevingskenmerken Meer agressie door peers meer (B = 0,08) Niet significant: geslacht, leeftijd (groep), agressie
Erickson, 2010	Prospectief N = 183 Mensen die meededen aan eerdere studie, die slachtofferschap in kindertijd hebben ervaren USA	Nee	In het multivariate (SEM) model is eerder slachtofferschap en psychologische stress opgenomen Psychological distress (B = 0,13) Eerder slachtofferschap (vergeleken met niet slachtoffers) (B = 0,14)
Ferguson e.a., 1997	Prospectief N = 520 Mensen die meededen aan eerdere studie en slachtoffers-	Nee	In het multivariate model is gecontroleerd voor sociaal demografische en omgevingskenmerken Eerder slachtofferschap (kindermisbruik) (11,7-15,0 vs 2,6 %)

<i>Auteurs</i>	<i>Type studie</i>	<i>Bivariate uitkomst</i>	<i>Multivariate uitkomst</i>
	schap in kindertijd hebben ervaren Nieuw-Zeeland		
Fryer & Miyoshi, 1994	Prospectief N = 24.507 Steekproef waren mensen geregistreerd bij jeugdzorg, die dus slachtofferschap in kindertijd hadden ervaren USA	Jongere leeftijd meer Recentelijkheid: grootste risico binnen 30 dagen (in kaart gebracht) Kinderen die verwaarloosd zijn meer dan fysieke of seksueel slachtofferschap	Nee
Fluke e.a., 2008	Prospectief N = 49.5892 Kinderen die gemeld zijn voor kindermishandeling USA	Nee	Kind is op jongere leeftijd gemeld meer (RR = 0,91 voor 2 tot 4 jaar, tot 0,15 voor ouder dan 18 jaar) Vrouwen meer (mannen: RR = 0,95 tot 0,93) Etniciteit: Aziatisch en pacific islander minder (RR = 0,60-,69), Afro-Amerikaans minder (RR = 0,84 vs 0,90), hispanic minder (RR = 0,87-,88) en anders/gecombineerde etniciteiten meer (RR = 1,28 en 1,37) dan blank Handicap meer (RR = 1,47-1,53) Ouders alcoholgebruik meer (RR = 1,12-1,22) Ouders drugsgebruik meer (RR = 1,07)
Heckert, Gondolf, 2004	Prospectief N = 499 Deelnemers daderinterventieprogramma's van partnergeweld	Nee	In het multivariate model zijn sociaal demografische en economische kenmerken en delictkenmerken opgenomen Dader jongere leeftijd ouder (Voor geen herhaald slachtofferschap: OR = 2,11 tot OR = 3,54) Afro-Amerikaanse daders minder dan blanken (voor geen herhaald slachtofferschap OR = 2,74)

<i>Auteurs</i>	<i>Type studie</i>	<i>Bivariate uitkomst</i>	<i>Multivariate uitkomst</i>
	USA		<p>Latijns-Amerikaanseaders minder dan blanken (voor geen herhaald slachtofferschap OR = 3,27)</p> <p>Andere etniciteit' (buiten nblank, latino of afro amerikaans) minder dan blank</p> <p>(Nog) samenwonen met partner tijdens intake van programma meer (voor geen herhaald slachtofferschap: OR = 0,42)</p> <p>Kinderen wonen bij dader minder (voor geen herhaald slachtofferschap: OR = 2,51)</p> <p>Dader verbaal geweld in laatste 3 maanden gebruikt meer (buiten eerder en herhaald slachtofferschap om) (voor geen herhaald slachtofferschap OR = 0,19)</p> <p>Dader meer controlerend gedrag in laatste 3 maanden meer (voor geen herhaald slachtofferschap OR = 0,33 tot OR = 0,47)</p> <p>Vrouw gewond door slachtofferschap meer (voor geen herhaald slachtofferschap: OR = 0,38)</p> <p>Vrouw vindt risico onwaarschijnlijk minder (voor geen herhaald slachtofferschap: OR = 3,87)</p> <p>Vrouw voelt zich enigszins veilig meer (geen herhaald slachtofferschap: OR = 0,14 tot 0,19)</p> <p>Vrouw heeft eerder opvang gebruikt meer (voor geen herhaald slachtofferschap: OR = 0,03 tot OR = 0,13)</p> <p>'Niet significant: Dader is handarbeider, dader bedreigingen geuit (naast eerder en herhaald slachtofferschap), ooit gearresteerd voor delict buiten huiselijk geweld om, vrouw voelt zich in gevaar niet significant, soort approach van programma niet significant, vrijwillige opname programma niet significant</p>
Iverson e.a., 2012	Prospectief	Nee	<p>Model 1: slachtofferschap en ptsd; Model 2: slachtofferschap en dissociatie; model 3: slachtofferschap en coping; model 4: slachtofferschap, ptsd, dissociatie en coping</p>

<i>Auteurs</i>	<i>Type studie</i>	<i>Bivariate uitkomst</i>	<i>Multivariate uitkomst</i>
	N = 69 Vrouwen die hulp hebben gezocht voor partnergeweld USA		Meer disengagement coping (bv probleemontwijkend, zelfkritiek) (Beta = 0,01) Minder engagement coping (bv probleem oplossend, emoties uitdrukken) (Beta = -0,01) meer PTSD (hyperarousal) (Beta = 0,08, valt weg in model 4) Dissociatie (Beta = 0,01, valt weg in model 4, door coping) Fysiek geweld (vs lagere score op geweld) (Beta = 0,07-,09 - sterk)
Katz e.a.,2010	Prospectief N = 93 Studenten die slachtoffer waren van seksueel geweld in adolescentie USA	Sexual refusal assertiviteit (r = 0,35) Behavioral self-blame (r = 0,32) Characterological self-blame (r = 0,28)	In het multivariate model zijn eerder slachtofferschap, zichzelf de schuld geven en assertiviteit opgenomen NS: sexual refusal assertiviteit, zichzelf de schuld geven
Kuijpers e.a., 2012a	Prospectief N = 156 Vrouwen die hulp hebben gezocht voor partnergeweld Nederland	PTSD symptomen (cohen's d = 0,35 tot 0,45)	Model 1: PTSD symptomen samen; Model 2: ouderschap en PTSD symptomen Meer ouderschap (B = 1,21 in model 2) Meer PTSD - herbeleving (OR = 1,15-1,17 in model 1; B = 0,08 in model 2)
Kuijpers e.a., 2012b	Prospectief N = 91 Vrouwen die hulp hebben gezocht voor partnergeweld	Borderline kenmerken meer ernstig (r = 0,48) Boosheid ernstiger (r = 0,32) Angsten (r = 0,34)	Model 1 (ernst): nogmaals slachtofferschap en borderline; Model 2 (wel/niet): nogmaals slachtofferschap, ouderschap Borderline kenmerken ernstiger (Beta = 0,48) Later nogmaals slachtofferschap ernstiger (Beta = 0,19)

<i>Auteurs</i>	<i>Type studie</i>	<i>Bivariate uitkomst</i>	<i>Multivariate uitkomst</i>
	Nederland	PTSD ernstiger (r = 0,23-0,29) Daderschap ernstiger (r = 0,24) Ook andere slachtofferschap meer (r = 25) Meer PTSD symptomen - herbeleving (OR = 1,09 tot 1,11) Latere daderschap meer (OR = 3,72 tot 5,40) Later nogmaals slachtofferschap (OR = 3,86 tot 6,65) Niet significant: kwaliteit van leven, borderline, boosheid en angsten	Lager nogmaals slachtofferschap meer (OR = 3,63-5,33) Daderschap meer (OR = 2,73)
Kuijpers e.a., 2012c	Prospectief N = 74 Vrouwen die hulp hebben gezocht voor partnergeweld Nederland	Vermijdende gehechtheid (r = 0,32 tot 0,43) Boosheid (r = 0,26) Daderschap (r = 0,47-,68 voor fysiek en psychologisch)	In multivariaat model zijn onderstaande kenmerken opgenomen, oftewel mentale en gedragskenmerken Avoidant attachment (Beta = 0,18-,31) Avoidant attachment ernstiger (Beta = 0,26) Daderschap ernstiger (Beta = 0,38-,64)
Lindhorst e.a., 2009	Prospectief N = 240 Ongetrouwde zwangere adolescenten, die meededen aan ander onderzoek, over slachtofferschap in kindertijd USA	Nee	In multivariaat model is psychologische stress, alcoholgebruik, marijuanagebruik en eerder slachtofferschap opgenomen Psychological distress (depressie/angst) (B = 0,19-,26) Marijuanagebruik (B = 0,20) Eerder slachtofferschap (door ouders), vergeleken met niet-slachtoffers (B = 0,24) Niet significant: Alcoholgebruik
Littleton e.a., 2009	Prospectief N = 1.744	Acknowledgement van een delict (X2 = 4,9)	Nee

<i>Auteurs</i>	<i>Type studie</i>	<i>Bivariate uitkomst</i>	<i>Multivariate uitkomst</i>
	Studenten of slachtoffer-schap in adolescentie USA		
Lynch e.a., 2002	Retrospectief	Nee	In multivariaat model is gecontroleerd voor onderstaande kenmerken, oftewel sociaal demografische en delictkenmerken Lager inkomen meer (B = -0,08) Ex-echtgenoot meer vs anderen (B = 0,65)
	N = 1645 Nationale slachtoffer-schapvragenlijsten over partnergeweld UK		Niet significant: leeftijd, hebben van kinderen, werkstatus, opleiding niet significant, activiteiten, anderen aanwezig, buitenshuis, etniciteit
Mason e.a., 2009	Prospectief	Inkomen onder 20.000 dollar meer (X2 = 5,15)	Naast onderstaande kenmerken, ook PTSD en traumatische ervaringen
	N = 625	Minderhedengroep meer (X2 = 4,59)	Minder geloof dat het vertellen aan iemand het beter maakt meer (Wald = 6,26, m = 3,39 vs 3,71)
	Vrouwen in Chicago, gewonnen door advertenties en flyers, over slachtoffer-schap in zowel kindertijd als later USA	Tevens seksueel slachtofferschap tijdens kindertijd meer (X2 = 7,10) Sterkere PTSD symptomen meer (t = 3,55) Depressieve symptomen meer (t = 2,90) Meer traumatische ervaringen (t = 4,17)	Meer vertellen aan vrienden meer (Wald = 4,61; OR = 1,78) Minder vertellen aan ouders meer (Wald = 4,35; OR = 0,64) Minder vertellen aan politie meer (Wald = 4,57; OR = 0,60) Minder vertellen aan crisiscentrum meer (Wald = 6,19, OR = 0,50) Meer schuld krijgen meer (Wald = 4,92; OR = 1,32) Minder steun dmv informatie meer (Wald = 6,60, OR = 0,77)

<i>Auteurs</i>	<i>Type studie</i>	<i>Bivariate uitkomst</i>	<i>Multivariate uitkomst</i>
			Niet significant: hoeveelheid vertellen aan anderen over slachtofferschap, frequentie van sociaal contact, aantal mensen in sociaal contact
McDonals e.a., 2011	Prospectief N = 66 Mensen die meedoen aan interventie voor partnergeweld vanuit opvang USA	Nee	In het multivariate model zijn onderstaande kenmerken opgenomen Eerder slachtofferschap (B = 0,003) Als tevens moeder wordt mishandeld (B = 1,20) Als men contact houdt nadat ze zich hebben aangemeld bij shelter (B = 0,27)
Messman-Moore & Brown, 2006	Prospectief N = 339 Studenten, over slachtofferschap in kindertijd en later USA	Verlate risico-inschatting (F = 3,99, m = 18,19 vs 16,34)	Nee
Messman-Moore e.a., 2009	Prospectief N = 229 Studenten, over slachtofferschap in kindertijd USA	PTSD (B = 0,30 in SEM)	In het multivariate model zijn onderstaande kenmerken opgenomen, oftewel gedragskenmerken en mentale kenmerken Middelengebruik (B = 0,38 in SEM) Niet significant: seksueel gedrag en PTSD
Messman-Moore e.a., 2013	Prospectief N = 229 Studenten, over slachtofferschap in kin-	Meer negatief affect (Cohen's d = 0,67) Vijandigheid; F = 4,36, eta = 0,04 Meer problematische emotieregulatie (Cohen's = 0,84)	In het multivariate model zijn marijuana-gebruik, schuldgevoel en emotieregulatie opgenomen Meer Marijuana-gebruik (Wald = 5,39-6,51, OR = 5,37-6,69) Meer emotiedisregulatie (impulsiviteit) (Wald = 5,92, OR = 1,23)

<i>Auteurs</i>	<i>Type studie</i>	<i>Bivariate uitkomst</i>	<i>Multivariate uitkomst</i>
	dertijd en later USA		Meer schuldgevoel (Wald = 4,85, OR = 1,16)
Messman -Moore e.a., 2005	Prospectief N = 339 Studenten, over slachtoffer- schap in ado- lescentie USA	Nee	Self-dysfunctioning (Beta = 0,21) PTSD (indirect via disfunctie) Eerder slachtofferschap (Beta = 0,11 tot 0,18)
Miller e.a.2011	Prospectief N = 144 Studenten, over slachtoffer- schap in kin- dertijd en later USA	Meer angst voor stigma (r = 0,18) Minder PTSD groei (r = -0,25) Niet significant: niet serieus nemen slachtofferschap, zelf schuld geven, angst man in problemen te brengen, bachataliseren man's gedrag	Model 1: sekspartners, drankgebruik, omgaan met slachtofferschap. Model 2: stigma en ptsd Meer angst voor stigma (Wald = 5,17; OR = 4,83; In model 2 niet significant) Minder PTSD groei (nieuwe mogelijkhe- den zien) (Wald = 6,83; OR = 0,48) Zelf schuld geven meer (Wald = 10,61; OR = 2,01) Niet significant: sekspartners, drankge- bruik, omgaan met slachtofferschap
Miller e.a., 2007	Prospectief N = 167 Studenten die eerder seksueel slachtoffer- schap hebben ervaren in adolescentie USA	Zelf schuld geven (Beta = 1,72) Gedrag als meer legaal zien meer (Beta = 0,74)	In multivariate model zijn onderstaande kenmerken opgenomen, oftewel mentale kenmerken Zelfschuld (Beta = 1,64) Legaalheid van man alleen indirect via zelfschuld
Noll e.a., 2003	Prospectief N = 163	Eerder slachtofferschap (vs geen slachtofferschap) (20,9% vs 10% en 51,4 vs 31,5%)	In multivariaat model zijn naast onder- staande kenmerken ook sociaal demografi- sche, mentale en gedragskenmerken op- genomen Emotional abuse (vs geen slachtoffer- schap) (OR = 3,18)

<i>Auteurs</i>	<i>Type studie</i>	<i>Bivariate uitkomst</i>	<i>Multivariate uitkomst</i>
	Mensen die meededen aan eerdere studie USA, over slachtoffer-schap in kindertijd		Neglect (vs geen slachtofferschap) (OR = 4,12)
Orcutt e.a., 2005	Prospectief N = 800 Adolescenten geworden via telefoon, over slachtoffer-schap in kindertijd USA	Nee	In het multivariate model zijn onderstaande kenmerken opgenomen, oftewel mentale, gedrags- en delictkenmerken Eerder slachtofferschap (vs geen slachtofferschap) Psychologische stress meer (B = 0,12 in SEM) NS: seks om negatief affect te verminderen
Sonis & Langer, 2008	Prospectief N = 321 Vrouwen die bij het zieke-huis zijn geweest voor partnergeweld USA	Etniciteit: Latina vaker (OR = 1,78), maar minder ernstig (0,28) dan afro-amerikaans Zwanger in jaar eerder meer (OR = 1,93) Toegang tot hulp minder (OR = 0,77) PTSD meer (OR = 2,00) Sociale hulp minder (OR = 0,80) Partner verlaten minder (0,48), maar ernstiger (OR = 2,06) Frequenter meer (OR = 1,66) Bij eerder ernstig geweld, ernstiger (OR = 1,36) Hoe recenter hoe meer (OR = 1,34) Wapens in het huis ernstiger Dader (partner) werkloos	In het model wordt gecontroleerd door onderstaande kenmerken oftewel mentale kenmerken, social demografische kenmerken en delictkenmerken Zwangerschap in het jaar voor meting (OR = 2,11) Frequentie geweld (OR = 1,57) Power en control van partner (OR = 1,27) Minder als pogingen zijn geweest om relatie te verbreken (OR = 0,30-98 - 0,98 als niet gelukt) Etniciteit (latina's en 'anderen' minder ernstig dan african american) (OR = 0,31 voor latina's 0,71) Ernstiger als partner ook buiten huis gewelddadig is (OR = 1,98) Niet significant: PTSD, sociale steun en recentelijkheid

<i>Auteurs</i>	<i>Type studie</i>	<i>Bivariate uitkomst</i>	<i>Multivariate uitkomst</i>
		Partner (dader) is ook buiten huis agressief (OR = 1,82 ; OR = 2,24 voor ernstiger) Dader is agressiever/meer power in control ernstiger (OR = 1,08 tot 1,30) Niet significant: werkloos en depressief	
Testa e.a., 2010	Prospectief N = 469 Vrouwelijke adolescenten, rond afstuderen geworven, over slachtofferschap in adolescentie USA	Eerder slachtofferschap (X ² = 55,67) Vaker slachtofferschap (t = 7,65)	In het multivariate model is eerder slachtofferschap en risicogedrag opgenomen. Eerder slachtofferschap (vs geen slachtofferschap) (B = 0,18) Risicogedrag - zowel drinken als seks (B = 0,55)
Ullmann e.a., 2009	Prospectief N = 555 Adolescenten die seksueel slachtofferschap hebben meegemaakt in kindertijd, geworven via flyers en advertenties USA	seksueel kinderslachtofferschap vs ander slachtofferschap (r = 0,10) PTSD symptomen (r = 0,15) Numbing symptomen meer (r = 0,16) Aantal drugs gebruikt meer (r = 0,15) Probleemdrinken (r = 0,20)	In het multivariate model zijn onderstaande kenmerken opgenomen, oftewel mentale en gedragskenmerken opgenomen Drankgebruik meer (B = 0,15) Numbing symptomen (PTSD) meer (B = 0,12) PTSD (behalve numbing) symptomen meer (B = 0,20 crosssectioneel, longitudinaal ns) Niet significant: drugsgebruik
Widom e.a. 2008	Prospectief N = 896 Kinderen die door hun slachtofferschap bekend waren bij de rechtbank	Frequentie van abuse/neglect (M=15,03 vs 11,09, F = 34,09)	Nee

<i>Auteurs</i>	<i>Type studie</i>	<i>Bivariate uitkomst</i>	<i>Multivariate uitkomst</i>
USA			
Wittebrood & Nieuwbeerta, 2000	Retrospectief	Nee	Indicatoren gerelateerd aan eerder slachtofferschap, routine activiteiten, geheugen, tijd
	N = 1949		Eerder slachtofferschap vs geen slachtofferschap (OR = 2,13)
	Nationale slachtoffer-schapsvragenlijsten		Niet significant: Recentelijkheid
	Nederland		

HOOFDSTUK 6

Ander-son, 2002	Retrospectief	Eerder slachtoffer of getuige van mishandeling, (r = 0,23-,25)	Nee
	N = 67		
	Verpleegkundigen die vragenlijst hebben ingevuld		
	USA		
Bostrom e.a., 2012	Retrospectief	Opleidingsniveau, diploma behaald (F = 4,45)	In het multivariate model zijn opgenomen, het type verzorgingshuis, hoogste opleidingsniveau, aantal jaren ervaring, uitputting, personeelsbezetting, informele interacties
	N = 91	Meer werkervaring meer (r = 0,24)	Type verblijf (gewoon of voor dementen) Bij dementen minder kans op geweld (t = -2,67)
	Medewerkers van verzorgingstehuizen		
	Australie	Meer uitgeput, meer (r = 0,23)	NS: hoogste opleidingsniveau, aantal jaren ervaring, uitputting, personeelsbezetting, informele interacties
		Type verblijf (verzorgingstehuis of speciaal voor dementen) (t = 5,24)	
		Meer personeelsbezetting minder (r = -0,30)	
		Meer informele interacties meer (r = 0,28)	

<i>Auteurs</i>	<i>Type studie</i>	<i>Bivariate uitkomst</i>	<i>Multivariate uitkomst</i>
		NS: Meer ruimte en tijd, formele interacties, structurele en elektronische bronnen, adequate beroepsoriëntatie, adequate beroepskennis, voldoening uit beroep, voldoening uit carrière, cultuur, evaluatie, leiderschap, sociaal kapitaal), cynisme en voortvarendheid, aantal uren gewerkt afgelopen twee weken, meer gewerkt, huidige positie, Engels eerste taal, geslacht	
Camerino e.a., 2008	Retrospectief	Nee	In het multivariate model zijn onderstaande kenmerken opgenomen, oftewel sociaal demografische en omgevingskenmerken
	N = 13.107		Ontevredenheid over werktijden. Ontevreden dan meer (Beta = 0,03 tot 0,05)
	Verpleegkundigen die vragenlijst hebben ingevuld		Onzekerheid over behandeling van patiënten. Onzekerheid dan meer (Beta = 0,04 tot 0,12)
	België, Duitsland, Finland, Frankrijk, Italië, Nederland, Polen en Slowakije		Betere kwaliteit interpersoonlijke relaties minder (Beta = -0,04)
			Rol conflicten en ambiguïteit, meer/ groter meer (Beta = 0,11)
			Meer zwaar fysiek werk (Beta = 0,15)
			Meer tijdsdruk meer (Beta = 0,08)
Estryn- Behar, Van der Heijden & Camerino, 2008	Retrospectief	Nee	Geslacht, leeftijd, werkniveau, onzekerheid mbt verzorging, afleiding door superieuren, tijdsdruk, tevredenheid, frequente onderbrekening, physical load score, aantal uren per week, werkschema's
	N = 39.894		Mannen meer (OR 1,57).
	Verpleegkundigen die vragenlijst hebben ingevuld		Ouder dan 45 minder (OR = 0,57).
	België, Duitsland, Finland, Frankrijk, Italië, Nederland, Polen,		Assistent bij geriatrie meer kans (OR = 1,34). Gespecialiseerd bij psychiatrie minder kans (OR = 0,60)

<i>Auteurs</i>	<i>Type studie</i>	<i>Bivariate uitkomst</i>	<i>Multivariate uitkomst</i>
Slovakije, Noorwegen en UK			<p>Onzekerheid mbt verzorging meer (OR = 2,08 tot OR = 2,65)</p> <p>Minder kwaliteit van teamwerk meer OR = 1,63 tot 1,98</p> <p>Frequenter lastig gevallen meer OR = 2,01 tot 2,59)</p> <p>Niet tevreden over overdracht meer (OR = 1,30 tot 1,71)</p> <p>Frequenter onderbrekingen meer (OR = 1,69 tot 1,99)</p> <p>Fysiek zwaarder werk meer (OR = 1,73 tot 1,76)</p> <p>Meer dan 35 uur per week meer (OR = 1,48)</p> <p>Niet reguliere uren werken meer (OR = 2,82), nacht meer (OR = 3,4), wisselende diensten (OR = 1,49 tot 2,15)</p> <p>NS: tijdsdruk</p>
Flannery e.a., 1994	Retrospectief	Mannen meer door mannen, vrouwen meer door vrouwen (Chi2 = 44,33)	Mannen tegen mannen en vrouwen tegen vrouwen, omstandigheden, tijd en dag
	N = 641	In residenties vallen mannen vaker vrouwen aan dan in inpatient wards (Chi2 = 15,02)	Mannen meer geweld ervaren door mannen en vrouwen meer door vrouwen (ES niet bekend)
	Medewerkers psychiatrische zorg		
	USA		
Isaksson e.a. 2008	Retrospectief	Jonger minder (Chi2 = 4,49)	In multivariaat is afwijzende moeder, burnout, emotionele warmte, physical coping, werkzaam in geriatrie en leeftijd meegenomen
	N = 196	Meer werkervaring meer (Chi2 = 5,03)	Opvoedingsstijl moeder. Afwijzend meer kans (F = 6,94)

<i>Auteurs</i>	<i>Type studie</i>	<i>Bivariate uitkomst</i>	<i>Multivariate uitkomst</i>
	Verpleegkundigen die vragenlijst hebben ingevuld	Burnout score. Hogere score meer kans (Chi2 = 4,8)	NS: Burnout, emotionele warmte, coping, waar wekzaam, leeftijd
	Zweden	Opvoedingsstijl moeder. Afwijzend meer kans (Chi2 = 8,12) Emotionele warme minder kans (Chi2 = 5,62) Physical coping. Minder goed, meer kans (Chi2 = 3,58) NS: Geslacht, leeftijd Beroep, uren werk, type verzorgingshuizen	
Kowalenko, Gates & Gissespie	Prospectief N = 359 EHBO medewerkers USA	Verpleegsters meer dan doktoren (m = 0,61 vs 0,28 tot m = 0,15 vs 0,07) Verzorgenden meer dan doktoren algemeen (m = 0,51 vs 0,28 tot m = 0,21 vs 0,07) TAAK: paramedic, arts-assistent en gecertificeer verpleegkundige NS Geregistreerde verpleegkundigen en gecertificeerde verpleegkundigen meer dan doktoren en arts-assistenten (m = 0,60 vs 0,26 tot m = 0,15 vs 0,07)	Nee
Middelhoven & Driessen, 2001	Retrospectief N = 2338 Digitale slachtoffers-quete medewerkers veilige publieke taak Nederland	Over algemeen mannen meer Over algemeen leeftijd tussen 33-47 meer dan jonger of ouder Werken in een stedelijk gebied meer Voltijd medewerkers meer Leidinggevende functie meer Overdag werken minder	In het multivariate model zijn sociaal demografische kenmerken, waaronder functiekenmerken opgenomen Beroepsgroep: politie (Beta = 0,27 tot 0,37), piwers (0,08 tot 0,23), treinconducteurs (0,21 tot 0,32), sociale dienstmedewerkers (0,09 tot 0,23), ziekenhuismedewerkers (0,10), taxichauffeurs (0,06 tot 0,11) meer. Verkoopmedewerkers minder (-0,08 tot -0,13) minder. Meer geweld door collega's meer (Beta = 0,04-,05) Mannen meer (Beta = 0,11 tot 0,16) Jongere medewerkers meer (Beta = -0,06) Werken in stedelijk gebied meer (Beta = 0,07-0,10)

<i>Auteurs</i>	<i>Type studie</i>	<i>Bivariate uitkomst</i>	<i>Multivariate uitkomst</i>
		Meer publiekcontact meer	Andere werktijden dan overdag meer (Beta = 0,09 voor verbaal geweld, 0,06 voor fysiek geweld, ns voor bedreiging)
		Meer contact met onbekenden dan bekenden meer	Meer contact met publiek meer (Beta = 0,12 tot 0,16)
		Meer slechts nieuws gesprekken meer	Meer slecht nieuws gesprekken meer (Beta = 0,06 tot 0,22)
		Meer vrij toegankelijke werkruimte meer	Niet significant: etniciteit, dienstjaren, voltijd werken, leidinggeven, publiek zijn onbekenden, vrij toegankelijke werkruimten, aanwezigheid collega's, werknemer kan moeilijk aangeraakt worden
		Minder collega's aanwezig meer	
		NS: dienstjaren, opleiding, mogelijkheid tot aanraken niet significant	
Van Reemst e.a., 2013	Prospectief	Lagere leeftijd meer (r = -0,10)	In het multivariate model zijn sociaal demografische (waaronder functie-) kenmerken en mentale kenmerken opgenomen
	N = 309	Minder praktijkervaring (r = -0,08)	Hogere rang meer (B = 2,49)
	Digitale slachtofferen-quete politie	Meer op straat werken meer (r = 0,15)	Minder praktijkervaring (B = -0,38)
	Nederland	Meer 's nachts werken meer (r = 0,19)	Eerdere frequentie van geweld (niet vergeleken met andere vormen) (B = 0,41)
		Meer in het weekend werken meer (r = 0,16)	Negatieve uitkomstverwachting van assertieve reactie meer (B = 7,64)
		Meer spanningsbehoefte meer (r = 0,12)	Minder gespannenheid (B = -3,64)
		Negatieve evaluatie van assertieve reactie meer (r = 0,11), van agressieve of passieve reactie niet significant	Niet significant: geslacht, leeftijd, etniciteit, opleiding, op straat werken, 's nachts werken, in het weekend werken, spanningsbehoefte, hoe in vel zitten, erg vinden uitschelden, waarneming, interpretatie, responsevaluatie, self-efficacy, responsselectie, mensbeeld
		Negatieve uitkomstverwachting van assertieve reactie meer (r = 0,09), van agressieve en passieve reactie niet significant	
		Lage self-efficacy van assertief gedrag meer (r = 0,12), van agressieve of passieve reactie niet significant	

<i>Auteurs</i>	<i>Type studie</i>	<i>Bivariate uitkomst</i>	<i>Multivariate uitkomst</i>
		Negatief mensbeeld meer ($r = 0,15$) Niet significant: boosheid gespannenheid, responsselectie, geslacht, opleiding, rang, slecht in vel zitten, erg vinden als uitgescholden zou worden, waarneming, interpretatie niet significant	
Sikkema e.a., 2007	Retrospectief N = 4.253 Digitale slachtoffers- quete mede- werkers veilige publieke taak Nederland	Nee	In het multivariate model zijn onderstaande kenmerken, oftewel sociaal demografische en omgevingsfactoren opgenomen. Mannen meer Allochtonen meer Jongere werknemers meer Lager opgeleide werknemers meer Werknemers met vaker contact met externen meer Werknemers die meer uur per week werken meer Minder trainingen ontvangen meer (ES onbekend) Gevoel minder invloed te hebben op werk meer Organisatie neemt meldingen minder serieus meer (ES onbekend) Niet significant: aantal jaren in dienst, leidinggevend of niet, mate van toegankelijkheid van de werkplek voor externen, organisatiecultuur, organisatiecommunicatie
Winstanley & Whittington, 2002	Retrospectief N = 375 Medewerkers ziekenhuis UK	Meer emotionele uitputting ($r = 0,17-26$) Meer depersonalisatie ($r = 0,20-,33$) Jonger meer ($r = -0,25$) Niet significant: lengte dienstverband, huidige locatie, gewicht	Eerder slachtofferschap, mentale en sociaal demografische kenmerken zijn in het multivariate model opgenomen. Depersonalisatie ($r = 0,12-,24$) Frequentie bedreiging van bezoekers (Beta = 0,12) NS: Emtionale uitputting

<i>Auteurs</i>	<i>Type studie</i>	<i>Bivariate uitkomst</i>	<i>Multivariate uitkomst</i>
Yang, 2009	Retrospectief N = 471 Verpleegkundigen uit ziekenhuis USA	Angsten meer (r = 0,17) Irritatie meer (r = 0,14) Negatieve affect meer (r = 0,22) Onderbrekingen meer (r = 0,22) Als bepaalde practices worden aangemoedigd minder (zoals geweld melden) (r = -0,23) Als bepaalde policies in gebruik zijn/duidelijk zijn uitgeschreven minder (r = -0,12) Als er druk is werk onveilig uit te voeren meer (r = 0,18) Meer fysieke symptomen (r = 0,21) Minder werktevredenheid (r = -0,14) Intentie om baan op te zeggen meer (r = 0,17) Niet significant: depressie	Nee

HOOFDSTUK 7

Burton, 2006	Retrospectief	Geslacht (vrouwen meer, bi: 31 vs 19%)	Nee
Davis e.a. 1990	Retrospectief N = 260 Slachtoffers en getuigen, geïnterviewd bij rechtbank USA	Persoonlijk geweld meer dan andere delicten (51% vs 36%) Partner- en familierelatie met dader meer dan vrienden, collega's, burens en andere kennissen (35% vs 26%) Niet significant: leeftijd, opleiding, inkomen, verwondingen, hoeveelheid gestolen goederen	Nee
Dugan & Apel, 2005	Retrospectief N = 1.314.883 Nationale slachtoffer-schapsvragenlijsten	Vrouwen meer risico op vergelding wanneer zij zich los maken van partner, dan mannen	Nee

<i>Auteurs</i>	<i>Type studie</i>	<i>Bivariate uitkomst</i>	<i>Multivariate uitkomst</i>
USA			
Tarling e.a., 2000	Retrospectief N = 2720 Nationale slachtoffer-schapvragenlijsten	Vrouwen meer dan mannen Meer na geweld, vandalisme, inbraak, en minder na overvallen, andere diefstal van huis of auto Als delict onderdeel is van een serie incidenten meer (23% vs 8%)	Nee
	UK	Als politie erbij was gehaald meer (ES onbekend) Niet significant: leeftijd	

Noot: de volgende studies zijn niet in de tabel opgenomen doordat deze niet in volledige tekst beschikbaar waren: Buss & Abdu, 1995; Cole e.a., 2008; Combs-Lane, 2001; Daisy, 2005; Filipas, 2007; Horowitz, 1999; Kenny, 2005; Kunst & Winkel, 2013; Rich, 2004; Takahashi e.a., 1982; Wilson, 2001; Wilson, 2010

De volgende studies zijn niet in de tabel opgenomen doordat dit overzichtsstudies betreffen: Arata, 2002; Breitenbecher, 2001; Carey, 1997; Cattaneo & Goodman, 2005; Chewning-Korpach, 1993; Classen e.a., 2005; Cloitre, 1998; Cloitre & Rosenberg, 2006; Dedel, 2006; Ghimire & Follette, 2005; Home Office, 1998; Koenig e.a., 2004; Kuijpers e.a., 2011; Marx e.a., 2005; Messman-Moore & Long, 2003; Ministry of Justice, 2011; Rich e.a., 2004; van Vugt & Bogaerts, 2007; Walsh & DiLillo, 2011.

Bijlage 3 Overzichtstabel risicofactoren

Tabel B3 Overzicht risicofactoren voor herhaald slachtofferschap

<i>Risicofactor</i>	<i>Studie(s)</i>	<i>Delictvorm</i>	<i>Sterkte verband</i>
<u>Slachtofferkenmerken</u>			
<u>Historisch</u>			
Opgegroeid in eenouder gezin	Cooper e.a., 2000	Geweld	OR = 6,7
Afwijzende opvoeding hebben gehad	Isaksson e.a., 2008	Geweld tegen mensen met publieke taak	Onbekend
Geen veilige hechtingsstijl hebben	Kuijpers, van der Knaap & Winkel, 2012b	Seksueel, partner- en familiegeweld	Beta = 0,18 tot Beta = 0,31
In de gevangenis gezeten	Cooper e.a., 2000	Geweld	OR = 9,8
Verleden van sociale en emotionele problemen hebben	van Vugt & Bogaerts, 2007	Geweld tegen mensen met publieke taak	Onbekend
Opvang gebruikt	Heckert & Gondolf, 2004	Seksueel, partner- en familiegeweld	OR = 33,33
Ander slachtofferschap ervaren	Cooper e.a., 2000	Geweld	OR = 2,4 – 5,9
Eerder geweld meege-maakt	Anderson 2002	Geweld tegen mensen met publieke taak	$r = 0,23 - 0,25$
	Kuijpers, van der Knaap & Winkel, 2012c	Seksueel, partner- en familiegeweld	$r = 0,25$
	Winstansley e.a., 2002	Geweld tegen mensen met publieke taak	Beta = 0,12
	Van Reemst e.a., 2013; Van Vugt & Bogaerts, 2002	Geweld tegen mensen met publieke taak	Onbekend
	Classen e.a., 2005; Clotire & Rosenberg, 2006; Collins, 1998; Mason e.a., 2009; Walsh & DiLillo, 2011	Seksueel, partner- en familiegeweld	Onbekend
Frequenter slachtoffer-schap	Kuijpers e.a., 2012c	Seksueel, partner- en familiegeweld	OR = 3,63 - 5,33
	Sonis & Langer, 2008	Seksueel, partner- en familiegeweld	OR = 1,56
	Carey, 1997; Classen e.a., 2005; Cole e.a., 2008; Collins, 1998; Kuijpers e.a., 2011; Testa e.a., 2010; Widom e.a., 2008; Wilson, 2001	Seksueel, partner- en familiegeweld	Onbekend
<u>Sociaal demografisch en economisch</u>			
Vrouw zijn	Carey, 1997	Seksueel, partner- en	Onbekend

<i>Risicofactor</i>	<i>Studie(s)</i>	<i>Delictvorm</i>	<i>Sterkte verband</i>
		familiegeweld	
	Fluke e.a., 2008	Seksueel, partner- en familiegeweld	RR = 0,93 - 0,95
Vrouw zijn en kind zijn	Burton e.a., 2006	Risico op vergel- ding/intimidatie	31 % (vrouwen) vs. 19% (mannen)
	Dedel, 2006; Dugan & Apel, 2005; Home Office, 1998; Tar- ling e.a., 2000	Risico op vergel- ding/intimidatie	Onbekend
Man zijn	Estryn – Behar e.a., 2008	Geweld tegen mensen met publieke taak	OR = 1,57
	Mrug e.a., 2008	Geweld	r = -0,10
	Buss & Abdu, 1995; Lauritsen & Quinet, 1995	Geweld	Onbekend
	Lauritsen & Quinet, 1995	Vermogen	Onbekend
	Isaksson e.a., 2008; Sikkema e.a., 2007; van Vugt & Bo- gaerts, 2007	Geweld tegen mensen met publieke taak	Onbekend
Lagere leeftijd	Estryn-Behar e.a., 2008	Geweld tegen mensen met publieke taak	OR = 1,75
	Fluke e.a., 2008	Seksueel, partner- en familiegeweld	RR _{hogere leeftijd} = 0,91 - 0,15
	Heckert & Gondolf, 2004	Seksueel, partner- en familiegeweld	OR = 1,01
	Middelhoven & Driessen, 2001	Geweld tegen mensen met publieke taak	Beta = -0,06
	Mrug e.a., 2008	Geweld	r = 0,20
	Osborn & Tseloni, 1998	Vermogen	OR = 1,01
	Winstanley e.a., 2002	Geweld tegen mensen met publieke taak	r = -0,25
	Carey, 1997; Classen e.a., 2005; Clouire & Rosenberg, 2006	Seksueel, partner- en familiegeweld	Onbekend
	Lauritsen & Quinet, 1995; Os- born e.a. 1996; Outlaw e.a., 2002; Tseloni e.a., 2004	Vermogen	Onbekend
	Reemst, van e.a., 2013; Sikke- ma e.a., 2007; van Vugt & Bo- gaerts, 2007	Geweld tegen mensen met publieke taak	Onbekend
Lagere opleiding hebben	Bostrom e.a., 2012; Middelho- ven e.a., 2012; Reemst, van e.a., 2013	Geweld tegen mensen met publieke taak	Onbekend
	Breitenbecher, 2001	Seksueel, partner- en familiegeweld	Onbekend
Universitair geschoold	Tseloni e.a., 2004	Vermogen	OR = 1,16-1,75

<i>Risicofactor</i>	<i>Studie(s)</i>	<i>Delictvorm</i>	<i>Sterkte verband</i>
Alleen wonen	Osborn & Tseloni, 1998	Vermogen	OR = 0,78-0,86
	Tseloni e.a., 2004	Vermogen	OR = 0,87
Ongetrouwd zijn	Breitenbecher, 2001	Seksueel, partner- en familiegeweld	Onbekend
	Cooper e.a., 2000	Geweld	OR = 0,27 (voor ge- trouwd)
Wel kinderen hebben, maar niet wonen met kinderen	Cooper e.a., 2000	Geweld	OR = 1,8 (wel kinde- ren hebben)
	Cooper e.a., 2000	Geweld	OR = 0,32 (en ermee samenwonen)
Werkloos zijn	Marx e.a., 2005	Seksueel, partner- en familiegeweld	Onbekend
	Cooper e.a., 2000	Geweld	OR = 4,9
Meer uur per week wer- ken	Estryn-Behar e.a., 2008	Geweld tegen mensen met publieke taak	OR = 1,48
	Middelhoven & Driessen, 2001; Sikkema e.a., 2007;	Geweld tegen mensen met publieke taak	Onbekend
Lager inkomen	Cooper e.a., 2000	Geweld	OR = 12,1
	Tseloni e.a., 2004	Vermogen (inbraak)	OR = 1,28-1,49
	Bowers e.a., 1998; Johnson e.a., 1997	Vermogen (inbraak)	Onbekend
	Lynch e.a., 2002; Mason e.a., 2009	Seksueel, partner- en familiegeweld	Onbekend
	Buss & Abdu, 1995; Lauritsen & Quinet, 1995; Lynch e.a., 2002; Mrug e.a., 2008	Geweld	Onbekend
Hoger inkomen	Lauritsen & Quinet, 1995; Os- born e.a., 1996; Outlaw e.a., 2002	Vermogen (andere delicten)	Onbekend
Lagere sociaal- economische status heb- ben	Classen e.a., 2005	Seksueel, partner- en familiegeweld	Onbekend
Een of meer auto's heb- ben	Tseloni e.a., 2004	Vermogen	OR _{drie_vs_geen} = 1,37
	Osborn & Tseloni, 1998	Vermogen	OR _{een_vs_geen} = 1,17 tot OR _{drie_vs_geen} = 2,00
Gebruik maken van socia- le diensten	Cooper e.a., 2000	Geweld	OR = 2,3
Woning is via sociale woningbouw gehuurd	Tseloni e.a., 2004	Vermogen	OR = 1,16
	Cooper e.a., 2000	Geweld	OR = 11,6

<i>Risicofactor</i>	<i>Studie(s)</i>	<i>Delictvorm</i>	<i>Sterkte verband</i>
Geen zorgverzekering hebben	Cooper e.a., 2000	Geweld	OR = 5,1
	Buss & Abdu, 1995	Geweld	Onbekend
(voor geweld op werk) werken in medische of recht sector	Lynch e.a., 2002	Geweld	OR = 1,75 - 8,58
Psychiatrische setting, politie, sociale dienstmedewerkers, ziekenhuismedewerkers, taxichauffeurs, verplegers, assistenten en specialisten, werken met niet-dementen	Kowalenko e.a., 2013; van Vugt & Bogaerts, 2007	Geweld tegen mensen met publieke taak	Onbekend
	Middelhoven & Driessen, 2001	Geweld tegen mensen met publieke taak	Beta = 0,13 – 0,37
Leidinggevende taak	Middelhoven & Driessen, 2001	Geweld tegen mensen met publieke taak	Onbekend
(voor geweld op werk) met andere samenwerken	Lynch e.a., 2002	Geweld	Onbekend
Alleen werken	van Vugt & Bogaerts, 2007	Geweld tegen mensen met publieke taak	Onbekend
(voor geweld op werk) meer 's nachts werken	Lynch e.a., 2002	Geweld	OR = 1,84
's Nachts of 's avonds werken	Estry – Behar e.a. 2008	Geweld tegen mensen met publieke taak	OR = 1,49 – 3,4
	Middelhoven & Driessen, 2001	Geweld tegen mensen met publieke taak	Beta = 0,06 – 0,09
	Reemst van, e.a., 2013	Geweld tegen mensen met publieke taak	r = 0,19
	Sikkema e.a., 2007; van Vugt & Bogaerts, 2007	Geweld tegen mensen met publieke taak	Onbekend
(voor geweld op werk) in een stedelijk gebied werken	Lynch e.a., 2002	Geweld	OR = 1,38
Stedelijk gebied	Middelhoven & Driessen, 2001	Geweld tegen mensen met publieke taak	Beta = 0,07 – 0,10
Vrij toegankelijke werkruimte	Middelhoven & Driessen, 2001	Geweld tegen mensen met publieke taak	Onbekend
Op straat en in het weekend werken	Reemst van, e.a., 2013	Geweld tegen mensen met publieke taak	Onbekend
Meer contact met burgers	Middelhoven & Driessen, 2001	Geweld tegen mensen met publieke taak	Beta = 0,12 – 0,16
	Sikkema e.a., 2007	Geweld tegen mensen met publieke taak	Onbekend

<i>Risicofactor</i>	<i>Studie(s)</i>	<i>Delictvorm</i>	<i>Sterkte verband</i>
Meer contact met onbekende burgers	Middelhoven & Driessen, 2001	Geweld tegen mensen met publieke taak	Onbekend
Minder training ontvangen	Sikkema e.a., 2007	Geweld tegen mensen met publieke taak	Onbekend
(voor politie en verpleging) minder praktijkervaring	Bostrom e.a., 2012	Geweld tegen mensen met publieke taak	$r = 0,24$
	Reemst, van e.a., 2013	Geweld tegen mensen met publieke taak	$OR = 1,47$
Meer slecht nieuwsgeprekken	Middelhoven & Driessen, 2001	Geweld tegen mensen met publieke taak	$Beta = 0,06$
	van Vugt & Bogaerts, 2007	Geweld tegen mensen met publieke taak	Onbekend
Frequent onderbroken worden	Estry-Behar e.a., 2008	Geweld tegen mensen met publieke taak	$OR = 1,69 - 1,99$
	Yang, 2009	Geweld tegen mensen met publieke taak	$r = 0,22$
(voor zorg) zwaarder fysiek werk doen	Camerino e.a., 2008	Geweld tegen mensen met publieke taak	$Beta = 0,15$
	Estry-Behar e.a., 2008	Geweld tegen mensen met publieke taak	$OR = 0,07 - 0,10$
Minder personeelsbezetting	Bostrom e.a., 2012	Geweld tegen mensen met publieke taak	$r = 0,30$
(voor geweld op werk) niet de baan hebben verloren	Lynch e.a., 2002	Geweld	$OR = 0,17$
Woning is rijtjeshuis (diefstal) of vrijstaande woning (andere delicten)	Osborn e.a., 1998	Vermogen	$OR = 1,17$
	Tseloni e.a., 2004	Vermogen	$OR = 1,25-1,32$
Woning is vaker leeg	Osborn & Tseloni, 1998	Vermogen	Onbekend
	Tseloni e.a., 2004	Vermogen	$OR = 1,16$
Korter in woning wonen	Cooper e.a., 2000	Geweld	$OR = 1,5$
	Osborn & Tseloni, 1998	Vermogen	$OR = 0,44$
	Tseloni e.a., 2004	Vermogen	$OR = 0,59$
	Osborn e.a., 1996	Vermogen	Onbekend
	Lynch e.a., 2002	Geweld	Onbekend
<u>Fysieke en mentale kenmerken</u>			
Handicap hebben	Fluke e.a., 2008	Seksueel, partner- en familiegeweld	$RR = 1,47$ tot $RR = 1,53$

<i>Risicofactor</i>	<i>Studie(s)</i>	<i>Delictvorm</i>	<i>Sterkte verband</i>
Meer gezondheidsproblemen	Walsh & DiLillo, 2011	Seksueel, partner- en familiegeweld	Onbekend
Meer fysieke klachten	Yang, 2009	Geweld tegen mensen met publieke taak	$r = 0,21$
Somatische klachten	Rich e.a., 2004	Seksueel, partner- en familiegeweld	Onbekend
Meer mentale gezondheidsproblemen	Buss & Abdu, 1995; Takahashi e.a., 1982	Geweld	Onbekend
Psychosomatische symptomen	Buss & Abdu, 1995; Takahashi e.a., 1982	Geweld	Onbekend
Meer moeite herkennen gevoelens	Cloitre & Rosenberg, 2006	Seksueel, partner- en familiegeweld	Onbekend
Meer emotiedisregulatie	Messman-Moore e.a., 2013	Seksueel, partner- en familiegeweld	$Wald = 5,92$;
	Ward & Zerubavel, 2013	Seksueel, partner- en familiegeweld	$OR = 1,23$
	Classen e.a., 2005; Marx e.a., 2005	Seksueel, partner- en familiegeweld	Onbekend
Meer boosheid	Kuijpers e.a., 2012b	Seksueel, partner- en familiegeweld	$r = 0,26$ tot $r = 0,32$
	Kuijpers e.a., 2012c ; Kunst & Winkel, 2013	Seksueel, partner- en familiegeweld	Onbekend
Angsten en depressies	Mrug e.a., 2008	Geweld	$r = 0,16 - 0,36$
Agressieve fantasieën	Mrug e.a., 2008	Geweld	$r = 0,34 - 0,36$
Meer stress	van Vugt & Bogaerts, 2007	Geweld tegen mensen met publieke taak	Onbekend
Minder gespannen zijn	Reemst, van e.a., 2013	Geweld tegen mensen met publieke taak	Onbekend
Meer emotionele uitputting	Bostrom	Geweld tegen mensen met publieke taak	$r = 0,23$
	Winstanley e.a., 2002	Geweld tegen mensen met publieke taak	$r = 0,17 - 0,26$
Meer depersonalisatie	Winstanley e.a., 2002	Geweld tegen mensen met publieke taak	$r = 0,12 - 0,24$
Meer angsten	Yang, 2009	Geweld tegen mensen met publieke taak	$r = 0,17$
Meer irritaties	Yang, 2009	Geweld tegen mensen met publieke taak	$r = 0,14$
Meer negatief affect	Yang, 2009	Geweld tegen mensen met publieke taak	$r = 0,22$
Minder self-efficacy	Breitenbecher, 2001	Seksueel, partner- en familiegeweld	Onbekend

<i>Risicofactor</i>	<i>Studie(s)</i>	<i>Delictvorm</i>	<i>Sterkte verband</i>
	Reemst, van e.a., 2013	Geweld tegen mensen met publieke taak	Onbekend
Negatiever mensbeeld	Reemst, van e.a., 2013	Geweld tegen mensen met publieke taak	Onbekend
Verlate risico-inschatting	Arata, 2002; Breitenbecher, 2001; Cloitre & Rosenberg, 2006; Ghimire & Follette, 2005; Messman-Moore & Long, 2003; Messman-Moore & Brown, 2006; Miller e.a., 2007	Seksueel, partner- en familiegeweld	Onbekend
Meer spanningsbehoefte	Combs-Lane e.a., 2001	Seksueel, partner- en familiegeweld	Onbekend
	Reemst, van e.a., 2013	Geweld tegen mensen met publieke taak	Onbekend
Minder psychologisch welbevinden (meer stress, angsten, depressie, zelfmoordpogingen)	Ericksen, 2010	Seksueel, partner- en familiegeweld	$OR = 1,14$
	Haden & Scarpa, 2008	Geweld	$r = 0,13$
	Kuijpers e.a., 2012c	Seksueel, partner- en familiegeweld	$r_{angst} = 0,34$
	Lindhorst, Beadnell, Jackson, Fieland & Lee, 2009	Seksueel, partner- en familiegeweld	$OR = 1,21 - 1,30$
	Messman-Moore e.a., 2013	Seksueel, partner- en familiegeweld	$Cohen's d_{angst} = 0,67$
	Breitenbecher, 2001; Classen e.a., 2005; Marx e.a., 2005; Mason e.a., 2009; Orcutt e.a., 2005; Rich e.a., 2004	Seksueel, partner- en familiegeweld	Onbekend
Meer psychiatrische stoornissen	Arata, 2002	Seksueel, partner- en familiegeweld	Onbekend
Borderline	Kuijpers e.a., 2012c	Seksueel, partner- en familiegeweld	$Beta_{ernst} = 0,48$
	Messman-Moore e.a., 2005	Seksueel, partner- en familiegeweld	$Beta = 0,21$
Een lager zelfvertrouwen	Takahashi e.a., 1982	Geweld	Onbekend
Meer traumakenmerken	Iverson e.a., 2013;	Seksueel, partner- en familiegeweld	$Beta = 0,08$
	Kuijpers e.a., 2012a	Seksueel, partner- en familiegeweld	$OR = 1,08 - 1,17$
	Kuijpers e.a., 2012c	Seksueel, partner- en familiegeweld	$r = 0,23 - 0,29$
	Kunst e.a., 2010	Geweld	$r = 0,18$
	Messman-Moore e.a., 2009	Seksueel, partner- en	$r = 0,30$

<i>Risicofactor</i>	<i>Studie(s)</i>	<i>Delictvorm</i>	<i>Sterkte verband</i>
		familiegeweld	
	Miller e.a., 2011	Seksueel, partner- en familiegeweld	$Wald_{groei\ mogelijkheden_zien} = 6,83; OR = 0,48$
	Sonis & Langer, 2008	Seksueel, partner- en familiegeweld	$OR = 2,00$
	Arata, 2002; Classen e.a., 2005; Filipas, 2007; Ghimire & Follette, 2012; Kuijpers e.a., 2011; Marx e.a., 2005; Mason e.a., 2009; Ullman e.a., 2009; Walsh & DiLillo, 2011	Seksueel, partner- en familiegeweld	Onbekend
	Breitenbecher, 2001; Messman-Moore & Long, 2003; Rich e.a., 2004	Seksueel, partner- en familiegeweld	Onbekend
Meer moeite met omgaan met slachtofferschap	Isaksson e.a., 2008; van Vugt & Bogaerts, 2007	Geweld tegen mensen met publieke taak	Onbekend
	Walsh & DiLillo, 2011	Seksueel, partner- en familiegeweld	Onbekend
Angst voor stigma	Miller e.a., 2011	Seksueel, partner- en familiegeweld	$Wald = 5,17; OR = 4,83$
Gebrekkige copingstrategieën	Carey, 1997; Classen e.a., 2005	Seksueel, partner- en familiegeweld	Onbekend
	Iverson e.a., 2013	Seksueel, partner- en familiegeweld	$Beta = 0,01$
Minder delict erkennen en sociale steun ontvangen	Kuijpers e.a., 2011	Seksueel, partner- en familiegeweld	Onbekend
	Sonis & Langer, 2008	Seksueel, partner- en familiegeweld	$OR = 0,77-0,80$
Zich schamen en zichzelf de schuld geven	Katz e.a., 2010	Seksueel, partner- en familiegeweld	$r = 0,32$
	Messman-Moore e.a., 2013	Seksueel, partner- en familiegeweld	$Wald = 4,85; OR = 1,16$
	Miller e.a., 2011	Seksueel, partner- en familiegeweld	$Wald = 10,61; OR = 2,01$
	Miller e.a., 2007	Seksueel, partner- en familiegeweld	$Beta = 1,64$
	Breitenbecher, 2001; Classen e.a., 2005; Walsh & DiLillo, 2011	Seksueel, partner- en familiegeweld	Onbekend
Negatievere uitkomstverwachting assertieve reacties	Reemst, van e.a., 2013	Geweld tegen mensen met publieke taak	Onbekend
Negatievere evaluaties assertieve reacties	Reemst, van e.a., 2013	Geweld tegen mensen met publieke taak	Onbekend

<i>Risicofactor</i>	<i>Studie(s)</i>	<i>Delictvorm</i>	<i>Sterkte verband</i>
Geloven dat praten over slachtofferschap het beter maakt	Mason e.a., 2009	Seksueel, partner- en familiegeweld	<i>Wald</i> = 6,26
Onzekerheid over behandeling van patiënten	Camerino e.a., 2008	Geweld tegen mensen met publieke taak	<i>Beta</i> = 0,12
	Estryn-Behar e.a., 2008	Geweld tegen mensen met publieke taak	<i>OR</i> = 2,08 – 2,65
Minder gevoel van invloed hebben op werk	Sikkema e.a., 2007	Geweld tegen mensen met publieke taak	Onbekend
Meer tijdsdruk ervaren	Camerino e.a., 2008	Geweld tegen mensen met publieke taak	<i>Beta</i> = 0,08
Ontevreden zijn over werktijden	Camerino e.a., 2008	Geweld tegen mensen met publieke taak	<i>Beta</i> = 0,05
Ontevreden zijn over werkoverdracht	Estryn-Behar e.a., 2008	Geweld tegen mensen met publieke taak	<i>OR</i> = 1,30 – 1,70
Ontevreden zijn over werk in het algemeen	Yang, 2009	Geweld tegen mensen met publieke taak	<i>r</i> = 0,14
	van Vugt & Bogaerts, 2007	Geweld tegen mensen met publieke taak	Onbekend
Meer intentie om baan op te zeggen	Yang, 2009	Geweld tegen mensen met publieke taak	<i>r</i> = 0,17
Minder verbonden aan of minder plezier hebben in opleiding	Mrug e.a., 2008	Geweld	<i>r</i> = -0,21 - -0,25
	Takahashi e.a., 1982	Geweld	Onbekend
<u>Gedragsskenmerken</u>			
Meer gedragsproblemen	Mrug e.a., 2008	Geweld	Onbekend
Middelengebruik	Cooper e.a., 2000	Geweld	<i>OR</i> = 1,9 – 22,0
	Messman-Moore e.a., 2013;	Seksueel, partner- en familiegeweld	<i>Wald</i> = 5,39 tot <i>Wald</i> = 6,51, <i>OR</i> = 5,37 tot <i>OR</i> = 6,69
	Messman-Moore e.a., 2009	Seksueel, partner- en familiegeweld	<i>OR</i> = 1,46
	Kuijpers e.a., 2011; Walsh & DiLillo, 2011	Seksueel, partner- en familiegeweld	Onbekend
	Ruback e.a., 2013	Geweld	Onbekend
Meer alcoholgebruik	Ullman e.a., 2009	Seksueel, partner- en familiegeweld	<i>OR</i> = 1,16
	Breitenbecher, 2001; Classen e.a., 2005; Cloitre & Rosenberg, 2006; Collins, 1998; Combs-Lane, 2001; Filipas, 2007; Rich e.a., 2004	Seksueel, partner- en familiegeweld	Onbekend

<i>Risicofactor</i>	<i>Studie(s)</i>	<i>Delictvorm</i>	<i>Sterkte verband</i>
Meer drugsgebruik	Ullman e.a., 2009	Seksueel, partner- en familiegeweld	$r = 0,15$
	Cole e.a., 2008; Rich e.a., 2004	Seksueel, partner- en familiegeweld	Onbekend
Meer seksueel risicogedrag	Arata, 2002; Breitenbecher, 2001; Classen e.a., 2005; Collins, 1998; Ghimire & Follette, 2012; Messman-Moore & Long, 2003; Rich e.a., 2004	Seksueel, partner- en familiegeweld	Onbekend
Delinquent gedrag/daderschap	Cooper e.a., 2000	Geweld	$OR = 2,00 - 8,7$
	Kuijpers e.a., 2012a	Seksueel, partner- en familiegeweld	$OR = 3,35$
	Kuijpers e.a., 2012b	Seksueel, partner- en familiegeweld	$Beta_{ernst} = 0,38$ tot $Beta = 0,64$
	Kuijpers e.a., 2012c	Seksueel, partner- en familiegeweld	$OR = 2,73$
	Mrug e.a., 2008	Geweld	$r = 0,23 - ,34$
	Ruback e.a., 2013	Geweld	$OR = 1,22$
	Lauritsen & Quinet, 1995	Vermogen	Onbekend
	Lauritsen & Quinet, 1995	Geweld	Onbekend
	Messman-Moore e.a., 2013	Seksueel, partner- en familiegeweld	Onbekend
<u>Omgevingskenmerken</u>			
Woongebied is hotspot	Cooper e.a., 2000	Geweld	$OR = 6,1$
	Kleemans 2001	Vermogen	$r = 0,74$
	Townsley e.a., 2000	Vermogen	$Cramers V = 0,18$
	Buss & Abdu, 1995; Lauritsen & Quinet, 1995; Trickett e.a., 1992	Geweld	Onbekend
	Guidi e.a., 1997; Johnson e.a., 1997; Lauritsen & Quinet, 1995; Outlaw e.a., 2003	Vermogen	Onbekend
Woongebied is binnenstad	Osborn & Tseloni, 1998	Vermogen	$OR = 1,31$
	Tseloni e.a., 2004	Vermogen	$OR = 1,45$
	Dedel, 2006	Risico op vergelding/intimidatie	Onbekend
Woongebied is gedeperiveerd	Osborn & Tseloni, 1998	Vermogen	$OR = 0,94$
	Bowers e.a., 1998; Johnson e.a., 1997; Osborn e.a., 1996	Vermogen	Onbekend
Woonplaats is groot	Tselonie e.a., 2004	Vermogen	$OR = 1,35$

<i>Risicofactor</i>	<i>Studie(s)</i>	<i>Delictvorm</i>	<i>Sterkte verband</i>
Stedelijke woonplaats	Tseloni e.a., 2004	Vermogen	OR = 2,00
	Bowers e.a., 1998	Vermogen	Onbekend
Wijk heeft minder vrijstaand of halfvrijstaande huizen	Bowers & Johnson, 2005	Vermogen	$r = 0,48$
	Bowers & Johnson, 2005	Vermogen	$r = -0,28 - -0,39$
Wijk heeft meer flats	Bowers & Johnson, 2005	Vermogen	Onbekend
Wijk heeft meer buurtpreventie	Tseloni e.a., 2004	Vermogen	OR = 1,22-2,28
	Outlaw e.a., 2002	Vermogen	Onbekend
Wijk heeft meer kleine huishoudens	Osborn & Tseloni, 1998	Vermogen	OR = 1,09
Wijk heeft meer private huurwoningen	Osborn & Tseloni, 1998	Vermogen	OR = 1,13
Wijk heeft meer jonge of juist oudere bewoners	Osborn & Tseloni, 1998	Vermogen	OR = 1,30
	Osborn e.a., 1996	Vermogen	Onbekend
Wijk heeft meer auto's per huishouden	Osborn & Tseloni, 1998	Vermogen	OR = 1,56
	Osborn e.a., 1996	Vermogen	Onbekend
Woning waar burens op uitkijken	Tseloni e.a., 2004	Vermogen	OR = 1,13
Meer middelengebruik van familieleden	Cooper e.a., 2001	Geweld	Onbekend
Minder verzorging en meer inconsequente discipline van ouders	Mrug e.a., 2008	Geweld	$r = 0,17 - 0,19$
Familiedisfunctie	Arata, 2002; Carey, 1997; Classen e.a., 2005; Marx e.a., 1997	Seksueel, partner- en familiegeweld	Onbekend
Middelengebruik ouders	Casanueva e.a., 2009	Seksueel, partner- en familiegeweld	OR = 2,0
	Fluke e.a., 2008	Seksueel, partner- en familiegeweld	RR = 1,07 tot RR = 1,22
Schuld krijgen van het slachtofferschap	Mason e.a., 2009	Seksueel, partner- en familiegeweld	Wald = 4,92; OR = 1,32
Vertellen over het slachtofferschap	Mason e.a., 2009	Seksueel, partner- en familiegeweld	Wald = 4,35; OR = 0,64
Meer (tijd met) delinquenten vrienden en in bende zitten	Mrug e.a., 2008	Geweld	$r = 0,24 - 0,43$
	Lauritsen & Quinet, 1995; Tay-	Geweld	Onbekend

<i>Risicofactor</i>	<i>Studie(s)</i>	<i>Delictvorm</i>	<i>Sterkte verband</i>
	lor e.a., 2007		
Minder steun ontvangen	Sonis & Langer, 2008	Seksueel, partner- en familiegeweld	OR = 0,77 - 0,80
	Kuijpers e.a., 2011	Seksueel, partner- en familiegeweld	Onbekend
Interpersoonlijke problemen	Collins, 1998	Seksueel, partner- en familiegeweld	OR = 1,39
	Carey, 1997; Classen e.a., 2005; Katz e.a., 2010; Rich e.a., 2004	Seksueel, partner- en familiegeweld	Onbekend
(voor geweld op school) meer (achterstands)leerlingen	Dekker e.a., 2003	Geweld	Beta = 0,16 – 0,23
(voor geweld op school) slacht relatie met leraren of klasgenoten	Takahashi e.a., 1982	Geweld	Onbekend
Minder steun krijgen	van Vugt & Bogaerts, 2007	Geweld tegen mensen met publieke taak	Onbekend
Minder tegen kritiek kunnen	Van Vugt & Bogaerts, 2007	Geweld tegen mensen met publieke taak	Onbekend
Meer conflicten over taken binnen organisatie	Camerino e.a., 2008	Geweld tegen mensen met publieke taak	Beta = 0,11
Minder kwaliteit van teamwerk	Estryn-Behar e.a., 2008	Geweld tegen mensen met publieke taak	OR = 1,63 – 1,98
Meer informele interacties	Bostrom e.a., 2012	Geweld tegen mensen met publieke taak	r = 0,28
Meer druk van organisatie om werk onveilig uit te voeren	Bostrom e.a., 2012	Geweld tegen mensen met publieke taak	r = 0,18
Meer geweld door collega's ervaren	Estryn-Behar e.a., 2008	Geweld tegen mensen met publieke taak	OR = 2,01 – 2,59
	Middelhoven & Driessen, 2001	Geweld tegen mensen met publieke taak	Beta = 0,04 – 0,05
Organisatie treedt minder tegen slachtofferschap op	Sikkema e.a., 2007; van Vugt & Bogaerts, 2007	Geweld tegen mensen met publieke taak	Onbekend
Minder aanmoediging beleid tegen slachtofferschap	Yang, 2009	Geweld tegen mensen met publieke taak	r = -0,12 - -0,02
Minder sociale samenhang in gemeenschap	Dedel, 2006	Risico op vergelding/intimidatie	Onbekend
<u>Delictkenmerken</u>			
Eerder slachtoffer van persoonlijk geweld en bedreigingen	Hope e.a., 2001	Geweld	OR = 2,27

<i>Risicofactor</i>	<i>Studie(s)</i>	<i>Delictvorm</i>	<i>Sterkte verband</i>
	Ruback e.a., 2013	Geweld	OR = 1,15
	Lauritsen & Quinet, 1995	Geweld	Onbekend
Eerder slachtofferschap van inbraak	Hope e.a., 2001	Vermogen	OR = 1,31
	Osborn & Tseloni, 1998	Vermogen	OR = 1,45 – 2,41
	Wittebrood e.a., 2000	Vermogen	Onbekend
Eerder slachtofferschap van diefstal	Hope e.a., 2001	Vermogen	OR = 1,15
	Lauritsen & Quinet, 1995	Vermogen	Onbekend
Eerder slachtofferschap van vandalisme	Lauritsen e.a., 1995	Vermogen	Onbekend
Eerder slachtofferschap van fietsendiefstal	Wittebrood e.a., 2000	Vermogen	OR = 1,44
Slachtoffer zijn van geweld, vooral huiselijk en seksueel geweld en herhaald geweld	Davis e.a., 1990	Risico op vergelding/intimidatie	51% (andere delicten) vs. 36% (vermogensdelicten)
	Dedel, 2006; Home Office 1998; Ministry of Justice, 2011; Tarling e.a., 2000	Risico op vergelding/intimidatie	Onbekend
Eerder slachtofferschap hebben ervaren	Barnes e.a., 2009	Seksueel, partner- en familiegeweld	OR = 1,96 - 1,99
	Ericksen, 2010	Seksueel, partner- en familiegeweld	OR = 1,16
	Lindhorst e.a., 2009	Seksueel, partner- en familiegeweld	OR = 1,27
	McDonald e.a., 2011	Seksueel, partner- en familiegeweld	OR = 1,03
	Noll e.a., 2003	Seksueel, partner- en familiegeweld	OR _{emotioneel} = 3,18 tot OR _{verwaarlozing} = 4,12
	Wittebrood & Nieuwbeerta, 2000	Seksueel, partner- en familiegeweld	OR = 2,13
	Arata, 2002; Classen e.a., 2005; Collins, 1998; Fergusson e.a., 1997; Horowitz, 1999; Kuijpers e.a., 2011; Messman-Moore & Long, 2003; Rich, 2004; Rich e.a., 2004; Testa e.a., 2010; Wilson, 2010	Seksueel, partner- en familiegeweld	Onbekend
Langere duur van slachtofferschap	Carey, 1997; Classen e.a., 2005; Kuijpers e.a., 2011	Seksueel, partner- en familiegeweld	Onbekend
Recenter slachtofferschap	Haden & Scarpa, 2008	Geweld	r = -0,24
	Wittebrood & Nieuwbeerta, 2000	Vermogen	OR = 1,23

<i>Risicofactor</i>	<i>Studie(s)</i>	<i>Delictvorm</i>	<i>Sterkte verband</i>
	Johnson, 2008; Ratcliffe & McCullagh, 1998; Sagovsky & Johnson, 2007; Short e.a., 2009	Vermogen	Onbekend
	Classen e.a., 2005; Fryer & Miyoshi, 1994; Sonis & Langer, 2008	Seksueel, partner- en familiegeweld	Onbekend
Ernstiger slachtofferschap	Cho & Wilke, 2010	Seksueel, partner- en familiegeweld	$OR_{\text{verwondingen}} = 1,56$ tot $OR = 3,06$
	Kuijpers e.a., 2012c	Seksueel, partner- en familiegeweld	$Beta = 0,19$
	Sonis & Langer, 2008	Seksueel, partner- en familiegeweld	$OR = 1,36$
	Carey, 1997; Classen e.a., 2005; Cloitre & Rosenberg, 2006; Rich e.a., 2004	Seksueel, partner- en familiegeweld	Onbekend
Dader heeft kracht gebruikt	Ewart & Outley, 2003	Vermogen	$OR = 1,26$
Dader heeft alle kamers doorzocht	Ewart & Outley, 2003	Vermogen	$OR = 1,25$
Dader is vertrokken via het raam	Ewart & Outley, 2003	Vermogen	$OR = 1,31$
Dader is vertrokken via dezelfde manier als binnenkomst	Ewart & Outley, 2003	Vermogen	$OR = 1,20$
Alarm was niet geactiveerd	Ewart & Outley, 2003	Vermogen	$OR = 1,54$
(voor geweld op werk) aanwezigheid van wapen	Lynch e.a., 2002	Geweld	$OR = 0,37$
(voor geweld op werk) locatie buiten	Lynch e.a., 2002	Geweld	$OR = 0,58$
Delict is onderdeel van serie incidenten	Tarling e.a., 2000	Risico op vergelding/intimidatie	23% vs. 8% (geen onderdeel)
Slachtoffer zijn en dader zijn binnen het delict	Dedel, 2006	Risico op vergelding/intimidatie	Onbekend
Dader is bekend bij slachtoffer, partner of familielid	Davis e.a., 1990	Risico op vergelding/intimidatie	35% (partner of familieband) vs 26 % (vriendschap)
	Dedel, 2006; Home Office, 1998; Ministry of Justice, 2011	Risico op vergelding/intimidatie	Onbekend
Afhankelijk van dader zijn	Breitenbecher, 2001; Carey, 1997; Cloite & Rosenberg, 2006; Classen e.a., 2005; Collins, 1998; Rich e.a., 2004;	Seksueel, partner- en familiegeweld	Onbekend
Samenwonen, dichtbij zijn of financieel of door	Heckert & Gondolf, 2004	Seksueel, partner- en familiegeweld	$OR = 2,38$

<i>Risicofactor</i>	<i>Studie(s)</i>	<i>Delictvorm</i>	<i>Sterkte verband</i>
ouderschap verbonden zijn aan dader	Sonis & Langer, 2008	Seksueel, partner- en familiegeweld	OR _{verbreken_gelukt} = 0,30 tot OR _{niet_gelukt} = 0,98
	Dedel, 2006; Home Office, 1998	Risico op vergel- ding/intimidatie	Onbekend
<u>Risicoperceptie</u>			
	Heckert & Gondolf, 2004	Seksueel, partner- en familiegeweld	OR = 0,26 -5,26
	Kuijpers e.a., 2011	Seksueel, partner- en familiegeweld	Onbekend